T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERSLERİNDE MÜFREDAT, DERS KİTABI VE ÖĞRENCİ BİLEŞENLERİNİN TÜRKÇENİN ÖZNELLİK ÖZELLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALPER COŞKUN

Tez Danışmanı
PROF. DR. YUSUF AVCI

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERSLERİNDE MÜFREDAT, DERS KİTABI VE ÖĞRENCİ BİLEŞENLERİNİN TÜRKÇENİN ÖZNELLİK ÖZELLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALPER COŞKUN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. YUSUF AVCI

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Alper COŞKUN tarafından Prof. Dr. Yusuf AVCI yönetiminde hazırlanan ve **06/07/2023** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Ortaokul Türkçe Derslerinde Müfredat, Ders Kitabı ve Öğrenci Bileşenlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği Bağlamında İncelenmesi**" başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Prof. Dr. Yusuf AVCI (Danışman)	……
Doç. Dr. Arzu ÇEVİK	……
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KANA	…….

Tez No : 10400549

Tez Savunma Tarihi : 06/07/2023

……

Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

…/…/2023

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Alper COŞKUN
20/06/2023

ÖN SÖZ

"İyi Düşünen İyi Cümle Kurar."

Prof. Dr. Yusuf AVCI

Yamtar, Nihal Atsız' ın Bozkurtlar romanındaki karakterlerinden biridir. Yamtar, Çinlilere esir düştükten sonra, Çinli filozof Şen- Ma ile tanışmış ve bu filozofun etkisiyle Yamtar'ın düşünceleri değişmeye başlamıştır. Yemeği çok yiyen Yamtar; artık az yemeye başlamış, toklukla açlığın bir farkının olmadığını, bütün bunların bir kuruntu olduğunu dile getirmiştir. Çinli filozof Şen-Ma'nın, o dönemki Türklerin yaşam felsefesi olan güreşmek, yarışmak ve dövüşmenin çok kötü olduğunu dile getirmesi; üstelik bunları Türk felsefesi diyerek alaya alması dikkate değerdir. Bunların yerine bilim ve felsefeyi öne çıkarması; kendisine öğrenci olarak Yamtar'ı seçmesi ve Yamtar'ın da onun etkisiyle davranışlarının değişmeye başlaması, düşünce dünyasındaki değişikliklerin doğrudan o toplumun zihin kodlarını nasıl etkilediğinin açık bir göstergesidir. Bunlara ilave olarak Yamtar' ın üzülme ve sevinmenin de olmadığını, bunların da kuruntudan ibaret olduğunu söylemesi, ölümün biçim değiştirme olduğunu savunmaya başlaması onun düşünce dünyasındaki farklılaşmanın bir başka göstergesidir. Yamtar, Çin şehrinin sokaklarında dolaşarak Çinlilerin yaşayış tarzını yakından görmeye çalışmış ve Şen-Ma'nın etkisiyle Çince öğrenmeye de başlamıştır.

Çinlilere esir düşen Yamtar'ın Ötüken'i, ata binip dolaşmayı, geyik avına çıkmayı özlemesi; Çin sokaklarında ruhu sıkılmış bir şekilde dolaşmaktan ve uyuşuk bir şekilde gezmekten başka bir iş yapılmadığını ifade eden satırlar da çok önemlidir. Görüldüğü gibi her toplumun kendine ait bir yaşayışı, kendi toplumuna ait bir felsefesi ve o yaşayışın, felsefenin düşünceleri etkileyiş şekli bulunmaktadır.

Romanın satır aralarında dolaşmaya devam ettiğimizde; Çinlilerin, esir aldıkları Türkleri belli yerlere getirmelerindeki asıl amacın, Türkleri eski yaşam tarzından uzaklaştırarak Çinliler gibi yaşamaya alıştırmaları ve bu sayede Türklerden gelebilecek tehlikelerin önüne geçebilceklerine olan inançları olduğunu görürüz.

Bir kurgu olmasına rağmen içinde birçok hakikat barındıran romanla bizler; toplumları boyunduruk altına almanın, bir toplumu özgürlüğünden koparmanın yolunun

her zaman savaşla olmadığına şahit oluruz. Hatta Çinlilerin, savaştan daha tehlikeli bir yolu seçtiklerini romanda okuyoruz. Öncelikli hedef, kendi düşünce felsefelerine ters olan bir yaşayışa onları alıştırarak onların düşünce dünyalarını değiştirmektir. Zaten düşünce dünyası değişmiş bireylerin dilleri ve kültürleri de bundan nasibini alacaktır.

İşte burada "İyi düşünen iyi cümle kurar" sözünün doğruluğu ortaya çıkmaktadır. İyi düşünenden kasıt Türk düşünce sisteminden alınan kodlarla düşünmektir. Böyle düşünen birinin dili de bundan nasibini alacak, Türkçenin arka planında yer alan Türk düşünce sistemine göre dili kullanacaktır. Sağlam düşünceli, sağlam karakterli ve bu sağlam düşünce ve karakterini "yaşam şekli olan" Türkçemize yansıtan bireyler yetiştirmek istiyorsak, toplumumuzun düşüncesiyle, diliyle ve kültürüyle ilelebed payidar kalması sevdasındaysak Türkçemizin düşünce sistemini öne çıkaran bir öğretim yapmak mecburiyetindeyiz.

Bir tezin sınırları çerçevesinde dil-düşünce ilişkileri, Türkçenin düşünce sistemi çeşitli boyutlarıyla incelenmeye çalışıldı. Bu konuuyu bana önererek yeni ufuklara açılmamı sağlayan, Türkçenin bir yaşam şekli olduğunu yaşayışıyla ortaya koyan hem lisans dönemimde hem de tez çalışmam boyunca bir an olsun benden desteğini, ilgisini esirgemeyen saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Yusuf AVCI'ya, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen değerli eşim Tülay COŞKUN'a, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Alper COŞKUN

Çanakkale, Haziran 2023

ÖZET

ORTAOKUL TÜRKÇE DERSLERİNDE MÜFREDAT, DERS KİTABI VE ÖĞRENCİ BİLEŞENLERİNİN TÜRKÇENİN ÖZNELLİK ÖZELLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Alper COŞKUN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Yusuf AVCI
20/06/2023, 112

Türkçe insanı merkeze alan, insanı öne çıkaran bir düşünce sistemine sahip bir dildir. Bu ifadeler, Türkçenin öznellik özelliğine işaret etmektedir. Araştırma bu düşünce üzerine; 2019 ortaokul Türkçe öğretim programı, Türkçe ders kitapları ve öğrencilerin ortaya koydukları ürünlerde Türkçenin öznellik özelliğinden izler taşıyıp taşımadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, anlamaya, yorumlamaya dayandığından nitel araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Tek bir durum olmakla birlikte bu durumu içeren farklı dallar bulunduğu için iç içe geçmiş tek durum deseni tercih edilmiştir. Veriler, öğretim programı, ders kitapları ve öğrencilerin olay yazılarına verdikleri cevaplar olmak üzere dokümanlardan elde edilmiştir. Verilerin analizinde, betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Analiz kodlamaya dayanmakta olup Charmaz'ın kodlama sistemi kullanılmıştır. Öğrencilere sorulan hikâyenin birinci sorusundan 122 başlangıç kodu, ikinci hikâyedense 141 başlangıç koduna ulaşılmıştır. Bu başlangıç kodlarının değerlendirilmesiyle odaklı kodlar elde edilmiştir. Öğrencilerin, betimsel cevaplarında genel olarak insanı öne çıkaran kim sorusuna yöneldikleri görülmüştür. Neden cevabına yönelen öğrenci sayısı azdır. Öğretim programında Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili doğrudan bir bulguya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte bu özellikle ilişkilendirilebilecek alanların olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarında Türkçenin öznellik

özelliğine kaynaklık edebilecek metinler bulunmaktadır. En fazla 5.sınıf ders kitabında Türkçenin öznellik özelliğiyle ilgili bulgulara rastlanmıştır. Sınıf seviyesi arttıkça metinlerin bu özelliği tam anlamıyla yansıtmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin düşünce dünyalarında Türkçenin öznellik özelliğinden izler olduğu görülmüştür. Yabancı dil ağırlıklı sınıflarda okuyan öğrencilerin, dil öğrenirken yabancı kültürün etkisinde kalmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Türkçenin öznellik özelliğinin Türkçe öğretiminde kullanılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öznellik, Nesnellik, Türk Düşünce Sistemi, Düşünce, Kültür, Türkçe Öğretim Programı

ABSTRACT

INVESTIGATION OF CURRICULUM, TEXTBOOK AND STUDENT COMPONENTS IN SECONDARY SCHOOL TURKISH LESSONS IN CONTEXT OF SUBJECTIVE FEATURE OF TURKISH

Alper COŞKUN
Çanakkale Onsekiz Mart University
Graduate School of Education
Department of Turkish and Social Sciences Education Department of Turkish Education
Master Thesis
Advisor: Prof. Dr. Yusuf AVCI
20/06/2023, 112

Turkish is a language with a system of thought that puts people in the center and puts people forward. These expressions point to the Subjectivity Feature of Turkish. This research was carried out in order to determine whether there are traces of the Subjectivity Feature of Turkish on the 2019 secondary school Turkish curriculum, Turkish textbooks and the products produced by the students. Since the research is based on understanding and interpretation, it was carried out using a qualitative research design. Case study, one of the qualitative research designs, was used. Although there is only one case, the nested single case pattern is preferred because there are different branches containing this case. The data were obtained from the documents, including the curriculum, textbooks, and the students' responses to the event writings. In the analysis of the data, descriptive and content analysis were used. The analysis is based on coding and Charmaz's coding system was used. 122 starting codes were obtained from the first question of the story that was asked to the students, and 141 starting codes from the second story. Focused codes were obtained by evaluating these initial codes. In their descriptive answers, it was observed that the students generally tended to the question of “who” that puts people forward. The number of students who give the answer of “why” is small. In the curriculum, there was no direct finding related to the feature of Turkish that puts people

forward. However, it has been determined that there are areas that can be associated with this feature of Turkish. There are texts in the textbooks that can be a source for the Subjectivity Feature of Turkish. Findings related to the Subjectivity Feature of Turkish were found in the 5th grade textbooks at most. As the grade level increases, it has been concluded that the texts do not fully reflect this feature. It has been observed that there are traces of the Subjectivity Feature of Turkish in the world of thought of the students. It has been concluded that students studying in foreign language-based classes are not under the influence of foreign culture while learning a language. It has been suggested that the Subjectivity Feature of Turkish should be used while teaching Turkish language.

Keywords: Subjectivity, Objectivity, Turkish Thought System, Thought, Culture, Turkish Curriculum

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI……... i
ETİK BEYAN…… ii
ÖN SÖZ…….. iii
ÖZET ……..…….. v
ABSTRACT …….. vii
İÇİNDEKİLER ……..…… ix
SİMGELER ve KISALTMALAR……..……. xii
TABLOLAR DİZİNİ…….…. xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ……..……...…….….. xvii

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

1.1. Problem Durumu ...…….……... 1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi…….. 2
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri……..... 2
1.4. Araştırmanın Amacı ....…….. 2
1.5. Araştırmanın Önemi ....…….. 3
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları…….. 3
1.7. Araştırmanın Varsayımları……. 4
1.8. Tanımlar……. 4

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Öznellik ve Nesnellik Kavramları Üzerine …..... 5
2.2. Türk Düşünce Sistemi Üzerine ...……..…..……... 8
2.3. Dil Nedir?...……..…….. 10
2.4. Dil- Düşünce İlişkisi…….. 11
2.5 Dil- Kültür İlişkisi……., 13
2.6 Dil- Toplum İlişkisi……....……... 14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni..... 15
3.2 Araştırmanın Çalışma Gurubu ve İncelenen Nesneler……... 16
3.3. Verilerin Toplanması……. 17
3.4. Verilerin Analizi…… 19
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik……... 21

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Türkçe Dersi Öğretim Programında Türkçenin Öznelliğiyle İlgili Bulgular…… 23
4.1.1.Öğretim Programlarıyla İlgili Genel Açıklamalarla İlgili Bulgular……. 23
4.1.2.Türkçe Dersinin Özel Amaçlarıyla İlgili Bulgular……... 24
4.1.3.Temalarla İlgili Bulgular…….. 25
4.1.4.Kazanımlarla İlgili Bulgular……. 25
4.2. Türkçe Ders Kitaplarında Türkçenin Öznelliğiyle İlgili Bulgular……. 26
4.2.1.Beşinci Sınıf Ders Kitabıyla ilgili Bulgular…….. 26
4.2.2.Altıncı Sınıf Ders Kitabıyla ilgili Bulgular……... 30
4.2.3.Yedinci Sınıf Ders Kitabıyla ilgili Bulgular……. 31
4.2.4.Sekizinci Sınıf Ders Kitabıyla ilgili Bulgular……... 32
4.3. Hikâyelere Verilen Cevaplarla İlgili Bulgular……... 33
4.3.1.Birinci Hikâyeye Verilen Cevaplarla İlgili Bulgular…… 33
4.3.2.İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Hikâyeyle İlgili Bulgular…… 92

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programıyla İlgili Sonuçlar…… 99
5.1.1. 2019 TDÖP ile İlgili Tartışma……. 100
5.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesiyle Ulaşılan Sonuçlar....……. 100
5.2.1. Türkçe Ders Kitaplarıyla İlgili Tartışma…….. 101

5.3. Öğrencilerin Hikâyelere Verdikleri Cevaplarla İlgili Sonuçlar……. 102
5.3.1.Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verilen Cevaplarla İlgili Sonuçlar…. 102
5.3.2. Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verilen Cevaplarla İlgili Sonuçlar…. 102
5.3.3 Tartışma…… 104
5.4. Öneriler…….. 105
KAYNAKÇA ...……. 106
EKLER …….……. I
EK 1.ETİK KURUL ONAY BELGESİ……. I
EK 2. ARAŞTIRMA İZİNLERİ ……..…….. II
EK 3. VELİ ONAM FORMU……. V
EK 4. HİKÂYELER……... VI
ÖZGEÇMİŞ ….……..... XII

SİMGELER VE KISALTMALAR

YDABS	Yabancı Dil Ağırlıklı Beşinci Sınıf
TDÖP	Türkçe Dersi Öğretim Programı

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Araştırmaya katılan sınıf düzeyleri ve öğrenci sayıları	16
Tablo 2	Öğrencilere yöneltilen soruların alındığı eserler	18
Tablo 3	Öğrencilere yapılan uygulamayla ilgili bilgiler	18
Tablo 4	Öğretim programlarıyla ilgili genel açıklamalarla ilgili kodlar	23
Tablo 5	Yeterliliklerle ilgili bulgular	24
Tablo 6	Türkçe dersinin özel amaçlarıyla ilgili kodlar	24
Tablo 7	Türkçenin öznellik özelliğiyle ilişki kurulabilecek temalar ait kodlar	25
Tablo 8	Türkçenin öznellik özelliğiyle ilişki kurulabilecek kazanımlara ait kodlar	25
Tablo 9	5.sınıf ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler	27
Tablo 10	6.sınıf ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler	30
Tablo 11	7.sınıf ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler	31
Tablo 12	8.sınıf ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler	32
Tablo 13	YDABS B şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	34
Tablo 14	YDABS A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	34
Tablo 15	YDABS B şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	35
Tablo 16	YDABS A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	36
Tablo 17	5- D şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	36
Tablo 18	5-E şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	37
Tablo 19	5-D şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	37
Tablo 20	5-E şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	38
Tablo 21	Yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 5.sınıflarla diğer 5.sınıfların karşılaştırılması	39
Tablo 22	6-E şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	39
Tablo 23	6-A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	40

Tablo 24	6-E şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	40
Tablo 25	6-A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	41
Tablo 26	Yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 6.E sınıfıyla 6-A sınıfının karşılaştırılması	42
Tablo 27	7-A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	42
Tablo 28	7-A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	43
Tablo 29	8-A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar	43
Tablo 30	8-A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	44
Tablo 31	YDABS öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevabıyla ilgili başlangıç kodları	44
Tablo 32	YDABS öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	46
Tablo 33	YDAB A şubesinin kim ve neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları	47
Tablo 34	5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevabıyla ilgili başlangıç kodları	48
Tablo 35	5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	49
Tablo 36	6-E ve 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevabıyla ilgili başlangıç kodları	50
Tablo 37	6-E ve 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	52
Tablo 38	6-E şubesine ait kim ve neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları	53
Tablo 39	7-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdileri kim, neden, kim/neden başlangıç kodları	54
Tablo 40	8-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdileri kim, neden, kim/neden başlangıç kodları	55
Tablo 41	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar	59
Tablo 42	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait neden cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar	60
Tablo 43	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim ve neden cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar	60
Tablo 44	YDABS B şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	63
Tablo 45	YDABS A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	63

Tablo 46	YDABS B şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	64
Tablo 47	YDABS A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	64
Tablo 48	5- D şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	65
Tablo 49	5-E şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	65
Tablo 50	5-D şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	66
Tablo 51	5-E şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	67
Tablo 52	Yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 5.sınıflarla diğer 5.sınıfların karşılaştırılması	67
Tablo 53	6-E şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	68
Tablo 54	6-A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	68
Tablo 55	6-E şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	69
Tablo 56	6-A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	69
Tablo 57	Yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 6.E sınıfıyla 6-A sınıfının karşılaştırılması	70
Tablo 58	7-A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	70
Tablo 59	7-A şubesi değerlendirmeye alınmayan cevaplar	71
Tablo 60	8-A şubesi öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar	71
Tablo 61	YDABS öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevabıyla ilgili başlangıç kodları	72
Tablo 62	YDABS öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	74
Tablo 63	YDAB B şubesinin kim ve neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları	75
Tablo 64	5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevabıyla ilgili başlangıç kodları	75
Tablo 65	5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	77
Tablo 66	5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim/ neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	78
Tablo 67	6-E ve 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevabıyla ilgili başlangıç kodları	78
Tablo 68	6-E ve 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri neden cevabıyla ilgili başlangıç kodları	80
Tablo 69	6-E şubesine ait kim ve neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları	81

Tablo 70	7-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdileri kim, neden, kim/neden başlangıç kodları	82
Tablo 71	8-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdileri kim, neden, kim/neden başlangıç kodları	84
Tablo 72	Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar	87
Tablo 73	Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait neden cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar	88
Tablo 74	Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim ve neden cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Türkçenin öznellik özelliğine kaynaklık eden çalışmalar	7
Şekil 2	Türkçenin öznellik özelliğinin ilgili olduğu kavramlar	9
Şekil 3	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim kod kitabı	61
Şekil 4	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait neden kod kitabı	62
Şekil 5	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim ve neden kod kitabı	62
Şekil 6	Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim kod kitabı	89
Şekil 7	Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait neden kod kitabı	89
Şekil 8	Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim ve neden kod kitabı	90

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar üzerinde durulacaktır.

1.1. Problem Durumu

Toplumları birbirinden ayıran, her topluma kendine has bir özellik katan unsurlar vardır. Bu unsurların başında dil gelmektedir. Toplumlar, kendilerine ait bu özellikleri dil üzerinden ortaya koyarlar. Dolayısıyla dil üzerinden toplumla ilgili çok farklı okumalar yapılabilir. Söz gelimi toplumun düşünce biçimi, kültüründeki değişmeler dil üzerinden okunabilir. Bu okumalar, olumsuz anlamda yapılıyorsa toplumun kültüründe de bozulmalar olabileceği söylenebilir (Karahisar, 2013).

Toplumun dille kurduğu ilişkinin zayıflaması kendini ilk olarak düşünce zemininde gösterir. Düşüncelerde değişimler, kaymalar baş göstermeye başladığı zaman dil de değişir, kültür de değişir. Toplumu toplum yapan değerlerde aşınmalar meydana gelir (Korkmaz, 2007). Dil, toplumun bireylerini bir arada tutan onları ortak paydalarda buluşturan millî bir olgudur (Karahan, 2011).

Her dil, içinde bulunduğu toplumun düşünce dünyasından izler taşır. Türkçede de Türk'ün düşünce sisteminden, yaşayışından, hayata bakış açısından izler bulmak mümkündür. Önemli olan, bu izlerin gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Bu aktarma işinde dil öğretiminin çok büyük bir yeri vardır. Bu öğretimin de ana dilin mantığına uygun yapılması gerekmektedir. Türkçenin düşünce sistemine uygun bir yöntemle bunun yapılabildiğini söylemek güçtür (Avcı, 2012).

Her dilin kendine özgü bir düşünce sistemi vardır. Türkçenin öğretiminde bu düşünce sisteminden istifade edilmediği görülmektedir. Bu durum, dil- düşünce ilişkisini olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluğu, dili konuşanların kurdukları cümlelerde görmek mümkündür (Avcı, 2019). Cümleler, zihinlerde yer alan duygu ve düşüncelerin dışa vurumu olduğuna göre oradaki ifadeler, yanlış kullanımlar insanların ana dilleriyle kurdukları ilişki açısından içinde birçok ipucu barındıracaktır.

Türk düşünce sisteminin en önemli özelliği insanı ve insanla ilgili değerleri öne çıkarmasıdır (Avcı, 2022). Türkçenin insanı önceleyen bu yapısı, dil- düşünce ilişkisi

içinde öğretimde yer almalı; nesillerin farklı kültürlerin etkisine girmelerinin önü bu yolla alınmalıdır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, "2019 ortaokul Türkçe öğretim programında, ders kitaplarında ve öğrencilerin ürünlerinde Türkçenin Öznellik Özelliğinden izler bulunmakta mıdır?" şeklinde ortaya konmuştur.

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

a. 2019 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı, Türkçenin Öznellik Özelliğinin izlerini taşımakta mıdır?

b. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler, Türkçenin Öznellik Özelliğinin izlerini taşımakta mıdır?

c. Ortaokulda yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören 5.sınıf öğrencilerinin ortaya koydukları ürünler, Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıtmakta mıdır?

ç. Ortaokulda yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim görmeyen 5.sınıf öğrencilerinin ortaya koydukları ürünler, Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıtmakta mıdır?

d. Ortaokulda 5.sınıfta yabancı dil ağırlıklı sınıfta öğrenim görüp şu anda 6.sınıfta olan öğrencilerin ortaya koydukları ürünler Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıtmakta mıdır?

e. Ortaokul 6. Sınıfta olan öğrencilerin ortaya koydukları ürünler, Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıtmakta mıdır?

f. Ortaokulda 7. Sınıf öğrencilerinin ortaya koydukları ürünler, Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıtmakta mıdır?

g. Ortaokulda 8. Sınıf öğrencilerinin ortaya koydukları ürünler, Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıtmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; öğretim programının, ders kitaplarının ve öğrencilerin ortaya koydukları ürünlerinin Türkçenin Öznellik Özelliğinden izler taşıyıp taşımadığını tespit etmektir. Bu araştırma, Türkçenin düşünce sisteminin bir ifadesi olan Türkçenin Öznelliğini merkeze alarak ana dil öğretimine bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Dil-düşünce ilişkisi zemininde Türkçenin öğretimine katkı sunmak amaçlanmaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Dil, yaşamla canlı bir bağ kurmaktadır. Bir bakıma yaşamın içinde olanları yansıtır. Yaşamın içinde ne varsa dilde de o vardır (Özakpınar, 2014). Toplumdaki değişmeleri bu sebeple dil üzerinden çok rahat bir şekilde okuyabiliriz. Dilde yozlaşmalar, bozulmalar görülüyorsa o toplum yapısında da bozulmalar olduğu çok rahatlıkla söylenebilir. Böyle bir durumun zamanında tespit edilmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Dilde görülen kirlenmeler çok farklı şekillerde görülebilir. Televizyon, radyo, gazeteler bu kirlenmede rol oynayabilir (İmer, 1987; Öner, 2013). Kâmile İmer'in, 1987 yılında yaptığı çalışmasında; radyo gibi kitle iletişim araçlarının dil kullanımını olumsuz etkilediği üzerine görüşleri dile getirdiğini görmekteyiz. Bu olumsuzluk düşünceleri de etkileyecektir.

Türkçe öğretimiyle ilgili çalışmalar incelendiğinde, ana dili öğretimine birçok açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Bununla birlikte dil- düşünce ekseninde, Türk düşünce sistemine göre yapılan çalışmaların istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir (Avcı, 2012; 2022). Bu araştırmanın önemi, alandaki bu boşluğa katkı yapacak olmasıdır. Türkçenin insanı merkeze alan özelliğinin bir anlayış olarak benimsenmesi ve öğrencilere bunun kazandırılması önem arz etmektedir. İnsanların hayata bakışları, zihin dünyaları dil vasıtasıyla dışa yansıdığı için Türkçe eğitimine bu açıdan çalışmaların daha da önemli olduğu söylenebilir (Dilâçar, 1978).

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; 2021- 2022 eğitim- öğretim yılında, Marmara bölgesinin Trakya kesiminde yer alan bir okuldaki ortaokul öğrencileriyle sınırlıdır.

Araştırmaya, farklı okul türleri dâhil edilmemiştir. Öğrencilerin seçimi yönüyle de araştırmanın sınırlılığı bulunmaktadır.

Araştırma, ortaokul 2019 Türkçe programıyla sınırlandırılmıştır. Marmara bölgesinde okutulan ortaokul Türkçe ders kitapları araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Araştırmada sadece dokümanlara yer verilmiştir. Farklı veri toplama araçları kullanılmamıştır.

1.7.Araştırmanın Varsayımları

Öğrencilerin hikâyelerin sorularını doğru bir şekilde cevapladıkları ve bu cevapların araştırma sorusunu yansıttığı varsayılmaktadır.

Yabancı Dil Ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin yabancı bir kültürü de öğrendikleri varsayılmıştır.

1.8. Tanımlar

Öznellik: Türk düşünce sistemine göre, insanını ön planda tutulduğu, insanın merkezde olduğu özelliktir. Bir olayın kim tarafından yapıldığının daha önemli olmasıdır (Avcı ve Satılmış, 2020).

Nesnellik: Bir olayın neden yapıldığının önemli olduğu, insanın ikinci planda tutulup nesnenin öne çıktığı sistemdir (Avcı ve Vatansever, 2023).

Dil: Dil, bireylerin birbirleriyle anlaşmasını sağlayan bir araçtır. Dil, varlığı bilindiği dönemden itibaren sürekli gelişen, değişen bir yapıya sahip olan ve bu yolla da canlı olduğunu gösteren bir kavramdır. Dil, bir toplumun bireyleri arasında farkında olmadan anlaştıkları sistemin adıdır. Dil, bir toplumu toplum yapan, toplumun ayakta kalmasını sağlayan araçlardan biridir (Ergin, 2009).

Kültür: Kültür, insanların edindikleri bilgiler ışığında ürünler ortaya koymaları şeklinde tanımlanabilir (Öner, 2013).

Düşünce: Bellekle ilgili bütün faaliyetler düşüncenin tanımı olarak verilebilir (Bor, 2011; Öner, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Araştırma, 2019 Türkçe dersi öğretim programının, ders kitaplarının ve öğrencilerin hikâyelere verdikleri cevapların Türkçenin Öznellik Özelliği kavramı merkez alınarak incelenmesine dayanmaktadır. Bu bölümde, Türkçenin Öznellik Özelliği kavramıyla ilgili kuramsal çerçeve çizilerek kavramın dayandığı temel noktalar üzerinde durulacaktır. Kuramsal çerçeve, Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinden hareketle ele alınacak, çerçevesi çizilen bu noktadan hareketle açıklamalarda bulunulacaktır.

Araştırmanın bu bölümüne, araştırma problemine konu olan "Öznellik ve Nesnellik" kavramlarından, ne anlaşılması gerektiği üzerine açıklamalarda bulunularak başlanılacaktır.

2.1. Öznellik ve Nesnellik Kavramları Üzerine

Öznel kelimesi; bireyle ilgili olan, bireyi konu edinen bir anlam taşırken nesnel kelimesi, herkes için aynı olan, nesneyle ahenkli durumda bulunan anlamını taşımaktadır (Akarsu, 1984). Öznellik ve nesnellik kavramlarıyla ilgili alanyazında birçok çalışma bulunduğu görülmektedir (Aslan, 2016; Coşkun, 2014; Dellaloğlu, 2012; Manav, 2022; Öztürk, 2019; Üner, 2014). Bu çalışmalara dikkat edildiğinde, öznellik ve nesnellik kavramlarının birbirinin zıttı olduğu; öznelliğin insandan insana farklılaşan bir yönü varken nesnelliğin herkes tarafından benimsenen bir anlam dünyası taşıması gibi konuları içerdiği anlaşılmaktadır.

Öznel ve nesnel kavramları arasındaki ayrım şu şekilde de ifade edilebilir: Nesnel kavramı kişinin inandığı şeyle ilgili olup öznel kavramı bireyin inandığı şeyle olan bağlantısını içerir. Burada dikkat edilecek nokta nesnel kavramının doğrudan inanılan şeye odaklandığı; öznel kavramınınsa bireyin o inanılan şeyle olan bağıdır. Başka bir ifadeyle öznel kavramında insan ön plândadır (Başok Diş, 2021).

Bu araştırmada öznellik ve nesnellik kavramları yukarıda ifade edilen hususlardan farklı olarak kullanılacaktır. Türkçe öğretiminde öznellik ve nesnellik kavramlarına farklı anlam dünyasından bakan ve Türkçenin kendi mantığı içinde bakış açısı ortaya koyan Yusuf Avcı olmuştur (Avcı, 2012; 2013; 2019; 2020; 2022; Avcı ve Akgün, 2018; Avcı ve Gümüş, 2014; Avcı ve Küçük, 2017; Avcı ve Polatöz, 2023; Avcı ve Satılmış, 2020; 2023;

Avcı ve Vatansever, 2023). Araştırmanın bütün bölümlerinde öznellik ve nesnellik kavramları bu bakış açısına göre anlamlandırılacaktır.

Öznellik denilince şu iki hususun öne çıktığı görülmektedir (Avcı, 2022; Avcı ve Satılmış, 2020; Avcı ve Vatansever, 2023):

a. Türkçe, insanı merkeze alan, insanı öne çıkaran bir dildir.

b. Türkçede, cümlenin temel ögesinin sonunda yer alan kişi ekleri insanı göstermektedir. Bu eklerin cümlenin en önemli yerinde bulunması Türkçenin insana verdiği değerin önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Nesnellik kavramı, nesnenin öne çıktığı; insanın ikinci plânda kaldığı bir anlam dünyasını işaret etmektedir (Avcı, 2019). Nesnelliğin, nesneyle ilgili anlamı üzerinde duran çalışmanın da bu tanımı destekler mahiyette olduğu düşünülebilir. Nesnenin konumu, tabiatta olması ve ortaya çıkan varlık olmasıdır (Çelebi, 2011). İngilizce başta olmak üzere Avrupa dillerinin, nesneyi öne çıkaran özelliğe sahip olduğu ifade edilebilir (Avcı ve Satılmış, 2020).

Türkçenin insanı merkeze alan özelliğinin, Türk düşüncesinin Türk'ün ana diline bir katkısı olduğu söylenebilir. Türk düşüncesiyle yetişen yöneticilere bakıldığında; dürüstlüğün, milletine sevgiyle bağlılığın, inancın büyük etkisinin olduğu görülür (Kafesoğlu, 2007). Burada dikkati çeken nokta insanın önde tutulması, Türk düşüncesinin insan merkezli yapıda olmasıdır.

Türkçenin insanı öne çıkaran bu yapısı, cümleler üzerinden değerlendirilir. Duygu ve düşüncelerimizi konuşarak ya da yazarak ifade ederiz. Bu ifadeler de cümleler şeklinde olmaktadır (Kaplan, 2020). Düşünceler, cümle üzerinden bir anlam ifade ettiğinden dil öğretimine de cümle üzerinden başlamak daha doğru olabilir (Avcı, 2013). Cümleler üzerinden, dili konuşanların Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğine sahip olup olmadıkları; Türkçenin bu sisteminin değişip değişmediği üzerinde durulabilir.

Yusuf Avcı'nın, Türkçenin Öznellik ve Nesnelliği üzerine yaptığı çalışmalarından bazıları şu şekildedir:

Yusuf Avcı, Yağmur Yankı Vatansever	• Türkçe Öğretmeni Adaylarının Aldıkları Eğitimin Ana Dilin Düşünce Genetiğinin Öznelliğine Etkisi
Yusuf Avcı, Gülçin Polatöz	• Dilin Nesnellik Özelliği Çerçevesinde Mavisel Yener'in "Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde" adlı romanının inclenmesi
Yusuf Avcı, Almıla Satılmış	• Atasözleri Üzerinden Öznellik ve Nesnellik Algısı
Yusuf Avcı	• Türkçenin Dilbilgisi Öğreniminde Öznellik Vurgusu
Yusuf Avcı, Almıla Satılmış	• Dilin Öznellik ve Nesnellik Özelliği Çerçevesinde Yabancı Dil Eğitiminin Türk Toplum Yapısına Etkileri
Yusuf Avcı	• Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bengü'nün Disipliner Özellik İncelemesi
Yusuf Avcı	• Türk Dilinde Kuram ve Edilgenlik Sorunu
Yusuf Avcı, Muhammet Alperen Akgün	• Türk Düşünce Sistemindeki İkili Yapının Sosyolojik Yansımaları
Yusuf Avcı, Serhat Küçük	• Türk Dili Öğretimi Sorunları
Yusuf Avcı	• Türkçede Cümle Öğretiminde Ortaya Çıkan Sorunlar
Yusuf Avcı	• Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil- Düşünce Analizi Teorisi
Yusuf Avcı, Muhittin Gümüş	• Çevirilerde Görülen Dil-Düşünce İlişkisiyle İlgili Sorunlar

Şekil 1. Türkçenin öznellik özelliğine kaynaklık eden çalışmalar.

Şekil 1'de, Yusuf Avcı'nın Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili, gerek tek başına gerekse de ikinci yazarlarla yaptığı bazı çalışmalar verilmiştir. Bu çalışmaları iki gurupta toplamak mümkündür. Birincisi Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili doğrudan yapılan çalışmalar. İkincisi; yabancılara Türkçe öğretimi, ana dili öğretimiyle ilgili makalelerde yer alan, Türkçenin Öznellik Özelliğinin vurgulandığı çalışmalar.

Doğrudan yapılan çalışmaları da verilerin toplanma biçimlerine göre iki grupta toplayabiliriz. Birinci gurupta, incelenen eserler üzerinden yapılan değerlendirmeler yer alırken diğer gurupta verilerin üniversite öğrencilerinden toplandığı dikkati çekmektedir. Makalelerin bütününde Türkçenin insanı öne çıkaran özelliği vurgulanmıştır.

Öğrencilerden toplanan verilerde öğrencilerin, farklı düşünce sistemlerinin etkisinde kalmaya başladıkları vurgulanmıştır.

Şekil 1'de yer alan çalışmalar temelinde, Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili şu noktalara vurgu yapılmıştır (Avcı, 2012; 2013; 2019; 2020; 2022; Avcı ve Akgün, 2018; Avcı ve Gümüş, 2014; Avcı ve Küçük, 2017; Avcı ve Polatöz, 2023; Avcı ve Satılmış, 2020; 2023; Avcı ve Vatansever, 2023):

a. Türkçenin mantığına göre bir olayın kimin tarafından yapıldığı; olayın neden ve nasıl yapıldığının, olayın nasıl olduğunun önündedir.

b. Değer yargıları, hayata bakış açıları toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Toplumların ana dilleri de bu değişikliklerin görülebileceği en güzel alanlardan biridir. Türk'ün hayata yüklediği anlam, "insan" merkezli olduğu için insanın karşısında nesne ikinci plânda kalmıştır.

c. Türkçede yüklem, temel unsur olup cümlenin en önemli ögesidir. Yüklemin sonunda yer alan şahıs ekleri diğer bir temel öge olan özneyi göstermektedir. Bu durum insanın merkezde olduğunun bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Türkçenin insanı merkeze alan özelliğinin en önemli dayanak noktası Türkçeye de yön veren Türk düşünce sistemidir. Araştırmanın bu bölümünde, Türk düşünce sistemi hakkında açıklamalar da bulunulacaktır.

2.2. Türk Düşünce Sistemi

Her toplumu başka toplumlardan ayıran, o toplumun davranışlarına, düşünme biçimine yön veren bir sistem bulunmaktadır. Bu sistem, o toplumu oluşturan bireylerin davranışları üzerinde etkilidir (Akar, 2015). Söz gelimi Türkler, misafirperverdir. İngilizler mesafeli duruşlarıyla tanınır. Türkçe için bu sistemin merkezinde "Türk Düşünce Sistemi" yer almaktadır.

Avcı'nın çalışmalarından yola çıkarak Türk düşünce sisteminin temel özelliklerinin şunlar olduğu söylenebilir:

a. Türkçenin sistemli bir yapısı bulunmaktadır. Dilin unsurları, birbirleriyle ahenkli bir biçimde ilişkilidir (Avcı, 2012; Kafesoğlu, 2007).

b. Yukarıdaki açıklamalarda da ifade edildiği gibi bu düşünce sisteminin unsurlarından biri insanın merkezde olmasıdır. Bunun en önemli göstergesi şahıs ekleridir.

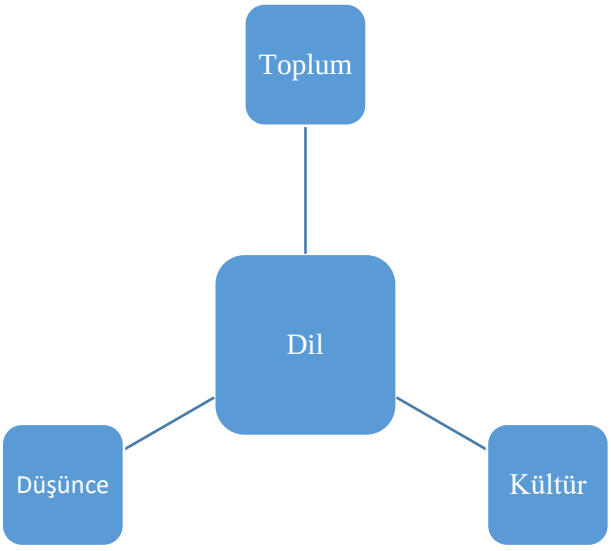
Şahıs eklerinin cümlenin sonunda ve en önemli ögesinde yer alması insanın merkezde olduğunun işareti olarak okunabilir (Avcı, 2012).

c. Türklerin yaşayış biçimleri dillerini de etkilemiştir. Göç temelli bir hayat anlayışı beraberinde sürekli bir hareketi beraberinde getirmiştir. Bu hareketlilikte Türkçede fiillerin çok önemli olmasına sebep olmuştur (Avcı, 2012; Doğrucan, 2020).

ç. Türk düşüncesi, ikili bir sistemi barındırmaktadır. Türk kültüründe inanç sistemi dâhil her unsurunda ikili sistemin izlerini görmek mümkündür (Avcı ve Akgün, 2018; Sever, 2023).

Türk düşünce sistemi, Türkün değer yargılarının dış dünyaya yansımasıdır. Söz gelimi, Boğaç Han'ın güçlü ve kuvvetli olmasının hiçbir değerinin olmaması; bu hikâyede Boğaç Han'ın ahlâkî yönlerinin zayıf olması, Türk düşünce sisteminde nelerin değer gördüğünün bir ifadesi olarak okunabilir (Akar, 2015). Türk düşünce sisteminin temelinin ahlâk üzerine oturduğu görülmektedir.

Araştırma boyunca Türk düşünce sisteminin bir parçası olan Türkçenin insanı merkeze alan anlayışının; öğrencilerin ürünlerine, programa ve ders kitaplarına yansıyıp yansımadığı üzerinde durulacaktır. Türk düşünce sisteminin temel taşıyıcılarından biri de dildir. Araştırmanın bu bölümünde dil ve dille ilişkili olan diğer kavramlara değinilecektir.

Şekil 2. Türkçenin öznellik özelliğinin ilgili olduğu kavramlar.

Şekil 2'de, Türkçenin insanı merkeze alan özelliğiyle ilgili ilişkili olan kavramlar gösterilmiştir. Bu kavramların merkezinde dil yer almaktadır. Dil bu kavramları hem

etkilemiş hem de bu kavramlardan etkilenmiştir. Bu kavramlarla ilgili bazı açıklamalara yer verilecektir.

2.3. Dil Nedir?

Dille ilgili bazı tanımlar aşağıda sunulmuştur:

Dil, bireylerin birbirleriyle anlaşmasını sağlayan bir araçtır. Dil, varlığı bilindiği dönemden itibaren sürekli gelişen, değişen bir yapıya sahip olan ve bu yolla da canlı olduğunu gösteren bir kavramdır. Dil, bir toplumun bireyleri arasında farkında olmadan anlaştıkları sistemin adıdır. Dil, bir toplumu toplum yapan, toplumun ayakta kalmasını sağlayan araçlardan biridir (Ergin, 2009).

Dil, insanların isteklerini ortaya koymalarını sağlayan, sesler ve işaretlerle oluşturulmuş bir sistemdir (Banguoğlu, 1974).

Dil, insanların diğer insanlarla olan anlaşma ihtiyacından ortaya çıkmış; insanların duygularını, düşüncelerini konuşup yazarak bunları karşı tarafa aktarmayı sağlayan bir sistemdir (Emre, 1945).

Dil, en genel anlamıyla insanların birbirleriyle anlaşmak için belli başlı işaretleri kullanarak anlaşmalarını sağlayan bir sistemdir. Özel anlamdaysa bu anlaşmayı konuşma ve yazma yoluyla yapan sistemin adıdır (Ediskun, 1999).

Dil; insanların birbirleriyle anlaşabilmesi için iletişimi sağlayan, kökleri çok derinlerde ve sürekli olarak kendini yenileyen, toplumlara ait olan niteliklerin nesilden nesle aktarılmasını sağlayan bir araçtır (Korkmaz, 2017).

Dil; insan ve insanla ilgili her alanı kapsayan, gizemli yapısını her zaman koruyacak olan, insanların hislerini, fikirlerini ifade vasıtalarıyla diğer insanlarla paylaşmalarını sağlayan bir araçtır (Aksan, 1979).

Dil, işaretler yoluyla insanların birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan; duygu, düşünce alışverişinin yapıldığı, hem sosyal yönü hem de biyolojik yönü bulunan, hareketli bir yapısı bulunan bir olgudur (Songar, 1986).

Dil; insana kendi yaşadığı hayatından farklı bir hayat kurma imkânı veren, bunu sağlarken de yaşanılan hayatın yasalarından bağımsız olarak bunu sağlayan ve bunu işaretlerle, ses, kelime, anlam gibi kendi birimleriyle yapan sistemler bütünüdür (Karaağaç, 2017).

Dil, bütün insanları ilgilendirmesi yönüyle millîliğin sınırlarını aşan bir olgu, bunun yanında her milletin kendine has niteliklerini taşıması bakımından da millî yönü bulunan; insanları bir araya getirici özelliği bulunan bir kavramdır (Ercilasun, 2020).

Dille ilgili bu tanımlara baktığımızda, dilin iletişim aracı olması, insanın iç dünyasındaki olup bitenleri, yaşadıklarını dış dünyadakilere aktarmasını sağlayan bir araç olması gibi özelliklerinin üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu tanımlarda, dilin bir araç olduğu üzerinde durulmuştur. Bu araç sayesinde toplumların geleceği güvence altına alınır, topluma ait özellikler kuşaktan kuşağa aktarılabilir.

Dilin, insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayıcı özelliği, gelişip değişebilmesi, toplumları bir arada tutması gibi özelliklerine; her toplumun yaşayış biçiminden, hayata bakış açısından izler taşıması nitelikleri de eklenebilir. Türkçenin insan merkezli bir dil olması, dilin tanımında yer alan iletişim, insanlar arasında anlaşma aracı olması gibi özelliklerini de etkilediği düşünülebilir.

2.4. Dil- Düşünce İlişkisi

Dil ve düşünce kavramlarının arasında kuvvetli bir ilişki bulunduğunu birçok fikir adamı dile getirmektedir (Alacaklı, 1999; Kaplan, 2020). Düşüncenin, vazifelerini yerine getirebilmesi için dile ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyaç bir birlikteliği ortaya koymaktadır (Asiltürk, 2007). Dil ve düşüncenin bir arada bulunması insanı farklı kılmaktadır, insanı insan yapmaktadır (Akar, 2020; İlhan, 2012). Dili, düşüncelerimizi aktarmanın bir aracı olarak kullanırız (Adsoy, 2020). Dil, zihnimizdekileri dışa vurmanın yollarından birisi olarak görülmektedir.

İnsanın düşüncelerini somut olarak ortaya koyabilmesi, zihninde barındırdıklarını dışa vurabilmesi dil aracılığıyla mümkündür. İnsan, düşüncelerini kelimelere, cümlelere en iyi bir şekilde dili kullanarak döker (Alacaklı, 1999; Korkmaz, 2017). Dil ve düşünce, birbiriyle çok sıkı bağları olan iki kavramdır. İnsanlar; hislerini, fikirlerini dilin sağladığı olanaklarla dışa aktarırlar. Dili kullanma seviyeleri ne derece yüksekse düşünceler de buna paralel olarak yüksek seviyede dışa aktarılır (Gülensoy, 2019).

Yukarıdaki açıklamalarda düşüncenin dil aracılığıyla aktarıldığı ifade edilmişti. Dilin, düşünceyi taşıyan bir görevi olmadığı; düşüncenin kendi olduğuyla ilgili görüşler de bulunmaktadır (Karaağaç, 2017). İster dilin düşüncenin bir aracı olduğu isterse de

düşüncenin kendi olduğu kabul edilsin; her iki durumda da bu iki kavram arasında çok sıkı bir bağ olduğu söylenebilir.

Karaağaç (2017), dil- düşünce ilişkisi bağlamında derin yapı ve yüzey yapı kavramlarından da bahsetmektedir. Dilin derin yapısı, insanın dışa vurmak istedikleri, içinde biriktirdikleri; yüzey yapısıysa bu biriktirilenlerin, dışa vurulmak istenilenlerin farklı yollarla açığa vurulmasıdır. Türkçenin derin yapı- yüzey yapı olarak iki yönü olduğunu belirten araştırmacılardan biri de Yusuf Avcı'dır. Avcı'ya göre derin yapı, yargının ilk olarak düşünülmesi; bunun ifade edilmesi sırasında en temel ögede yer alması da yüzey yapıyı oluşturur (Avcı, 2012; 2013).

Düşüncelerin, ifade edilirken derin yapı, yüzey yapı ilişkisiyle ortaya konulması; Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin de incelenmesini kolaylaştırıcı bir etkisi olduğu düşünülmektedir. İnsanlar, nesneyi önceliyorlarsa; bir olayın neden yapıldığı, yapanın önüne geçiyorsa bu durum zihinde yer alan düşüncelerin dille dışa yansıması şeklinde okunabilir. Başka bir ifadeyle insanların düşünceleri, onların nasıl yaşadıklarının, bunu dille nasıl ifade ettiklerinin göstergesidir (Avcı, 2022; Avcı ve Satılmış, 2020).

Türkçenin Öznellik Özelliğini, dil- düşünce ilişkisi bakımından değerlendirecek olursak Sapir-Whorf Varsayımı çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu varsayıma göre dil, o dili kullananların düşüncelerini biçimlendirir. O dili konuşanları, diğer insanlardan ayırır (Onan, 2020). Türklerin de düşüncelerini Türkçe biçimlendirir. Türkçenin insanı merkeze alan sistemi Türkün düşüncesini de şekillendirir.

Yapılan bir araştırmada İngilizce ve Navaho dilleri karşılaştırılmıştır. İngilizcede fiillerin sayısının az olduğu, Navaho dilindeyse sözcüklerinin önemli bir kısmının fiillerden oluştuğundan hareketle bu araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmada Navaho halkı hareketi öne çıkarırken İngilizler daha az hareketli bir yaşamdan dünyaya bakmaktadırlar (Condon, 2000). Buradan hareketle dilin düşünceler üzerindeki etkisi rahatlıkla okunabilir.

Dil, bir toplumun düşünme biçimine yön verir. Bunun farkında olan toplumlar dillerini daha da zenginleştirmek için özen gösterirler. Kendilerinden sonraki nesilleri de bu düşünceden hareketle yetiştirmeye gayret gösterirler (Adsoy, 2020).

Dil ve düşünce ilişkisi üzerine eski çağlardan başlayarak birçok görüş öne sürülmüştür. Bu görüşleri dile getiren başlıca kişiler şunlardır: Herakleitosun, Demokritos, Platon, Aristoteles, Epikurus, Perus Abelardus, Ockhamlı William, Descartes, Locke,

Leibniz, Condillac, Herder, Humboldt, Saussure, Watson, Sapir, Vygotsky, Piaget, Whorf, Chomsky (Onan, 2020). Bu araştırmanın sınırları içinde bu kişilerin dil- düşünce ilişkisiyle ilgili görüşlerine yer verilmeyecektir.

Dil mi düşünceyi, düşünce mi dili etkiler ya da dil olmadan da düşünebiliriz şeklindeki görüşler felsefi anlamda ve başka disiplinler tarafından da tartışılan konulardandır (Gül ve Soysal, 2009). Bu konular arasında, araştırmacılar tarafından görüş birliği yoktur (Acar, 2012). Hangi görüş benimsenirse benimsensin; zihnimizden geçenleri, his dünyamızı dışa vurabilmek, başka insanlarla paylaşabilmek için dile mutlaka ihtiyaç duyarız (Acar, 2012; Korkmaz, 2017; Öner, 2013). Başka bir ifadeyle dil ve düşünce birbirini tamamlayan birbiriyle etkileşim içinde olan kavramlardır (Gümüş, 2021).

Yukarıda isimleri zikredilen Humboldt, Sapir ve Whorf; dilin düşünceleri etkilediğini savunmakta olup bu düşünceler "dilsel görelilik" adıyla ortaya konulmaktadır. Ortaya konulan bu kavram dil- kültür ilişkisiyle yakından ilgilidir (Doğru ve Dombaycı, 2023).

2.5. Dil- Kültür İlişkisi

Kültür kelimesi, bir çatı kavram olarak düşünülebilir. Bu kavramın içine, edebiyat, güzel sanatlar olmak üzere insan ve insanı ilgilendiren bütün unsurları dâhil edebiliriz. Dil, bu unsurların başında gelmektedir (Kaplan, 2020). Kültür, insanların edindikleri bilgiler ışığında ürünler ortaya koymalarıdır. İnsanların eylemleri de kültürün içindedir (Öner, 2013). Gülensoy (2019), kültürü maddî ve manevî değerlerin bütünü olarak tanımlamıştır.

Kültürün özellikleriyle ilgili şu noktalar üzerinde durulabilir (Korkmaz, 2017):

a. Kültür, gelişip yenilenen yönüyle hareketli bir yapıya sahiptir. Toplumdaki her türlü değişmeden etkilenerek içinde doğduğu toplumu yansıtır.

b. Kültür, bir toplumu oluşturan bütün insanlara ait bir olgudur. Bütün toplumu kapsar.

c. Her toplumun kültürü kendine hastır. Birbirinden farklı özelliklerle ayrılır.

ç. Değişik sebeplerle farklı kültürlerden etkilenmeler olabilir.

d. Kültür, toplumun geçmişten getirip geleceğe taşıdığı değerleridir. Bu yönüyle devamlılığı bulunmaktadır.

e. Her toplumun kendine ait kültürü vardır.

f. Kültür, toplumda kuşaktan kuşağa aktarılır.

Bu özelliklerde görüldüğü gibi kültür çok geniş bir kavram alanına işaret eder. Toplum için hayati bir önemi bulunmakta olduğu görülmektedir. Canlı bir varlık gibi bir taraftan büyüyüp gelişirken diğer taraftan varlığı görünmez hale gelebilir. Kültürün canlılığını koruması, yukarıda da değinildiği gibi gelecek kuşaklara aktarılmasında dilin önemli bir rolü bulunmaktadır (Zülfikar, 2015).

Dil ve kültür kopmaz bağlarla birbirine bağlı ve birbiriyle etkileşim içinde bulunan iki kavramdır. Bir milletin dili ne kadar zengin olursa kültürü de bu zenginlikten nasibini alır. Bu durumun tersi de geçerlidir. Kültür ne ölçüde zenginse dil de o ölçüde zengin olur (Akarsu, 1955). Dili ve kültürü zenginleştirmenin yollarından birinin, Türk düşünce sistemine göre yeni nesilleri yetiştirmek olduğu söylenebilir.

Bir toplumun geleceği; ana diline ait düşünce sistemini hayatına yansıtmasında, o düşünce sistemini geliştirip gelecek nesillere aktarmasında saklıdır (Avcı ve Akgün, 2018). Bu dil- düşünce ilişkisinin pratiğe döküldüğü alan kültürle bağlantılı olan alandır. Toplumların yaşama biçimleri kültürlerini yansıtır. Bu yansıtma, dil kullanılarak yapıldığı için dil ve kültür arasında çok önemli bir bağ olduğu söylenebilir (Avcı, 2012).

2.6. Dil- Toplum İlişkisi

Dil ve toplum, birbirleriyle çok sıkı bir ilişki içinde olan, birbirlerinden etkilenen ve birbirlerinden ayrı düşünülemeyecek kavramlardır (König, 1991). Toplumlar, yüzyıllar içinde oluşturdukları her türlü değerlerini, kültürlerini dil üzerinden geleceğe taşırlar. Bu yönüyle bireyler arasındaki iletişimin de ötesinde toplumu oluşturan bireyleri birbirine bağlama görevi dile aittir (Korkmaz, 2015).

Dil ve toplumun birçok ortak yönleri bulunmaktadır. Bu ortaklık kültürle olabileceği gibi inançla da olabilir. İnsanlar, dili kullanarak toplumla bir bağ oluştururlar (Sinanoğlu, 2009). İnsan ve toplum arasındaki bu bağ, zaman zaman toplumun aleyhine de işleyebilmektedir. Türkçenin, belirli dönemlerde yabancı dillerin etkisiyle kendi düşünce sistemine uymayan unsurların etkisinde kalması toplumu da etkilemiştir (Dilaçar, 1969).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada hangi yöntemin kullanıldığı ve bu yöntemler içinden hangi desenin tercih edildiği, veri toplama araçları, veri analizi, araştırmanın inandırıcılık ve aktarılabilirliğinin nasıl sağlandığı konuları üzerinde durulacaktır.

Araştırma; 2019 Türkçe dersi öğretim programında, Türkçe ders kitaplarında ve öğrencilerin hikâyelere verdikleri cevaplarda Türkçenin Öznellik Özelliğini keşfetmek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırma; Türkçe derslerine, Türkçenin insanı öne çıkaran bu özelliğinden hareketle katkı sunulacağı düşünüldüğü için, öğrencilerin cümlelerinden yola çıkılarak onların düşünceleri yorumlanacağı için nitel çalışmaya dayandırılmıştır. Çünkü nitel çalışmaların temelinde, araştırılan konuya yeni bakış açıları kazandırmak ve araştırılan kişilerin fikirlerini değerlendirmek gibi özellikler bulunmaktadır (Creswell, 2019). Başka bir ifadeyle anlam üzerine odaklanılacağı için, nitel araştırma tercih edilmiştir (Merriam, 2018).

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden "Durum Çalışması" kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, Türk düşünce sisteminin bir parçası olan Türkçenin Öznellik Özelliğini tespit etmek; Türkçeye, Türkçenin içinden bir bakış açısı getirmek amacıyla yapılmıştır. Bu deseninin tercih edilmesinin sebebi; durum çalışmasında, üzerinde durulan durumun ayrıntılı bir şekilde incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Türkçenin Öznellik Özelliği merkeze alınarak ayrıntılı bir değerlendirme yapılacaktır.

Durum çalışması, incelenen durumla ilgili belirli bir çerçevenin çizildiği ve çizilen bu çerçevenin detaylı bir şekilde incelenmesine dayanan nitel araştırma desenidir (Merriam, 2018). Durum çalışmasında ortaya konulan durum, ayrıntılı olarak incelenir. Bu ayrıntıyı sağlayan durum çalışmasının mantığıdır. Söz gelimi, bu araştırma; programın, ders kitaplarının ve öğrenci ürünlerinin Türkçenin Öznellik Özelliğinden izler taşıyıp taşımadıklarını tespit etmek amacıyla yapılmış olup sorulan sorular ayrıntılı cevaplar istemektedir (Creswell, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmanın durumunu; öğretim programı, ders kitapları ve öğrenci ürünlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği bağlamında incelemek oluşturmaktadır. Bu inceleme, durum

çalışması desenlerinden iç içe geçmiş tek durum deseniyle yapılmıştır. İç içe geçmiş tek durum deseni, tek bir durumun olduğu fakat bu durumun kendi içinde dallara ayrıldığı durumlarda kullanılan durum çalışması desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada, Türkçenin Öznellik Özelliği merkeze alınarak hem öğretim programının hem ders kitaplarının hem de öğrenci ürünlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Görüldüğü üzere tek bir durum, o durumla ilgili alt dallara ayrılarak derinlemesine incelenmektedir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Gurubu ve İncelenen Nesneler

Araştırmanın çalışma gurubu ve incelenen nesneler, genel olarak iki başlık altında toplanabilir. Bunlar, program ve ders kitaplarının yer aldığı dokümanlar ve öğrencilerin belirlenen hikâyelere verdikleri cevaplardır. 2019 ortaokul Türkçe ders programının ve Türkçe ders kitaplarının seçilmesinin sebebi, sahada karşılıklarının olması başka bir ifadeyle uygulamada kullanılıyor olmalarıdır. Program ve ders kitaplarıyla ilgili dokümanlar aşağıda gösterilmiştir:

a. 2019 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı
b. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Anıttepe Yayıncılık)
c. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)
ç. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Özgün Yayıncılık)
d. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (MEB Yayınları)

Araştırmanın çalışma gurubunu oluşturan öğrenciler, Marmara bölgesinin Trakya kesiminde yer alan bir ortaokuldan seçilmişlerdir. Öğrenciler, kolay ulaşılabilir durum örneklemesiyle seçilmişlerdir. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi, araştırılan olguyla ilgili çabuk erişilebilir ve hızlı olmayı sağlar. Diğer örneklem belirleme türlerine göre daha az tercih edilmesi gereken bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bununla birlikte araştırmanın amacının yansıtabileceği düşünüldüğünden bu yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya katılan sınıf düzeyleri ve öğrenci sayıları

Sınıf	Öğrenci Sayısı
YDABS B	29
YDABS A	30
5-D	28
5-E	28
6-E	27
6-A	23
7-A	23
8-A	25

Tablo1'de, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyleri ve öğrenci sayıları görülmektedir. 5.sınıflar için yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören iki sınıf ve bu eğitimi almayan iki sınıf seçilmiştir. 6.sınıflar için bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören öğrencilerle bu eğitimi almayan 6.sınıf öğrencileri araştırmaya dâhil edilmiştir. Sınıflar arasında, karşılaştırmanın kolay yapılabilmesi için 5 ve 6.sınıflarda eşit sayıda sınıf seçimi yapılmıştır. 6.sınıfta, bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı sınıf sayısı bir olduğu için geçen yıl bu eğitimi almayan bir sınıf seçilmiştir. 7 ve 8.sınıflarda tek şube seçilmiştir. Bunun sebebi diğer 7 ve 8.sınıfların da aynı nitelikteki öğrencilerden oluşmasıdır. Sınıflar seçilirken not ortalamaları, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları birbirine yakın sınıflardan oluşmasına dikkat edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri dokümanlardan elde edilmiştir. Bunlardan, 2019 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı ve ortaokul Türkçe ders kitaplarından, araştırma sorusundan hareketle veriler toplanmıştır.

Araştırmanın diğer bir verisi; öğrencilere, seçilen olay yazıları içinden Türkçenin Öznellik Özelliğini yansıttığı düşünülen parçalardan sorular oluşturulması ve bu soruların öğrenciler tarafından cevaplanmasına dayanmaktadır. Hikâye ve romanlardan seçilen bu parçaların, Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini yansıtmalarına dikkat edilmiştir. Hikâye kitaplarından Kutlu'nun seçilme sebebi eserlerinde insanı öne almasıdır. Romanda Baydoğan'ın ve Atsız'ın seçilme sebebiyse Türk düşüncesini yansıttıklarının düşünülmesidir.

Olay yazılarından seçilen bu parçalar, biri alandaki öğretim üyesi olmak üzere toplamda üç uzman tarafından ayrı ayrı incelenmiş, Türkçenin bu özelliğini yansıttığı ortak görüşüne varılmıştır. Sorular oluşturulurken insanı öne çıkaran "kim" sorusuyla, insan dışındaki unsurları ön plâna alan "neden, nerede, niçin" gibi sorular hareket noktasını oluşturmuştur. Öğrencilerin, bu sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Olay yazılarından oluşturulan parçalar ve soruları araştırmanın ekinde sunulmuştur.

Tablo 2

Öğrencilere yöneltilen soruların alındığı eserler

Kitabın Adı	Yazarı	Parçanın Hangi Sayfadan Alındığı	Eserin türü
İyiler Ölmez	Mustafa Kutlu	7.sayfa	Hikâye
Hayat Güzeldir	Mustafa Kutlu	7.sayfa ve 17.sayfa	Hikâye
Zaman Yolcuları	Misli Baydoğan	15.sayfa	Roman
Bozkurtlar	Nihal Atsız	120.sayfa	Roman

Tablo 2'de, öğrencilere sorulan soruların alındığı eserlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Dört eserden parçalar seçilmiş ve toplamda öğrencilere beş parça, 13 soru yöneltilmiştir. Kutlu'ya ait Hayat Güzeldir kitabında geçen "Çiçek Tefsiri" hikâyesinden oluşturulan parça, alan uzmanlarının görüşü alınarak araştırmaya dâhil edilmemiş olup öğrencilere dört parçadan 10 soru yöneltilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilere yapılan uygulamayla ilgili bilgiler

Sınıf	Uygulamanın Yapıldığı Tarih	Uygulamaya Ayrılan Süre
YDABS B	27.12.2021	1 ders saati
YDABS A	28.12.2021	1 ders saati
5-D	12.01.2022	1 ders saati
5-E	14.01.2022	1 ders saati
6-E	14.01.2022	1 ders saati
6-A	14.01.2022	1 ders saati
7-A	29.12.2021	1 ders saati
8-A	30.12.2021	1 ders saati

Tablo 3'te, öğrencilere yapılan uygulamalarla ilgili bilgiler yer almaktadır. Uygulamada bir ders saati aşılmamıştır. Tablo, uygulamanın yapıldığı sınıf düzeylerine göre oluşturulmuştur.

Veriler toplanırken şu hususlara dikkat edilmiştir: Öğrencilerden toplanacak veriler için Etik kurul izinleri ve ardından Millî Eğitim Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır. Uygulama esnasında, bunun gönüllülük esasına dayandığı vurgulanmış uygulama öncesi velilerden de izinler alınmıştır. Öğrencilerin isimleri araştırmada kullanılmamış olup her öğrenciye Ö1, Ö2 şeklinde rumuzlar oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri dokümanlardan elde edilmiştir. 2019 TDÖP ve ortaokul ders kitaplarından elde edilen veriler için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, bu dokümanlarda yer alan verilerin, ne ifade ettiğinin kodlanma suretiyle ortaya konulmasıdır. Kodlamalar, araştırma sorusuna göre yapılmış olup araştırma sorusunun dışında kalan ifadeler kodlamaya dâhil edilmemiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Kod, veride yer alan sözel veya görsel unsurlardan yola çıkarak o unsuru en iyi yansıtan sözcük ya da sözcük gurubu olarak tanımlanabilir (Saldana, 2022). Öğrencilerin, olay yazılarındaki sorulara verdikleri cevaplardan yola çıkılarak kodlama yapılmıştır. Kod, bütün olarak elde bulunan veriyi küçük ve anlamlı parçalara ayırmak olarak da tarif edilebilir (Urquhart, 2018).

Araştırma, kodlamaya dayanmaktadır. Kodlamada Charmaz'ın kodlama sistemi kullanılmıştır. Bu kodlama sistemi başlangıç ve odaklı kodlar olmak üzere genel olarak iki ana kodlamaya dayanmaktadır. Başlangıç kodlar, ilk okumadan yola çıkılarak yapılan, veride ne olduğunu anlamaya çalışmak için yapılan kodlamadır. Odaklı kod, verilerin kodlanmasının ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Başlangıç kodlarının yeniden değerlendirilmesine dayanır (Charmaz, 2015).

Kodlama farklı şekillerde yapılabilmektedir. Kodlama; kelime kelime, satır satır, olay olay, betimsel kod ya da In Vivo adları verilen şekillerde yapılabilir. Araştırmada satır satır kodlama ve betimsel kodlama bir arada kullanılmıştır. Satır satır kodlama, dokümanlardan elde edilen verilerin, satır satır okunarak daha güçlü anlamlar çıkarılmasını sağlayan kodlama şeklidir (Charmaz, 2015). Betimsel kodlama, verilerde geçen ifadelerin isim şeklinde ifade edilmesidir (Saldana, 2022).

Aşağıda bu kodlamaların nasıl yapıldığı gösterilmiştir:

Ben içeri girenin kim olduğunu merak ederdim bana ihtiyacı falan vardır belki.

Bu cümledeki altı çizili ifade *yardıma ihtiyacı* olma başlangıç koduyla kodlanmıştır. Bu satır satır kodlamaya bir örnektir.

Bence içeriye gelenin kim olduğunu merak ederim. Çünki içeriye gecenin bir saatinde geldiği için

Bu cümlede *gecenin bir saati şeklinde* betimsel olarak başlangıç kodu oluşturulmuştur.

Veri analizinde şu aşamalara yer verilmiştir (Çelik ve Ekşi, 2018):

a. Veriler, dokümanlardan elde edildiği için dikkatli bir okumaya tabi tutulmuştur.

b. Öğrencilerin cevapları alınır alınmaz cevaplar kodlanmaya başlanmıştır.

c. Kodlamanın ilk aşaması başlangıç kodlama olarak adlandırılmaktadır. Başlangıç kodlamasıyla veriler çözümlenmiştir. Veriler, satır satır okunarak ilk kodlar elde edilmiştir.

ç. Öğrenci cevapları bir kez daha okunmuş, başlangıç kodları gözden geçirilmiştir.

d. İkinci kodlama olan odaklı kodlara geçilmiştir. Odaklı kodlamanın mantığı, en fazla tekrarlanan başlangıç kodlarını yeniden değerlendirmektir (Charmaz, 2015). Öğrencilerin cevaplarında en fazla tekrarlanan başlangıç kodları, bir araya getirilerek odaklı kod olarak tekrar kodlanmıştır.

e. Veriler arasında sürekli karşılaştırma yapılmıştır.

f. Memo adı verilen, kuramsal kodlar oluşturulmuştur.

g. Odaklı kodlardan hareketle temalar belirlenmiş kuramsal kodlara ulaşılmıştır.

ğ. Veri doyumu sağlanmıştır.

h. Verilerin analizinde betimsel analiz sisteminden de yararlanılmıştır. Betimsel analizde veriler, araştırma probleminin ışığında belirlenen temalar temel alınarak analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Öğrencilerin olay yazılarına verdikleri cevaplar "kim", "neden", "kim ve neden" şeklinde betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu analizle kodlamalara dâhil edilecek öğrenci cevapları belirlenmiş ve analizin diğer aşamalarına geçilmiştir.

Araştırmanın verileri analiz edilirken Kutlu'ya ait "Sıtkı" hikâyesinden alınan paragraf ve bununla ilgili oluşturulan sorular, mihver seçilerek başlangıç ve odaklı kodlamaya tabi tutulmuştur. Diğer parçalara ait sorulara verilen cevaplar, öğrencilerin tutarlı cevap verip vermediklerini ortaya koymak için kullanılmıştır.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma, anlamaya ve yorumlamaya dayandığı için, araştırma boyunca bulguların araştırılan konuyu yansıtıp yansıtmadığı sorgulanarak iç geçerliğin sağlanması amaçlanmıştır (Merriam, 2018). Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırabilmek için kullanılan yöntemler şunlardır:

a. Öğrenci ürünlerine konu olacak olay yazıları seçilirken üç alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Kitaplardan sorular oluşturulduktan sonra, üç alan uzmanı soruları gözden geçirmiş ve sorular son şeklini almıştır. Bu, *inandırıcılığı* arttırmak için kullanılan *uzman incelemesi* yöntemidir.

b. Ders kitaplarındaki metinlerle ilgili oluşturulan başlangıç kodları iki alan uzmanına gösterilmiş böylelikle *uzman incelemesi* yöntemi kullanılmıştır.

c. İnandırıcılığı arttırmak için *çeşitleme* yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri dokümanlardan toplanmakla birlikte üç farklı doküman seçilerek çeşitleme sağlanmaya çalışılmıştır. Çeşitleme, birbirinden değişik veri kaynaklarıyla verilerin toplanması, bir anlamda verinin zenginleştirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada farklı dokumanlar arasında benzer sonuçlara ulaşılmış olup bu durumun inandırıcılığı arttırdığı düşünülmektedir.

ç. Öğrencilerin olay yazılarına cevap verdikleri kâğıtlar bütün olarak incelenmiş olup cevaplar arasındaki *tutarlılık* çalışmada belirtilmiştir.

d. Öğrenci ürünlerinde eksik ya da yanlış cevap verenler kodlamaya dâhil edilmemiştir.

e. Başlangıç kodlamasında öğrencilerin cümlelerinden doğrudan alıntılar verilerek çalışmanın geçerlik ve güvenirliği arttırılmaya çalışılmıştır.

f. Dokümanlardan elde edilen kodlar da, metinden alınan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

g. Araştırmanın bulgularında elde dilen kodlar, iki alan uzmanı tarafından incelenmiş ve bu uzmanlar tarafından kodlamalar doğrulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bulgularıyla ilgili bilgilere yer vermeden önce bu bulguların sunulmasında nasıl bir yol izlendiğine dair bazı açıklamalarda bulunulacaktır.

Araştırma, 2019 Türkçe dersi öğretim programında, ders kitaplarında ve öğrencilerin olay yazılarıyla ilgili sorulara verdikleri cevaplarda Türkçenin Öznellik Özelliğinden izler olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, araştırma sorularındaki sıraya göre sunulmuştur.

Araştırmanın bulguları şu şekilde düzenlenmiştir:

Öğrenci ürünleriyle ilgili bulgular, öğrencilerin olay yazılarını cevaplama tarihlerine göre sırayla verilmiştir. Bu sebeple şube isimleri alfabetik sıraya göre düzenlenmemiştir. Öğrencilerin, sorulara verdikleri cevaplardan hareketle onların düşünce dünyalarında Türkçenin Öznellik Özelliğini taşıyıp taşımadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar betimsel olarak tablolaştırılmış olup kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevaplar; herhangi bir açıklamada bulunmayıp ilgisiz cevap veren öğrenci bilgileri de bulgularda sunulmuştur. Bu öğrencilerin cevapları kodlamaya dâhil edilmemiştir. Değerlendirmeye alınmayan öğrencilerin cevaplarından örnekler sunulmuştur.

Tablolar oluşturulurken yabancı dil sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin cevaplarıyla aynı sınıf düzeyinin yabancı dil sınıfında öğrenim görmeyen öğrenci cevapları alt alta tablolaştırılmıştır. İçerik analizine tabi tutulup kodlama yapılan öğrenci ürünleriyle de ilgili aynı sistem uygulanmıştır. Kodlama yapılmayan öğrenci ürünleri de ayrı bir başlık altında tablolaştırılmıştır. Bir önceki eğitim- öğretim döneminde yabancı dil ağırlıklı sınıfta eğitim gören 6- E sınıfıyla bu eğitimi almayan 6-A sınıfın bulguları da aynı şekilde sunulmuştur. 7-A ve 8-A sınıfı öğrencilerinin cevaplarına ait bulgularda da aynı sıra takip edilmiştir.

Kodlamaya dâhil edilen öğrenci ürünleri başlangıç kodlama ve odaklı kodlama, olmak üzere iki şekilde kodlanarak her bulgunun sonunda kod haritasına yer verilmiştir. Her bulgu kendi içinde kıyaslanacağı için ayrı başlık altında verilmiştir.

4.1. Türkçe Dersi Öğretim Programında Türkçenin Öznelliğiyle İlgili Bulgular

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programın, Türkçenin Öznellik Özelliği çerçevesinde incelenmiştir. TDÖP ile ilgili bulgular aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur. Bulguların bu şekilde sunulmasında Yusuf Taşkın ve Eyüp Sallabaş'ın, çalışması yönlendirici olmuştur (Taşkın ve Sallabaş, 2023).

a. Öğretim Programları
b. Türkçe Dersinin Özel Amaçları
c. Temalar
ç. Kazanımlar

4.1.1. Öğretim Programlarıyla İlgili Genel Açıklamalarla İlgili Bulgular

Tablo 4

Öğretim programlarıyla ilgili genel açıklamalarla ilgili kodlar

Kodlar
Bilgiyi üretme ve üretilen bilgiyi hayatında kullanabilme
Problem çözme becerisi kazanma
Eleştirel düşünebilme
Kendisini başkasının yerine koyma
İletişim becerisine sahip olma
Topluma ve kültüre katkı sağlama
Kararlı olma
Girişimci olma

Tablo 4'te, öğretim programıyla ilgili genel açıklamalar üzerinden Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkili olabilecek bulgular yer almaktadır. Buna göre tabloda, bireyin merkezde olduğu; bireyin hem kişisel becerilere sahip olması hem de toplumuna faydalı birey olabilmesi için kazanması gereken beceriler görülmektedir. Bu ifadelerde insan ön plandadır.

Ortaokulu bitiren öğrencilerin, şu özelliklere sahip olması gerektiğinin belirtildiği ifadeler de Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkilendirilebilir:

…millî ve manevi değerleri benimseme…

…haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren…

Bu ifadeler, insanı merkeze alması yönüyle Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilişkilendirilmiştir.

Öğretim programında yer verilen kök değerler de Türkçenin Öznellik Özelliğiyle yakın bir ilişki içinde olduğu söylenebilir. Bu değerlerin temelinde de insan vardır. Türkçenin insanı öne çıkaran özelliği, bu değerlerin öğrencilere daha kolay kavratılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Kök değerler programda şöyle yer almaktadır: *"adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik."*

Programda yer alan yeterliliklerle ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma konusuyla ilişkili olduğu düşünülen yeterlilikler değerlendirilmiştir.

Tablo 5

Yeterliliklerle ilgili bulgular

Yeterlilik
Ana dilde iletişim
Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
İnisiyatif alma ve girişimcilik
Kültürel farkındalık ve ifade

Tablo 5'te, dille ilişkilendirilebilecek yeterlilikler öne çıkarılmıştır. Bu yeterliliklerle Türkçenin insanı öne çıkaran sistemi arasında bağ kurulabilir. Söz gelimi, iletişim kurmak, girişimci olmak, sosyal ve vatandaşlık kavramlarının öne çıkması insanı merkeze alan bir sistemi öne çıkardığı söylenebilir.

4.1.2. Türkçe Dersinin Özel Amaçlarıyla İlgili Bulgular

Tablo 6

Türkçe dersinin özel amaçlarıyla ilgili kodlar

Kodlar
Dil becerisi geliştirme
Dil bilincine sahip olma
Dili severek kullanma
Sosyal değerlere önem verme
Millî duygu ve düşünceleri güçlendirme

Tablo 6'da, programda ifadesini bulan Türkçe dersinin özel amaçları kodlanmıştır. Bu kodlar, Türkçenin Öznellik Özelliğiyle bağlantı kurulabilecek kodlar olarak düşünülmektedir. Dil bilinci, dil sevgisi, sosyal değerler, millî duygu ve düşünceler, Türkçenin düşünce sistemi kullanılarak öğrencilere daha iyi bir şekilde kavratılabilir.

4.1.3. Temalarla İlgili Bulgular

Tablo 7

Türkçenin öznellik özelliğiyle ilişki kurulabilecek temalara ait kodlar

Kodlar
Erdemler
Millî Kültürümüz
Millî Mücadele ve Atatürk
Birey ve Toplum
Okuma Kültürü
İletişim
Hak ve Özgürlükler
Kişisel Gelişim
Vatandaşlık

Tablo 7'de, Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişki kurulabilecek, ders kitaplarında yer verilebilecek temalara ait kodlar verilmiştir. Temalar, insan merkezli metinlere kaynaklık edebilecek nitelikte olup Türkçenin insanı öne çıkaran özelliği bu metinler yoluyla kavratılabilir.

2019 TDÖP'de yer alan; Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Zaman ve Mekân, Duygular, Doğa ve Evren, Sanat ve Çocuk Dünyası temaları daha az ilişkili görüldüğünden kodlamaya dâhil edilmemiştir.

Ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleriyle ilgili metinlerin nasıl ve ne şekilde alınacağı, metin seçiminde dikkat edilecek noktalar açıklanmakla birlikte Türkçenin Öznellik Özelliği ilişki kurulabilecek bir maddeye rastlanmamıştır.

4.1.4. Kazanımlarla İlgili Bulgular

Tablo 8

Türkçenin öznellik özelliğiyle ilişki kurulabilecek kazanımlara ait kodlar

Sınıf düzeyi	Kazanım
5.Sınıf	Yapım ekinin işlevlerini açıklar.
6.Sınıf	-
7.Sınıf	Çekim eklerinin işlevini ayırt eder.
8.Sınıf	Cümle ögelerini ayırt eder. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar.

Tablo 8'de, kazanımların dil bilgisi ağırlık olduğu, dil becerilerinde bağlantı kurulabilecek kazanımlara rastlanmadığı tablonun incelenmesinden anlaşılmaktadır. Tabloda yer verilen kazanımlarla şu şekilde bir bağlantı kurulabilir:

a. Kazanım açıklamasında, yapım ekinin kelimeye nasıl bir anlam kattığı üzerinde durulması istenmektedir. Bu noktadan hareketle Türkçenin dayandığı düşünce sitemiyle ek ilişkisi arasında bağlantı kurulabilir.

b. 7.sınıf kazanımlarından çekim eklerinde şahıs ekleri üzerinde durulmaktadır. Kazanımda şahıs ekleriyle ilgili açıklama bulunmamakta olup sadece ekin adı geçmektedir. Oysaki şahıs ekleri, insanı işaret etmesi, cümlenin en önemli ögesinin sonunda bulunması noktasında Türkçenin Öznellik Özelliği için kullanılacak kazanımların başında yer almaktadır. Programda bu noktalara yer verilmediği görülmüştür.

c. Cümle, duygu ve düşüncelerin dışa vurulması için bir araçtır. Bu araç kullanılarak Türkçenin insanı öne çıkaran özelliği tespit edilebilir. Fiil çatısı konusu da etken ve edilgenlik yönüyle, Türkçenin insanı öne çıkaran dikkate alınması gereken konulardan biridir.

2019 Ortaokul TDÖP'ye genel olarak bakıldığında, programda Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle bağlantı kurulabilecek noktalar olmasına rağmen Türkçenin bu özelliğine yer verilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin hikâyelere verdikleri cevaplarda; insanı öne çıkaran noktalara rastlanılmış olması, bu özelliğe programda da yer verilebileceği şeklinde değerlendirilebilir.

4.2. Türkçe Ders Kitaplarında Türkçenin Öznelliğiyle İlgili Bulgular

4.2.1. Beşinci Sınıf Ders Kitabıyla İlgili Bulgular

Beşinci sınıf ders kitabında Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkili olduğu düşünülen 5 tema üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 9

Ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler

Temalar, Metnin Adı ve Yazarı	Temalar, Metnin Adı ve Yazarı
1. Tema: Birey ve Toplum • Memleket İsterim, Cahit Sıtkı Tarancı • Hoşça Kalın, Güle Güle, Feyza Hepçilingirler • Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir, Mehmet Önder • İlk Ders (Dinleme/İzleme), Reşat Nuri Güntekin • Çocuk ve Baloncu(Serbest Okuma),Yücel Aksoy	**2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk** • Mustafa Kemal'in Kağnısı, Fazıl Hüsnü Dağlarca • Dumlupınar Savaşı, Ahmet Köklügiller • 6 Mart 1915 Gecesi, Ramazan Demir • Bir Temmuz Gecesi (Dinleme/İzleme), Batuhan İskender • Şahin Bey (Serbest Okuma), Yücel Aksoy
4. Tema: Millî Kültürümüz • Kilim, Fatih Kısaparmak • Vatan Yahut Silistre, Namık Kemal • Boğaç Han, Dede Korkut Hikâyeleri • Ali Kuşçu (Dinleme/İzleme), • Geyik Ana (Serbest Okuma), Cengiz Aytmatov	**5. Tema: Vatandaşlık** • Çocuk Bahçesindeki Bekçi Üzeyir Gündüz • Bilinçli Tüketici Dursun Bulut • Özgürlük Mehmet Dağıstanlı • Sokak (Dinleme/İzleme) Edmondo De Amicis • Çiftçi ile Çocukları (Serbest Okuma) Orhan Veli Kanık
7. Tema: Erdemler • İyiliğin Değerini Bilen Kim? Sennur Sezen-Adnan Özyalçıner • Büyüklere Saygı Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Çocuk Kitapları • Yaşama Sevinci Muzaffer İzgü • Paylaşalım (Dinleme/İzleme) Dursun Bulut • Bir Bardak Sütün Hatırı (Serbest Okuma) Steve Goodier	

Tablo 9'da, 5. sınıf ders kitaplarında Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili olabilecek temalar ve metinlere yer verilmiştir. Metinlerle ilgili bulgulara aşağıda yer verilecektir.

İlk metin, Memleket İsterim adlı şiirdir. Memleket isterim dizeleri isteyen kişiyi yani gizli olan beni işaret etmesi bakımından Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkilendirilebilir. Şiirin bütünü, insanı öne çıkaran dizelerle doludur. Kardeş kavgalarının son bulması, herkesin eşit şartlarda yaşaması, sıkıntıların olmaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Memleket isterim (s.10)

...Ne başta dert ne gönülde hasret olsun

Kardeş kavgasına bir nihayet olsun. (s.10)

İkinci metin Feyza Hepçilingirler'e ait bir metindir. Dil- düşünce, dil- kültür ilişkileri bağlamında Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili bir metin olduğu söylenebilir. Batı hayranlığı, yabancı dillerdeki kullanım, Amerikan filmlerinin etkisi gibi ifadeler düşüncelerin etkilenmesiyle bunun dile yansıdığının bir göstergesi olarak okunabilir. Metin bütünüyle farklı kültürlerin etkisiyle dilin inceliklerini kavrayamamış, düşüncesi nesnele kaymış kişilerin örnekleriyle doludur.

....Bay bay! diyenler "Çav!" diyenler arttıkça…(s.16)

…Batı hayranlığı, yabancı dillerdeki, kullanım mı akıllarını karıştırdı…(s.16)

…Amerikan filmlerinde ayrılan kişilerin birbirlerine yalnızca "Bye!" dediklerini…(s.16)

İnsanı öne çıkaran özellik arz eden metinlerden biri de konukseverlikle ilgili olan metindir. Konukseverliğin temelinde insana verilen değer bulunmaktadır. Şu ifadeler, konuğun öne çıkarıldığının göstergesidir: "*…Bir konuk geldiği zaman bu odalarda ağırlanır, yedirilir, içirilir. Karşılığında hiçbir şey beklenmez…konuğun azığı da düzülür…(s.23)* Ahilerin misafirlerini ağırlamak için yarışmaları yine insana verilen değerle ilgilidir. Bu metinle, öğrencilere soruların sorulduğu hikâye birlikte değerlendirildiğinde; metnin öğrenciler üzerinde etkili olmadığı söylenebilir. Kahveye giren kişiyi misafir olarak görmemelerinden bu sonuca ulaşılabilir. Yardıma ihtiyacı olabileceğini ifade eden öğrenci sayısı azdır.

Dinleme/İzleme metninde herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Çocuk ve Baloncu adlı metin serbest okuma metnidir. Bu metinde baloncuyla çocuk arasında geçen olay anlatılmaktadır. Baloncu, çocuktan balonlarını ağaçtan kurtarmasını ister. Bunu yaparsa da ona balon hediye edeceğini söyler. Çocuk baloncuya yardım eder ama baloncu sözünde durmaz. Bu metin, "nesnel" düşüncenin örneği olarak üzerinde durulacak bir metin olarak değerlendirilebilir. Baloncu için nesne ön plandadır.

Çocuk şaşırdı. "Hani balonlardan birini bana verecektiniz?" diye sordu. Adam, "Seninki ağaçta kaldı evlat, istersen çık al." (s.35)

İkinci tema, Millî Mücadele ve Atatürk temasıdır. Mustafa Kemal'in Kağnısı adlı şiirde şair, Elif karakteri içinde Türk kadınını öne çıkarmıştır. Türk kadınının fedakârlığı, savaşta erkeklerden geri kalmaması Türk düşünce sisteminin Türk'ün hayatına yansıması olarak okunabilir. Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle bu şiir arasında bağlantı

kurulabilir. Fedakârlık, hayvana verilen değer, kuvvetli olma, engelleri aşma, ümitsiz olmama insanla ilgilidir.

...Öküzleriyle kardeş gibiydi Elif

Yemezdi, içmezdi, yemeden içmeden onlar…(s.40)

İriydi Elif, kuvvetliydi kağnı başında

...Vur beni, öldür beni koma yollarda beni. (s.41)

...Kocabaş'ın yerine koştu kendini Elifçik…(s.41)

Dumlupınar Savaşı adlı metinde geçen şu cümleler çok önemlidir: *...Mehmetçikler, İngilizlerin "Ancak altı ayda aşılabilir." dedikleri…*Bu ifadeler, nesnelliği yansıtması bakımından dikkat çekicidir. İngilizler, siperlerine başka bir ifadeyle nesnenin gücüne o kadar önem vermektedir ki insanı ikinci planda görmektedirler. İnsan, o düşünce yapısını taşıyanlar için ikinci planda kalmaktadır.

6 Mart 1915 Gecesi adlı metinde Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilişki kurulabilecek bir metindir. Bu metinde vatan için canını vermek, görevden kaçmamak gibi Türk düşünce sisteminden izler görmek mümkündür.

...Uzakta devriye gezen düşman gemilerinin güçlü projektörleri…(s.53)

Bu ifade, yabancılar için nesnenin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Metinde düşmana karşı mayınların gücü ön plana çıkarılmamış; insanların kahramanlıkları, ölümü göze almaları üzerinde durulmuş olduğu görülür. Türk düşüncesinin, insanı öne çıkaran özelliğinin diline yansımış olduğu ifade edilebilir

Bir Temmuz Gecesi adlı dinleme/izleme metninde de kahramanlık, birlik gibi değerler üzerinde durulmuştur.

Şahin Bey adlı serbest okuma parçasını da Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkilendirmek mümkündür.

Şahin Bey, müfrezesindeki adamlarını saydı. Kala kala otuz kişi kalmışlardı. Bu otuz kişi; toplu, makineli tüfekli bin askerin karşısında ne yapabilirdi?

...Vatanımız için benimle beraber ölmeye hazır mısınız?... (s.63) Düşmanın silahlarının, askerlerinin üstünlüğü nesnelliğe; Şahin Bey ve arkadaşlarının kahramanlığı, ölümü göze almaları; silah ve insan sayısının az olmasına takılmamaları da öznel düşüncenin varlığına delil olarak gösterilebilir.

4.2.2. Altıncı Sınıf Ders Kitabıyla İlgili Bulgular

Altıncı sınıf ders kitabında Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkili olduğu düşünülen 4 tema üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 10

Ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler

Temalar, Metnin Adı ve Yazarı	Temalar, Metnin Adı ve Yazarı
1. Tema: Erdemler	**2. Tema: Birey ve Toplum**
• Vermek Çoğalmaktır Göksu Birol	• Finlandiya'dan, Şükûfe Nihal Başar
• Canım Aliye, Ruhum Filiz Sabahattin Ali	• Ak Sakallı Bilge Dede Eren Kaçmaz
• Kuğular Ziya Gökalp	• Aslanla Fare La fonten
• Sahibini Unutmayan Köpek (Dinleme/İzleme), Hasan Lâtif Sarıyüce	• Bir Dünya Bırakın (Dinleme/İzleme), Adnan Çakmakçıoğlu
• Yaştan Gileyliyim (Serbest Okuma),Bahtiyar Vahapzade	• Bebeklerin Ulusu Yok (Serbest Okuma), Ataol Behramoğlu
3. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk	**4. Tema: Millî Kültürümüz**
• Gazi'yi Görmeye Gelen Ana Kadir Depsen	• Bayram Günleri Halit Fahri Ozansoy
• Ben Mustafa Kemal'im Süleyman Özbek	• İlaç Ünver Oral
• 1 Kişi=? Zehra Ece	• Uygarlıklar Diyarı Harran Şükran Kaleci
• Mustafa Kemal Nasıl Atatürk Oldu? (Dinleme/İzleme) Süleyman Bulut	• Bayrak (Dinleme/İzleme) Arif Nihat Asya
• Türk Askerinin Cesareti (Serbest Okuma), Mehmet Kaplan	• Nasrettin Hoca'nın Köyünde (Serbest Okuma) Mehmet Önder

Tablo 10'da, 6. sınıf ders kitaplarında Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili olabilecek temalar ve metinlere yer verilmiştir.

a. Vermek Çoğalmaktır, adlı metinle ilgili şunlar söylenebilir. Metinde, elinde üzüm salkımı olan köylü kapıyı çalarak medreseye geliyor. Üzüm salkımını, kapıyı çalan çocuğa veriyor. Çocuk da o üzüm salkımını hocasına; hoca, hasta talebesine; hasta talebe, aşçıya; aşçı, kitaplardan sorumlu talebeye üzümü yemesi için veriyor. En sonunda üzüm kapıyı açan çocuğa kalıyor. Bu metinde, herkes başkasını kendisine tercih etmiş olup Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle bağlantı kurulabilir. Bu duyguyu, insanlara verenin düşünce sisteminin dile yansıması olduğu söylenebilir. Metinde üzümlerin çok güzel olması belirtilmiştir. Bununla birlikte nesnelliğin değil öznelliğin ön plâna çıkmış olduğu görülmektedir.

b. Türk Askerinin Cesareti adlı serbest okuma metninde İngiliz Yüzbaşıyı yaralandığı yerden almaya gitmeyen İngiliz askerleri konu ediliyor. Türk askerinin yaralı askeri alıp İngiliz siperlerine bırakması parçada anlatılıyor. *…Zaten Yüzbaşı biraz sonra ölecek. Ne gereği var? (s.87)* Bu ifadeler nesnel düşüncenin bir göstergesidir. Türk askerinin siperlerden çıkıp yaralı düşman askerini taşımasıysa öznel düşüncenin

hâkimiyetiyle ilgilidir. Burada cesaretle birlikte, Türk düşünce sisteminin izleri de görülmektedir.

4.2.3. Yedinci Sınıf Ders Kitabıyla İlgili Bulgular

Yedinci sınıf ders kitabında Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkili olduğu düşünülen 3 tema üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 11

Ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler

Temalar, Metnin Adı ve Yazarı	Temalar, Metnin Adı ve Yazarı
1. Tema: Erdemler • Karanfiller ve Domates Suyu Sait Faik Abasıyanık • Ninenin Kitabı Saide Nur Dikmen • Baba, Bana Bir Şiir Bul Mehmet Beşeri • Akıllı Kız (Dinleme/İzleme) Kırgız Masalı • Sol Ayağım (Serbest Okuma) Kristi Bıravın **4. Tema: Millî Kültürümüz** • İstiklal Marşı'nın Kabulü Metin Özdamarlar • Büyük Mimar Koca Sinan Şükrü Enis Regü • Yurt Türküsü Vasfi Mahir Kocatürk • Anadolu Üstüne (Dinleme/İzleme) Mehmet Önder Ankara (Serbest Okuma) Mehmet Önder	**2. Millî Mücadele ve Atatürk** • Atatürk ve Anıları Faruk Çil • Koca Seyit Mustafa Turan • Bir Mustafa Kemal Vardı– Ümit Yaşar Oğuzcan • Bayrağımızın Altında (Dinleme/İzleme) • Muhteşem Kût'ül Amâre Zaferi (Serbest Okuma) Suzan Çataloluk

Tablo 11'de, 7. sınıf ders kitaplarında Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili olabilecek temalar ve metinlere yer verilmiştir.

a. Koca Seyit adlı metinde, geçen şu ifadeler Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini yansıtması bakımından önemlidir: "*Ben pehlivan yapılıyım. Bir tayınla (ekmek) karnım doymuyor kumandanım. Emretseniz de bana iki tayın verseler."* Metnin devamında Koca Seyit'in, arkadaşlarını düşünüp bu isteğinden vazgeçtiği ifade edilir. Görüldüğü gibi insanı öne alan, insan merkezli bu bakış açısının Türkçenin Öznellik Özelliğinin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

b. İstiklâl Marşının kabulü adlı metinde, Mehmet Akif Ersoy'un, yarışmaya katılmak istememesindeki arka plan nesnenin ikinci planda olduğunun bir işaretidir. Türk düşüncesinde insan merkezde yer almaktadır.

4.2.4. Sekizinci Sınıf Ders Kitabıyla İlgili Bulgular

Sekizinci sınıf ders kitabında Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilişkili olduğu düşünülen 5 tema üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 12

Ders kitabındaki metinlerle ilgili değerlendirmeler

Temalar, Metnin Adı ve Yazarı	Temalar, Metnin Adı ve Yazarı
1. Tema: Erdemler • İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine Yusuf Çotuksöken • Kaşağı Ömer Seyfettin • İnsanla Güzel İlhan Geçer • Kedi ile Fare (Dinleme/İzleme) Beydeba • Ayaz'ın Definesi (Serbest Okuma) Mevlâna **4. Tema: Birey ve Toplum** • Kaldırımlar Necip Fazıl Kısakürek • Portakal Mustafa Çiftçi • Dilimiz Kuşatma Altında Deniz Banoğlu • Karanlığın Rengi Beyaz (Dinleme/İzleme) Kerim Selim Altınok • Masal Ağacı (Serbest Okuma) Gülten Dayıoğlu **8. Tema: Vatandaşlık** • Haritada Bir Nokta Sait Faik Abasıyanık • Yaşamaya Dair Nazım Hikmet Ran • Kalbim Rumeli'de Kaldı Firdevs Tunçay • Zeytinyağı Üretimi (Dinleme/İzleme) • İmece (Serbest Okuma) Yaşar Kemal	**2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk** • Bayrağımızın Altında Halide Edip Adıvar • Atatürk ve Müzik Seda Bayındır Uluskan • Kınalı Ali'nin Mektubu Çukurova Ün.Türkoloji Araştırmaları Merkezi • Atatürk'ü Gördüm (Dinleme/İzleme) Muzaffer İzgü • Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor (Serbest Okuma) Arif Nihat Asya **6. Tema: Millî Kültürümüz** • Göç Destanı Nihad Sami Banarlı • Vatan Sevgisini İçten Duyanlar Âşık Veysel Şatıroğlu • Bir Fincan Kahve Mehmet Önder • Kız Kulesi (Dinleme/İzleme) Mevlüt Kaplan • Karagöz (Serbest Okuma) –Derleyen: Bekir Aktan

Tablo 12'de, 8. sınıf ders kitaplarında Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili olabilecek temalar ve metinlere yer verilmiştir. Metinlerle ilgili bulgulara aşağıda yer verilecektir.

a. Ayaz'ın Definesi adlı metin, Türkçenin insanı öne çıkarıp nesneyi ikinci plana bırakan özelliğine örnek olarak gösterilebilir. Gazneli Mahmut'un, köylüye değer vermesi, ondaki cevheri fark edip kılık kıyafetini, başka bir ifadeyle nesneyi önemsememesi Türkçenin insana verdiği bir değerin ifadesi olarak değerlendirilebilir. Ayaz'ı çekemeyenlerle ilgili şu cümleler nesnel düşüncenin dışa vurumu olarak görülebilir: *...Kıymetli taşların, elmasların, zümrütlerin hayalini kuruyorlarmış."* Şu ifadeler de insan merkezli bir düşünceye ait olabilir: *Kişiyi değerli kılan, sahip oldukları değil, karakteridir.*

b. *...Oysaki en fakiri, en ihtiyarı ve en hâlsiziydi.* Bayrağımızın Altında adlı metinden alınan bu parçada fakirlik, ihtiyarlık, halsizlik vurgulanmıştır. Hatice Nine'nin bütün yokluklara karşı mücadelesi; bayrak, vatan sevgisi Türk düşüncesini yansıtması bakımından anlamlıdır.

c. Bir Fincan Kahve adlı metin, Türkçenin Öznellik Özelliğinden izler taşıdığı düşünülmektedir. Aşağıda yer alan şu ifadeler, konukseverliğe, dostluğa kısacası insana önceliğin verildiğinin bir işaretidir.

Anadolu'nun geleneksel konukseverliği dillere destandır.

(...) Bu acılıkta, yıllar yılı sürecek bir tatlılık, yakın bir dostluk vardır.(...)

(...)Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır! (...) (s.192)

Şu ifadelerde Türk düşüncesinin insani yönünün Türkçeye yansıması olarak okunabilir. *(...)ikramın başını çeken kahve, öyle gelişigüzel pişirilmez. Pişirilirse konuğa saygısızlık sayılır.(...) (s.192)*

4.3. Hikâyelere Verilen Cevaplarla İlgili Bulgular

4.3.1. Birinci Hikâyeye Verilen Cevaplarla İlgili Bulgular

Birinci hikâyede, Kahveci Hacı Kadir'in kahvesine tanımadığı, kendi ifadesiyle yabancı ya da turist biri gelmiştir. Gelen kişinin dış görünüşü, hava koşulları, gecenin bir vakti olması gibi ayrıntılar da paragrafta yer almaktadır. Bu hikâyeden yola çıkılarak öğrencilere iki soru yöneltilmiştir. Bu sorular şu şekildedir:

Kahveci Hacı Kadir, içeri girenin kim olduğunu mu, neden geldiğini mi merak etmiştir?

Siz olsanız içeri girenin kim olduğunu mu, neden geldiğini mi merak ederdiniz?

Bu soruların cevaplarından hareketle öğrencilerin Türk düşünce sistemine ne ölçüde sahip oldukları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 5. Sınıf B ve A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Yabancı Dil Ağırlıklı 5. Sınıf B Şubesi

Tablo 13

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	8	5	13
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	2	3

Tablo 13'e göre öğrenciler, ağırlıklı olarak hikâyenin kahramanı Hacı Kadir'in, içeri girenin kim olduğunu merak edebileceğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, kim cevabını vererek insan unsurunu öne çıkartmışlardır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla kim cevabını daha fazla verdikleri anlaşılmaktadır. Kahveci Hacı Kadir'in, içeri giren kişinin kahveye neden geldiğini merak edebileceğini ifade eden öğrencilerin sayısı azdır. Bu durumun sebepleri arasında, öğrencilerin yabancı dil ağırlıklı eğitim almalarına rağmen öğrendikleri dilin kültüründen henüz etkilenmemiş olmaları gösterilebilir.

Yabancı Dil Ağırlıklı 5. Sınıf A Şubesi

Tablo 14

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	3	3	6
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	2	2	4
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	2	3

Tablo 14'e göre Kahveci Hacı Kadir'in, içeriye giren kişinin kim olduğunu ve içeriye neden girdiğini merak edebileceğini söyleyen kız ve erkek öğrencilerin oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin, Kahveci Hacı Kadir'in içeri giren kişinin kim ve neden geldiğini aynı anda merak ettiğini ifade etmeleri öğrencilerin her iki durumu da öne çıkarttıklarının göstergesi olarak okunabilir.

Yabancı dil ağırlıklı iki şubeyi karşılaştırdığımızda şu bulgulara ulaşılmaktadır:

a. YDABS B şubesi öğrencileri, A şubesi öğrencilerine göre "kim" cevabına daha fazla yönelerek cevaplarında insanı öne çıkartmışlardır.

b. Her iki sınıf düzeyinde "neden" cevabını veren öğrenci sayısı azdır.

c. A şubesinde, B şubesinden farklı olarak Kahveci Hacı Kadir'in içeri giren kişinin kim ve neden geldiğini birlikte merak etmiştir cevabını veren öğrenciler bulunmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, herhangi bir cevap vermeyip sadece kim ve neden şeklinde cevap verenlerle kodlamaya dâhil edilmeyen öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgulara yer verilecektir. Kodlama, öğrencilerin verdikleri cevaplardaki açıklamalardan hareketle yapılacağından sadece kim ve neden şeklindeki cevaplarla, hikâyelerin sorularıyla ilgisiz cevaplar değerlendirmeye alınmamıştır. Bu cevapların değerlendirmeye alınmamasının başka bir sebebi de çalışmanın inandırıcılığını arttırmaktır.

YDABS B Şubesi

Tablo 15

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	3	4	7
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	2	2
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	4	0	4

Tablo 15'e göre sadece kim ve neden şeklinde cevap verip herhangi bir açıklamada bulunmayan 9 öğrencinin kâğıtları incelemeye dâhil edilmemiştir. Değerlendirme dışı olan 4 öğrencinin kâğıtları incelendiğinde, birinci hikâyenin birinci sorusuna Kahveci Hacı Kadir'in gözünden cevap vermedikleri görülmüştür. Öğrencilerin eksik cevap vermelerine rağmen birinci hikâyenin birinci sorusunu doğru anladıkları anlaşılmaktadır. Kız ve erkek öğrencilerin oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Neden geldiğini merak ederdim. Çünkü hem saçı-başı dağınık bi ne olmuş niçin gelmiş o yüzden bunu seçerim.(Ö2)

Kim olduğunu merak etmiştir.(Ö3)

Hacı Kadir kahvehanesine o adamın neden girdiğini merak etmiştir (Ö29)

Ben adamın niye geldine merak ederim. Çün kü adam hırlımı hırsız mı bana zarar vere bilir.(Ö16)

YDABS A Şubesi

Tablo 16

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	2	3
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	0	0
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	4	10	14

Tablo 16'ya göre, 14 öğrencinin kâğıtlarının değerlendirme dışı olduğu dikkati çekmektedir. Soruyu, Kahveci Hacı Kadir'in gözünden değil kendilerine göre cevaplamışlardır. Bu tarz cevap ikinci sorunun cevabıdır. Bu durum, A şubesinde birinci hikâyenin birinci sorusunun doğru anlaşılmadığının göstergesidir. Kim cevabı verip açıklama yapmayan 3 öğrenci bulunmaktadır. Neden cevabını verip açıklama yapmayan öğrenci bulunmamaktadır. Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarında, erkek öğrencilerin fazlalığı dikkati çekmektedir.

Bana göre Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. (Ö16)

Kahveci Hacı Kadir Sandalyesine yaslanarak gelene baktı (Ö21)

Ben olsam kim olduğunu merak ederdim. Çünkü eğer adamın kim olduğunu bilmezsem adamın bana ne yapacağını bilemezdim.(Ö28)

Neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü kimin geldiğini merak eder.(Ö29)

Her iki tablo incelendiğinde Yabancı Dil Ağırlıklı B şubesinde öğrenim gören öğrencilerin, A şubesinde öğrenim gören öğrencilere göre cevaplarının kodlamaya daha fazla dâhil edildiği görülmektedir.

5. Sınıflarda Öğrenim Gören 5-D ve 5-E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

5. Sınıf D Şubesi

Tablo 17

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	4	8	12
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	1	2

Tablo 17'ye göre, öğrenciler ağırlıklı olarak Kahveci Hacı Kadir'in, içeriye giren kişinin kim olabileceğini merak ettiğini ifade ederek insanı öne çıkaran cevaplar vermişlerdir. 5-D şubesinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla kim cevabına daha çok yöneldikleri görülmektedir. Neden geldiğini merak eden öğrenci sayısı 2 olup erkek ve kız öğrenciler bu soruya eşit oranda cevap vermişlerdir. Öğrencilerin cevaplarını, insan merkezli bakış açısına göre verdikleri anlaşılmaktadır.

5. Sınıf E Şubesi

Tablo 18

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	8	3	11
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	0	0	0

Tablo 18'e göre, kodlamaya dâhil edilecek cevapların hepsinin insanı öne çıkaran cevaplar olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere oranla kim cevabını daha fazla vermişlerdir.

5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin, ağırlıklı olarak insanı öne çıkaran "kim" cevabına yöneldikleri görülmektedir. Toplam öğrenci sayısını değerlendirdiğimizde ise kız öğrencilerin az bir farkla erkek öğrencilerin önünde oldukları anlaşılmaktadır. Sadece 5-D sınıfında neden sorusuna öğrenciler cevap vermiş olup 5-E sınıfında bu soruya cevap veren öğrenci yoktur.

Çalışmanın bu kısmında, 5-D ve 5-E sınıflarında herhangi bir cevap vermeyip sadece kim ve neden şeklinde cevap verenlerle; birinci hikâyenin birinci sorusuna ilgisiz cevap veren öğrencilerle ilgili bulgulara yer verilecektir.

5. Sınıf D Şubesi

Tablo 19

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	1	1
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	0	1
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	1	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	6	5	11

Tablo 19'a göre, birinci hikâyenin birinci sorusuna öğrencilerin sorunun istediğinden farklı cevaplar verdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum öğrencilerin soruyu anlamadıklarını göstermektedir. Kim ve neden şeklinde cevap verip herhangi bir açıklamada bulunmayan 2 öğrenci bulunmaktadır. Her ikisini cevaplayıp hiçbir açıklama yapmayan öğrenci sayısı 1'dir. Erkek ve kız öğrencilerin oranları, birbirine yakındır.

Dükkâna kimin girdiğini ve neden gizli bir şekilde girdiğini merak etmiştir. (Ö16)

Bence Hacı kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. (Ö17)

Çünkü o çok korkmuştu ve onu hiç görmemişti. (Ö21)

Ben olsaydım içeri neden girdiğini merak ederim. (Ö26)

5. Sınıf E Şubesi

Tablo 20

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	2	4	6
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	1	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	2	8	10

Tablo 20'ye göre, öğrencilerin çoğunun birinci hikâyenin birinci sorusuna Kahveci Hacı Kadir'in gözünden cevap vermedikleri anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle sorunun anlaşılmadığı söylenebilir. Soruyla ilgisi olmayan cevaplarda erkek öğrencilerin fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bununla birlikte kim cevabını verip açıklama yapmayan öğrencilerin sayısının da fazla olduğu görülmektedir. Öğrenciler, cevaplarında açıklamaya yer vermemelerine rağmen insanı öne çıkaran cevaba yönelmişlerdir.

Kahveye niye geldini. (Ö12)

Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir.(Ö13)

Ben olsam içeri girenin kim olduğunu sorardım çünkü onu tanımadığımız için sorardım. (Ö21)

Kadir sandalyesine yaslanarak gelene baktı (Ö24)

5. sınıf D ve E şubelerinde soruyla ilgisi olmayan cevapların çokluğu dikkati çekmektedir. Beşinci sınıf düzeyinde yer alan öğrencilerin, verdikleri cevaplarla ilgili karşılaştırmanın yer aldığı tablo aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 21

Yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 5. sınıflarla diğer 5. sınıfların karşılaştırılması

	YDABSB		YDABSA		Sıklık		Toplam	5-D		5-E		Sıklık		Toplam
Cinsiyet	K	E	K	E	K	E		K	E	K	E	K	E	
Kim	8	5	3	3	11	8	19	4	8	8	3	12	11	23
Neden	1	2	2	2	3	4	7	1	1	0	0	1	1	2
Kim-Neden	0	0	1	2	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 21'e göre yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerle aynı sınıf düzeyinde olup normal öğrenim gören öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Buna göre, yabancı dil ağırlıklı eğitim görmeyen sınıf düzeylerinde kim cevabının daha çok verildiği buna karşılık neden cevaplarının az olduğu; yabancı dil ağırlık sınıflarda ise kim cevabının neden cevabına göre fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Bir Önceki Yıl Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıfta Öğrenim Gören 6-E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 22

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	7	8	15
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	1	2
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	2	3

Tablo 22'ye göre, 6-E sınıfı öğrencilerinin kim cevabına yönelerek insanı öne çıkarttıkları görülmektedir. Bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı sınıfta öğrenim görmelerine rağmen bu bulguya ulaşılması anlamlıdır. Neden cevabını verip insanı ikinci planda tutan cevap sayısı oldukça azdır. Hem kimin geldiği hem de neden geldiği cevabı, öğrencinin iki düşünce arasında kararsız kalması şeklinde yorumlanabilir.

6-A Sınıfında Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 23

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	7	5	12
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	1	2

Tablo 23'e göre, Kahveci Hacı Kadir'in kim cevabını verebileceğini söyleyen 6-A sınıfı öğrencileri, sınıflarında çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Cevaplar incelendiğinde kız öğrencilerin kim cevabını daha fazla cevapladıkları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin cevaplarında insanı öne çıkarttıkları söylenebilir. İnsanı ikinci planda tutan neden cevabına öğrencilerin çok fazla yönelmedikleri tablonun incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı sınıflarda eğitim gören 6-E sınıfıyla normal eğitim alan 6-A sınıfı öğrencilerinin bulgularını bir arada değerlendirdiğimizde, 6-E sınıfında "kim" cevabının 6-A sınıfına göre daha fazla verildiği görülmektedir. Yabancı dil ağırlıklı sınıfta bu sonucun çıkması genel salgın dönemi olduğu için tam anlamıyla yabancı dil eğitimi alınmamasına bağlanabilir. İki sınıf düzeyinde de kız öğrenciler "kim" cevabını eşit olarak vermişlerdir. Her ikisini merak etmiştir diyen öğrenciler ise sadece 6.E şubesinde yer almaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, 6-A ve 6-E sınıflarında sorulan sorulara herhangi bir cevap vermeyip sadece kim ve neden şeklinde cevap verenlerle kâğıtları değerlendirmeye alınmayan öğrencilerin bulgularına yer verilecektir.

6-E Şubesi

Tablo 24

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	3	1	4
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	2	2
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	0	1	1

Tablo 24'e göre, hiçbir açıklamada bulunmayıp kim cevabını veren 4 öğrenci bulunmaktadır. Sebep belirtilmemesine rağmen öğrencilerin kim cevabına yönelmeleri

insanın öne çıkartılması bakımından anlamlıdır. Neden cevabına erkek öğrencilerin yöneldiği görülmektedir. Bir öğrenci, soruyla ilgisiz cevap verdiği için cevabı değerlendirmeye alınmamıştır.

Bence gelen kişinin kim olduğunu merak etmiştir. (Ö21)

İkiside (Ö23)

Bence kahveci kadir abi kahvesine neden geldiğini merak etmiştir. (Ö26)

hacı kadir gelene baktı ve ürperdi ve saç baş birbirine dolaştığı için. (Ö27)

6-A Şubesi

Tablo 25

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	2	0	2
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	1	2
Birinci soruya cevap vermeyenler	2	1	3
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	0	4	4

Tablo 25'e göre, kim ve neden cevabını verip açıklama yapmayan öğrencilerin sayısı az ve birbirine eşittir. Erkek öğrencilerin önemli bir kısmının, birinci hikâyenin birinci sorusunu anlamadıkları soruya ilgisiz cevap vermelerinden anlaşılmaktadır. 6-A sınıfında soruyu hiç cevaplamayan öğrenci de bulunmaktadır. Görüldüğü gibi kim ve neden cevapları dışında öğrenciler, soruyu doğru bir şekilde cevaplayamamışlardır.

Hacı Kadir kahvehanesine neden o adamın geldiğini merak etti. (Ö15)

Bana göre Kahveci hacı kadir kim olduğunu merak etmiştir. (Ö17)

Kahveci Hacı bence hem kahvehanesine gireni merak etmiştir. (Ö18)

Evet Merak etmiştir çünkü o yıllarda tanıdık bir adam değil çünkü onunda sırt çantası vardır (Ö24)

Hikâyelere verdikleri cevapları değerlendirmeye alınmayan iki sınıfın durumuna bakıldığında A şubesinden, daha fazla öğrencinin cevaplarının kodlamaya dâhil edilmediği anlaşılmaktadır. E şubesinde cevabı değerlendirmeye alınmayan sadece bir öğrenci olduğu görülmektedir.

Tablo 26

Yabancı dil ağırlıklı öğrenim görmüş olan 6-E sınıfıyla normal öğrenim gören 6-A sınıfının karşılaştırılması

	6-E		6-A		Sıklık		Toplam
Cinsiyet	K	E	K	E	K	E	
Kim	7	8	7	5	14	13	27
Neden	1	1	1	1	2	2	4
Kim- Neden	1	2	0	0	1	2	3

Tablo 26'ya göre, bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerle normal öğrenim gören öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Buna göre; bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı eğitim gören 6-E sınıfı öğrencilerinin 6-A sınıfına göre kim cevabını daha çok verdikleri; neden cevabının her iki sınıf düzeyinde de aynı ve az sayıda olduğu sadece E şubesinde her ikisini de merak etmiştir şeklinde cevap verildiği anlaşılmıştır.

7-A Sınıfında Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 27

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	6	4	10
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	2	1	3
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	0	1

Tablo 27'ye göre, öğrencilerin verdikleri cevaplardan hareketle insanı öne çıkaran kim sorusuna yöneldikleri anlaşılmaktadır. Kahveci Hacı Kadir'in, içeri giren kişinin neden geldiğini merak etmiştir diyen öğrenci sayısı azdır. Her iki durumu da merak etmiştir, diyen sadece bir öğrenci bulunmaktadır.

7-A sınıfında değerlendirmeye alınmayan öğrencilerle ilgili bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 28

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	3	0	3
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	0	0
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	1	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	3	2	5

Tablo 28'e göre bazı öğrenciler, birinci hikâyenin birinci sorusuna ilgisiz cevap vererek soruyu anlamadıklarını göstermişlerdir. Cevaplar içinde, kim cevabını verip insanı öne çıkaran cevap sayısı fazladır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla değerlendirmeye alınmayan cevaplarının fazla olduğu görülmektedir.

Bence Kahveci hacı kadir hem içeri gireni hemde kahvhanesine ne den geldiği merak etmiştir. (Ö15)

Bence Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir.(Ö16)

Ben olsaydım kahve hanesine neden girdiğini merak ederdim. (Ö19)

Hiç birini önce düşünmedim ilk önce nasıl göründüğünü düşündüm. (Ö23)

8-A Sınıfında Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 29

Öğrencilerin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	6	4	10
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	2	2	4
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	6	0	6

Tablo 29'a göre, kim cevabını veren öğrencilerin, neden cevabını veren öğrencilere göre sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir. İnsanı öne çıkaran cevaplar ağırlıktadır. Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyen öğrencilerin oranı diğer sınıf düzeylerine göre daha fazladır. Kahvehaneye geliş nedenini öncelikle merak etmiştir cevabını veren öğrenci sayısı azdır.

8-A sınıfında değerlendirmeye alınmayan öğrencilerle ilgili bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 30

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	2	2
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	1	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	1	1	2

Tablo 30'a göre, kim cevabını veren öğrenci sayısıyla, soruyla ilgisi olmayan cevap veren öğrencilerin oranı birbirine eşittir. Neden cevabına yönelen sadece bir öğrenci bulunmaktadır.

Kahvesine neden geldiği. (Ö21)

Bence kim olduğunu merak etmiştir.(Ö22)

Kahvehaneme neden geldiğine merak ederdim (Ö24)

Dış görünüşünden dolayı (Ö25)

Başlangıç Kodları

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 5. Sınıf B ve A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim)

Tablo 31

Yabancı dil ağırlıklı 5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-B Sınıfı Kim	5-A Sınıfı Kim
Dış görünüş, ürperme	Farklı niyetle gelme
Yabancı olması	Havanın fırtınalı olması
Geliş amacının belli olması	Kapının ansızın açılması
Korkma	Geç saatte gelme
Garip bakış	Turist olmasını merak etme
Tanıma isteği	Yabancı biri olma
Yabancı olma	
Yabancı olma	
Yardımcı olma	
Havanın fırtınalı olması	

(Tablo 31'in devamı)
Geç saatte gelme
Yabancı olduğunu sorgulama
Başkasına benzetme

Tablo 31'de yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören 5.sınıf öğrencilerinin verdikleri cevaplara ait başlangıç kodları sunulmuştur. Kahveci Hacı Kadir'in gözünden kim cevabını veren öğrencilerin cevapları incelendiğinde başlangıç kodları şu başlıklar altında toplanabilir:

a. Kahveye gelen kişinin yabancı olması, turist olması ve bu kişiyi tanıma isteği,

b. Dış görünüşüne vurgu yapılması; garip bakma, farklı niyetle gelme, ürperme, korkma gibi insani duyguların öne çıkması,

c. Havanın fırtınalı olması dolayısıyla böyle bir havada dışarı çıkacak kişinin nasıl biri olabileceği,

ç. Gecenin bir vaktinde gelme ve kapının ansızın açılması.

d. Kahvehaneye gelecek kişinin geliş nedeni baştan belli olduğu için kimliğinin ön plana çıkması.

Tablo 31'de, dikkati çeken başlangıç kodu; sadece bir öğrencinin gelen kişinin yardıma ihtiyacı olabileceği ve bu sebeple Kahveci Hacı Kadir'in kim olduğunu merak ettiğini vurgulamasıdır. Bununla birlikte "kim" cevabını verip bunun sebebini açıklayan öğrencilere baktığımızda ise öğrencilerin metinden hareketle düşünce dünyalarında farklı sebeplerle kim cevabını verdiği de dikkatten kaçmamaktadır. Bu durum, insanı merkeze alan cevaplarda farklı boyutların olabileceğini göstermektedir.

Konunun daha iyi anlaşılması için öğrencilerin verdikleri cevaplardan alıntılar paylaşılacaktır. Alıntılar, cevapların konunun anlaşılırlığına katkısına göre sunulmuştur.

Bence kimin geldiğine baktı çünkü yardıma ihtiyacı olan veya tanıdığı biri olabilir. (Ö19)

Ö19 rumuzlu öğrenci, bu cümleyle gelen kişinin yardıma ihtiyacı olabileceğini vurgulayarak insan merkezli bakış açısını ortaya koymuştur.

bence içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü adamdan korkmuştu ama ben ona iyi davranırdım. (Ö7)

Öğrencinin cevabı incelendiğinde Kahveci Hacı Kadir'in korkmasına rağmen kendisinin içeri giren kişiye, iyi davranacağını vurgulaması anlamlıdır. Dildeki insani özelliğin öğrencinin düşünce dünyasından yüzeysel yapıya yansıdığının göstergesidir.

Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir çünkü gecenin bir vaktinde içeri giren kişi bir müşteri olamazdı. Kafesine neden geldiğini sonradan merak eder. İlk öncelik bence kişiyi ilk merak edilir. (Ö2)

Öğrencinin cevabından hareketle ilk olarak kişinin merak edilmesi, Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin bir sonucudur şeklinde yorumlanabilir. Öğrenci bu cevabıyla derin yapıdaki düşüncesini yüzey yapıya aktarmıştır.

Bence Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etti çünkü en fazla kahve alıp gider. (Ö13)

Ö13 rumuzlu öğrenci, nesnenin ikinci plânda oluşunu, "en fazla kahve alıp gider" ifadesiyle dile getirmiştir. Bu cevapta da içeri girenin kim olduğu ön plânda tutulmuştur.

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 5. Sınıf B ve A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Neden)

Tablo 32

Yabancı dil ağırlıklı 5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-B Sınıfı Neden	5-A Sınıfı Neden
Çantalı olması	İlk defa görme
Hikâyede geçmesi	Gecenin bir vakti gelme, dış görünüş
Geliş amacını öğrenebilme	Farklı niyetle gelme
	Ürperme

Tablo 32'de neden cevabını veren öğrencilere ait başlangıç kodları yer almaktadır. Her iki sınıf düzeyi birlikte ele alındığında da çantalı olması yönüyle nesne ön plana çıkarılırken kişinin dış görünüşü, gece vakti gelmesi, niyetinin farklı olması, ürperme, geliş amacını öğrenebilme şeklindeki başlangıç kodlarına ulaşılmıştır.

Öğrencilerin metinden hareketle genelde olumsuz durumlara yöneldikleri görülmektedir.

Bence neden geldiğini merak etmiştir çünkü para mı istiyor yoksa kahve mi istiyor onun nedenini bilmek için.(Ö1)

Benim düşüncem kahvehanesine neden geldiğini merak ediyor çünkü belki de müfettiştir ve dükkânını kapatacaktır.(Ö10)

Bu cümlelerle öğrenciler, Kahveci Hacı Kadir'in; gelen kişiden ziyade geliş nedenini öne çıkardığını dile getirmişlerdir. Bu cümlelerde insan unsurunun ikinci plânda olduğu söylenebilir.

Kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir çünkü o zamanda çanta yoktur. (Ö18)

Bu cümlede nesne ön plâna çıkarılmıştır. Kahvehaneye gelen kişinin sırtında taşıdığı çantası insani özelliğinin önüne geçmiştir.

Yabancı Dil Ağırlıklı 5-A Şubesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim ve Neden)

Tablo 33

Yabancı dil ağırlıklı 5-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri her ikisini de merak etmiştir cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-A Sınıfı Kim ve Neden
Bilinmezlik Merak, bilmeme Metinde geçtiği için

Tablo 33'te Kahveci Hacı Kadir'in hem içeri gireni hem de giriş nedenini merak etmiştir cevabını veren öğrencilere ait başlangıç kodları yer almaktadır. Hem içeri girenin kimliği hem de neden girdiğini bilmediği için bilinmezlik olarak kodlama yapılmıştır.

Bence 2 sinide merak etmiştir çünkü Adamın niye geldini isminin ne olduğunu bilmiyor… (Ö11)

Bence 2'si nide merak etmiştir çünkü kim ve ne den gelmesini merak etmiştir. (Ö12)

Bence ikisinide merak etmiştir çünkü metinde ikiside geçmektedir. (Ö13)

YDABS A şubesinin öğrencileri tarafından verilen bu cevapların ifade ettiği kodlar, açık olmadığından sağlıklı bir yorum yapılamayacağı düşünülmektedir.

5-D ve E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim)

Tablo 34

5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-D Sınıfı Kim	5-E Sınıfı Kim
Herkese açık olma	Saç- baş dağınık olma
İçeri girene bakma	Tanımama
Giyiminin değişik olması	Geliş nedenini bilme
Ürperme	Dış görünüşü, yabancı olma
Çantası olması	Tanımama
Yardımcı olma	Tanımama
Çantası olması	Metinde geçtiği için
Ürperme	Geç bir saatte gelme
Dış görünüş, çantası olması	Turist olma
Nasıl biri olduğunu tanımaya çalışma	Kahvehanenin kapalı olması
Garip birinin girmesi	İş arkadaşı olma, tanıma
Saç-baş dağınık olma	

Tablo 34'te, 5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci sorunun birinci hikâyesine verdikleri cevaplar kodlanmıştır. Bu sınıflarda, hikâyenin birinci sorusuna verilen cevaplardan hareketle oluşturulan kodlarda şu noktalar dikkati çekmiştir:

- Çantası olması, saç- baş dağınık olması, garip biri olması; kısacası dış görünüş, öğrenci cevaplarından en fazla çıkarılan kodlardır.
- İkinci olarak tanımama, turist olma kodlarıyla yabancı olma durumuna gönderme yapılmıştır.
- Herkese açık olma, kahvehanenin kapalı olması kodlarıyla da mekân ön plana çıkmıştır.

Tablo 34'te, dikkati çeken kodlar, iki öğrencinin insanî değerleri ön plana çıkartan cevabı vermeleridir. Meselâ, bir öğrenci yardıma ihtiyacı olma şeklinde cevap verirken bir başka öğrenci iyi biri olduğunu tanımak için kim olduğunu bilmek gerekir şeklinde soruyu cevaplamıştır.

Kim odlunu çünkü evlimi evsizi yemek lazımı diye (Ö6)

Bence içeri gireni kim olduğunu tanımalı çünkü tanımasa iyi biri olduğunu tanıyamaz. (Ö10)

Yukarıdaki iki cümlede görüldüğü gibi Kahveci Hacı Kadir'in gözünden öğrenciler, verdikleri cevaplarla Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini ortaya koymuşlardır. Başka bir ifadeyle ana dillerinin sistemini düşüncelerine yansıtıp bunu dile getirdikleri söylenebilir.

Farklı cevaplar veren diğer öğrencilerinse metnin de etkisiyle insan olma, yardıma ihtiyacı olma gibi özelliklerden çok dış görünüş gibi, çanta gibi farklı hususları göz önünde bulundurdukları görülmektedir.

Bence kimin geldiğini merak etmiştir, çünkü adamın garip görünüşü ve memlekette olmayan bir nesne kullanması adamın yabancı bir yerden geldiğini göstermektedir. (Ö4)

İçeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü oralarda görmediği ve tanımadığı biri neden kahvehanesine gecenin bir yarısı gelsin ki? (Ö6)

İçeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü bende olsam merak ederdim o yıllarda sırt çantası yokmuş o zamanlarda bana çok garip gelebilirdi. (Ö7)

Girenin kim olduğunu merak etmiş çünkü biraz ürpermiş. (Ö8)

Bu cevaplardan hareketle kim cevabının farklı boyutları olduğu söylenebilir. İlk olarak insanı insan olduğu için öne çıkarması, ikinci olarak da yine insanı öne çıkarması fakat farklı sebepleri öne sürerek bunun ortaya konulmasıdır. Söz gelimi çanta, saç- sakalın birbirine karışması vb.

5-D Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Neden)

Tablo 35

5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-D Sınıfı Neden
Kim olduğunu bilme
Saç-baş dağınık olma

Tablo 35'te Kahveci Hacı Kadir'in içeriye giren kişinin neden geldiğini merak etmiştir şeklinde cevap veren 5-D sınıfında öğrenim gören iki öğrenciye ait başlangıç kodları görülmektedir. Buna göre; "kim olduğunu bilme" şeklinde kodlama yapılmasının

sebebi, daha önceden kim olduğunu bildiği için neden sorusuna öğrencinin yönelmesidir. Diğer bir kod da dış görünüşle bağlantılı saç- baş dağınık olmasıdır.

Burada da öğrencinin cevap verirken dış görünüşe yöneldiği görülmektedir.

Bence neden geldiğine bakmıştır çünkü tanıyordu (Ö13)

Bence hacı kadir içeri giren kişinin kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü saçı başı birbirine karışmış bir adam. Adam bide turist. (Ö14)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 6-E Şubesiyle ve Normal Öğrenim Gören 6-A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim)

Tablo 36

Bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı 6-E sınıfında öğrenim gören öğrencilerle normal öğrenim gören 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

6-E Sınıfı Kim	6-A Sınıfı Kim
Korkunç biri olma	Çantası olması
Dış görünüş, ilk kim olduğunu sorgulama	İçeri gireni tanımama
Ürperme, karakterlere önem verme	İçeri gireni tanımama
Tanıdık olma, tesadüfe yer olmaması	Karanlıkta gelme
Garip ve sakallı olma	İlk defa karşılaşma
Sırt çantası taşıma	Kahveye geliş nedeninin belli olması
Gecenin bir vaktinde gelme	Dış görünüş ve buna bağlı olarak ürperme
Yabancı olma	Dimdik bakma
Dış görünüş, yabancı ya da turist olma	Tanımama
Dimdik bakma	Çantası olması
Yabancı olma	Gecenin bir vaktinde gelmesi
Gecenin bir vaktinde gelme	Çantası olması
Gecenin bir vaktinde gelme, ürperme	
Ürperme	
Yabancı olma	

Tablo 36'da yer alan başlangıç kodlarda, Yabancı Dil Ağırlıklı öğrenim gören 6-E şubesinde öğrencilerin kim cevabını kişinin yabancı olmasıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Çantası olması, garip ve sakallı olma başka bir ifadeyle dış görünüş de kodlar arasında yer almaktadır. Zamansız gelme şeklinde ifade edebileceğimiz gecenin bir vaktinde gelme kodu da dikkat çekicidir. Ürperme, korkunç biri olma, dimdik bakma kodlarıyla da öğrencilerin çoğunlukla insanı öne çıkaran cevaplarında farklı boyutlara yer verildiği görülmektedir.

Kim cevabını veren öğrencilerde bir ortak nokta da içeri giren kişinin daha önceden tanındığıyla ilgili kodlardır.

Kahveci Hacı Kadir içeriye kimin girdiğini merak etti. Çünkü korkunç biridir. (Ö1)

Ö1 rumuzlu öğrenci kim cevabını vermekle birlikte içeri gelen kişinin korkunç biri olduğunu vurgulamış ve dış görünüşü ön plâna çıkarmıştır.

Bence adamın kim olduğunu merak etmiştir, çünkü hacı kadir, adamın giyinişine, saçına-başına sakalına, sırt çantasına bakmış ve kim olduğunu merak etmiştir. Ayrıca bence bir kişi dükkanına başka bir kişinin neden girdiğini sorgulamaz. (Ö2)

Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir çünkü gecenin bir vaktinde içeri giren kişi bir müşteri olamazdı. Kafesine neden geldiğini sonradan merak eder. İlk öncelik bence kişiyi ilk merak edilir. (Ö2) (YDABS)

Ö2 rumuzlu öğrencinin yukarıdaki cevabıyla Yabancı Dil Ağırlıklı 5. sınıfta öğrenim gören Ö2 rumuzlu öğrencinin cevapları birbiriyle örtüşmektedir. Farklı sınıf seviyelerinde olmalarına rağmen iki öğrenci de dükkâna giren kişinin ilk olarak kim olduğunun sorulacağını, neden sorusunun ise ikinci plânda akla geldiği üzerinde durmuşlardır. Verilen bu ortak cevaptan hareketle Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin bir çekirdek hâlinde öğrencilerin düşünce dünyalarında yer aldığını belirtebiliriz.

6. sınıf Ö2 rumuzlu öğrencinin cevabını incelediğimizde Kahveci Hacı Kadir'i kim cevabına yönelten içeri giren kişinin dış görünüşü ve çantasıdır. Sonuç olarak kim cevabı verilmiş fakat insani farklı özellikler ön plâna çıkmıştır.

Bence Kahveci Kadir Ağabey içeri giren adamın kim olduğunu merak ediyor çünkü adam gelirken ürperdi ben olsam içimden kendime sorardım bu adam kim diye? sorardım ve bir de metinde mekana değil karakterlere önem verilmiştir. (Ö3)

Bence Kahveci Hacı Kadir içeriye girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü içeriye giren kişi Kahveci Hacı Kadir' e gözlerini kısıp dimdik bakmıştır. Yağmur yağarken içeriye giren kişinin saç-baş karışık bir şekilde kahvesine girmesi ve Kahveci Hacı Kadir' in ürpermesi bence bir tesadüf değil. Birbirlerini tanıdıklarını düşünüyorum. (Ö4)

6-A sınıfında ise ağırlıklı olarak tanımama, ilk defa karşılaşma kodu ortaya çıkmıştır. Bunu içeri giren kişinin çantasının olması, dış görünüşü ve buna bağlı olarak ürperme; gecenin bir vaktinde gelmesi takip etmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin

aslında kim olduğunu merak etmiştir şeklindeki cevaplarının genelde farklı boyutlarla ortaya çıktığı görülmektedir.

Kodlara bakıldığında diğer sınıf düzeyleriyle ortak bir noktaya da ulaşılmıştır: Kahvehaneye giren kişinin geliş amacının belli olduğu ifade edilmektedir.

Bana göre Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir çünkü içeri tanımadığı bir insan görüyor ve merak etmiştir. (Ö1)

Bence Kahveci kadir adamın kim olduğunu merak etmiştir çünkü birisinin kahve dükkanına neden girdiği bellidir. (Ö2)

Kahveci Hacı içeri girenin kim olduğunu merak etti çünkü gelen adamın Saçı başı birbirine karışmış ve sırt çantası olduğu için O yıllarda çanta olmadığı için yabancı bir adam olduğunu anlayınca ürpermiş. (Ö3)

Bence turist veya zaman yolcusu sanmış işte o zamanlar sırt çantası bulunmadığı içinde bir derici de sanmış olabilir. (Ö5)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 6-E Şubesiyle ve Normal Öğrenim Gören 6-A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Neden)

Tablo 37

Bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı 6-E sınıfında öğrenim gören öğrencilerle normal öğrenim gören 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

6-E Sınıfı Neden	6-A Sınıfı Neden
Yabancı olma	Gecenin bir vakti, kötü niyetli olma
Yabancı olma	Dış görünüş

Tablo 37'de "neden geldiğini merak etmiştir" ile ilgili oluşan başlangıç kodlarına baktığımızda 6-E sınıfında yabancı olmanın, 6-A sınıfındaysa dış görünüşün ve kötü niyetli olmanın ön plânda olduğu görülmektedir. Özellikle yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 6-E sınıfının kim cevaplarında da olduğu gibi neden cevaplarında da "yabancı olması" kodunun ön plânda olması dikkat çekicidir.

Bence Kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü gecenin bir vaktinde hırsız olabilir, kötü birisi olabilir. (Ö13)

Kahvesine Neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü Saç- Baş birbirine karışmış, sırt çantası taşıyan garip bir adam olduğu için (Ö14)

Bence neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü halinden onun bir turist ya da bir yabancı olduğunu anlamıştı.(Ö17)

Bence neden geldiğini merak etmiş. Çünkü ona zaten yabancı demiş.(Ö16)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 6-E Sınıfı Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim ve Neden)

Tablo 38

Yabancı dil ağırlıklı 6-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri her ikisini de merak etmiştir cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

6-E Sınıfı Kim ve Neden
Gecenin bir vakti gelme/ yabancı olma Ürperme, yabancı olma Zamansız gelme, korkma

Tablo 38'de her ikisini de merak etmiştir diyen cevaplar kodlanmıştır. Yabancı olma kodu burada da dikkati çekmektedir. Ürperme ve korkma, zamansız gelme de diğer öne çıkan kodlardandır. Kahveci Hacı Kadir'in "yabancılık, gece, korkma" ifadeleriyle bir yandan içeri giren kişinin kim olduğunu merak ettiği, diğer yandan da gelen kişinin farklı amaçlarla gelebileceğinden hareketle ürperme, korkma gibi duygulara sahip olduğu dile getirilmiştir.

Bana göre ikisi. Çünkü gecenin bir vakti saç-baş birbirine karışmış demiş ve burada gecenin bir yarısı neden geldiğini düşünmüş. Ve diğerki bir fikrim, Kahveci hacı Kadir.Nereden gelmiş acaba turist mi? dediğinden dolayı benim düşündüğüm fikir bu. (Ö18)

İçeri girenin kim olduğunu da merak etmiş kahvesine neden geldiğini de adam içeri girdiğinde Kahveci Hacı Kadir Abi Tüyleri ürpermiş. O adamı yaban ya da turist sanmış.(Ö19)

7. ve 8. sınıflar düzeyinde tek şubeden öğrenciler belirlendiği için cevaplar tek tablo şeklinde verilerek bulguları alt alta sıralanmıştır.

7-A Sınıfı Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim, Neden, Kim ve Neden)

Tablo 39

7-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim, neden, kim/neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

7-A Sınıfı Kim	7-A Sınıfı Neden	7-A Sınıfı Kim ve Neden
Kılık- kıyafetiyle ilgilenme	Turist olma	Sırt çantası olması
Zamansız gelme, dış görünüş	Dış görünüş, daha önce görmeme	
Dış görünüş, çantası olması	Dış görünüş, zamansız gelme	
Gecenin bir vakti, dış görünüş		
Garip olma, dış görünüş		
Görünüşünün değişik olması		
Kapının birden açılması		
Sırt çantası taşıması		
Merak etme		
Tanımaya çalışma		

Tablo 39'da her üç cevaba ait yapılan başlangıç kodları yer almaktadır. Kim cevabıyla ilgili başlangıç kodlarına baktığımızda, kodları iki gurupta toplayabiliriz. Birinci gurup; dış görünüş, sırt çantası, kapının birden açılması, zamansız gelmeyle ilgili kodlar olup daha çok olumsuz sayılabilecek kodlarken ikinci gurup; merak etme, tanımaya çalışma gibi olumlu duyguları barındıran kodlardır. Bu durum, Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin birden fazla boyutu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak ediyor. Çünkü kapıdan içeri giren adamın saçı- başı dağınık, sakallı ve çantalı olması dikkatini çekiyor. (Ö3)

Bence içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü o vakit içeri giren adam çok garip bir adammış Kahveci Hacı Kadir' de şüphelenmiş gecenin bir vaktinde Saç- baş birbirine karışmış, o dönemde sırt çantası yokmuş fakat o adamda sırt çantası varmış ve Kahveci Hacı Kadir' de bundan şüphelenmiş.(Ö5)

Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü sırt çantası taşıyan garip bir adamı bahsetti. (Ö8)

Bence Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü uzun süre adama bakmış ve kim olduğunu anlamaya çalışmıştır.(Ö10)

Tablo 39'da, neden cevabıyla ilgili kodlara baktığımızda dış görünüş, daha önce görmeme, zamansız gelme, turist olma şeklinde kodlandığı görülmektedir. Özellikle turist cevabında dikkati çeken nokta turistin kahvehaneye gelmesinin insani bir ihtiyaçtan kaynaklanabileceği düşünülmeden orada bir işinin olmayacağının dile getirilmesidir.

Bana göre kahvehanesine neden geldiğini merak ediyor çünkü bir turistin kahvehanede ne işi olabilir. (Ö11)

Neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü memleketinde hiç böyle bir adam görmemiştir. (Ö12)

Kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir çünkü Saç- baş karışık, Sırt çantası taşıyan garip bir adamın o saatte ne işi olduğunu düşünmüş. (Ö13)

Tablo 39'da her ikisini de merak etmiştir diyen bir kodun da sırt çantası olmasına dayanması dikkat çekicidir. Burada nesnenin ön plâna çıktığı söylenebilir.

Bence hem kim olduğunu hem de neden girdiğini merak etmiştir. O yıllar memlekette sırt çantası yokmuş. (Ö14)

8-A Sınıfı Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim, Neden, Kim ve Neden)

Tablo 40

8-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim, neden, kim/neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

8-A Sınıfı Kim	8-A Sınıfı Neden	8-A Kim ve Neden
Yaşayanlardan biri olması	Kahvehane	Daha önceden tanımama
Tanımama	Dış görünüş, gecenin bir vakti	Gecenin bir vakti, dış görünüş
Soru sormama	Ürperme	Ürperme, merak duygusu
Sırt çantası olması	Dış görünüş	Tanımama, yabancı olma
Dış görünüş, yabancı olma		Yabancı olma
Tarif etme		Tehlikeli olma, yabancı olma
Gece geç vakitte gelme		
Dış görünüşe bakma		
Yabancı olma, dış görünüş		
Dış görünüş		

Tablo 40'ta "Kim" cevabıyla ilgili açık kodlara baktığımızda çoğunlukla yabancı olma ve dış görünüşün ön plânda olduğu görülmektedir. Sırt çantası olması, gece geç vakitte gelme, tanımama başlıca kodlardandır. Aşağıdaki cevaplar incelendiğinde

öğrencilerin genel olarak Kahveci Hacı Kadir'in içeri giren kişinin dış görünüşüne baktığı sonucuna varılabilir. Cevaplarla insan ön plâna çıkarılmışsa da bunun farklı sebeplere dayandırıldığı- özellikle olumsuz diyebileceğimiz- dikkatten kaçmamaktadır.

Bence kim geldiğini merak ediyor Gece geç saatte kim gelebilir diye düşünüyor (Ö7)

Bence Hacı Kadir gelen adamın saçına, giyimine ve hatta sırt çantasına bakmıştır. Çünkü garipsemiştir bir karşılaştırma diyebiliriz yani adam bilmiyorsa, yoksa garipser bazen masallarda o okuduğumuz garipseme gibi Hacı Kadirde tam olarak o masaldaki okuyucu gibi.(Ö8)

Bence kahvevi Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü ilk önce giyimine- kuşamına, dış görünüşüne bakarak turist ya da yaban olduğu çıkarımına varmıştır. (Ö9)

Bence Kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü adamın dış görünüşünü incelemiştir. (Ö10)

Tablo 40'ta neden cevabı; dış görünüş, ürperme, gecenin bir vakti gelmeyle ilgili kodlanmıştır. Diğer sınıf düzeyleriyle ortak olarak kahvehane kodu dikkat çekmektedir. Genel olarak bu cevapla mekâna vurgu yapıldığı görülmektedir.

Kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü kahvehane sonuçta neden kahvehaneye adam gelmesin (Ö11)

Kahve haneye neden geldiğini merak etmiştir (bence) çünkü o görünüşle gece vakti kahvehanede ne yapabilirdiki? (Ö12)

Bence, kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir.Çünkü içeriye giren kişi her kim ise kapı açılınca ürpermiş. (Ö13)

Kahveci Hacı Kadir içeri giren kişinin sırt çantası taşımasından, saçı- başı birbirine karışmış olmasından ve garip olmasından dolayı kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir. (Ö14)

8-A sınıfı öğrencilerinin her ikisini de merak etmiştir cevabıyla ilgili başlangıç kodları Tablo 40'ta verilmiştir. Yabancı olma, tanımama kodunun ilk olarak yer aldığı, gecenin bir vakti gelme, ürperme, tehlikeli olma kodlarına yer verildiği görülmektedir. 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerden her ikisini de merak etmiştir diyenlerin sebep öne sürmede diğer sınıf öğrencilerine göre daha başarılı oldukları görülmektedir.

Bence Hacı kadir ikisini de merak etmiştir. Hem gecenin bir saatinde gelen bu davetsiz misafirin kim olduğunu, hemde niye gecenin bir saatinde saçı-başı dağınık bir halde geldiğini merak etmiştir. (Ö16)

Her ikisinide merak etmiş olabilir. Sebebide daha öne hiç tanımadığı, hiç görmediği bir adam kahvehanesine giriyor bende olsam aynı tepkileri verebilirdim. (Ö18)

Saç-baş birbirine karışmış, Sakallı bide Sırt Çantası varsa büyük ihtimalle Yaşadığı ülkede bir şey olmuş ve Hacı kadir in yaşadığı şehre-ülkeye gelmiştir. Oraları tanımadığı içinde kalıcak bir yer arıyor olabilir. Ancak eğer akşam saatleriyse tehlikeli bir gruptan kahvehaneye dolaylı olarak gönderilmiş olabilir. Yani Hacı kadir her ikisini de merak eder. (Ö19)

Adam kendi yaşadığı yerdekilere benzemediği için bence ikisini de merak etmiştir. (Ö20)

Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuyla İlgili Odaklı Kodlar

Birinci hikâyenin birinci sorusuna verilen cevaplardan hareketle; kim cevabını veren öğrencilerden yola çıkılarak oluşturulan başlangıç kodları, neden cevabını veren öğrencilerden yola çıkılarak oluşturulan başlangıç kodları, içeri giren kişinin kim olduğunun ve neden geldiğinin birlikte cevaplanmasıyla oluşan başlangıç kodları olmak üzere üç farklı koda ulaşılmıştır. Bütün sınıflar düzeyinde 122 başlangıç kodu yer almaktadır. Araştırmanın bu bölümünde başlangıç kodlarından hareket edilerek odaklı kodlara ulaşılıp alt temalar belirlenecektir.

Kahveci Hacı Kadir'in içeriye giren kişinin kim olduğunu ilk olarak merak edeceğini söyleyen cevaplardan hareketle 89 başlangıç koduna ulaşılmıştır. Bu başlangıç kodları 10 odaklı kod etrafında bir araya getirilmiştir. Bu kodlar oluşturulurken benzer başlangıç kodları birleştirilerek yeniden adlandırılmıştır. Odaklı kodlardan yola çıkılarak alt temalar belirlenmiştir.

YDABS'de öğrenim gören 5. sınıf öğrencileri ağırlıklı olarak içeri giren kişinin yabancı olması, turist olması ve tanınmaması üzerinde durmuşlardır. Yabancı olmayla ilgili 7 başlangıç kodu *yabancı olma* odaklı kodu olarak belirlenmiştir. Kahveci Hacı Kadir, içeri giren kişiyi tanımadığı için kim sorusunu yönelttiği ifade edilmiştir. İçeri giren kişinin geç bir vakitte gelmesine vurgu yapılmış olup 4 başlangıç kodu *zamansız gelme* odaklı kodu olarak belirlenmiştir. Geç bir saatte içeri giren kişinin kimliğinin merak edildiği belirtilmiştir. İçeriye giren kişinden ürperme, korkma ifadeleri *duygu ve tepki* odaklı kodu

altında; hava koşullarına vurgu yapılması *hava koşulları* odaklı kodu altında 2 başlangıç kodunun birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İçeri giren kişinin garip bakması *bakışlar* odaklı kodu altında, bulunulan yerin öne çıkarılması *mekân* odaklı kodu altında birleştirilmiştir.

Görüldüğü üzere yukarıda yer alan odaklı kodlar kim sorusuna verilen cevaplardan elde edilmiştir. Öğrencilerin, insanı öne çıkarırken farklı sebeplerle bunu yaptıkları görülmektedir. İçeri giren kişiye yardımcı olma başlangıç kodu *iyi niyet* odaklı kodu altında; daha önceden tanıma, benzetme ise *tanıma* odaklı kodu olarak belirlenmiştir. Dikkat edilirse bu iki odaklı kod, insanı merkeze alan kodlardandır.

5.sınıf D ve E şubelerinde de odaklı kodlar yukarıdaki şekliyle oluşturulmuştur. Tanımama, turist olma başlangıç kodları *yabancı olma* odaklı koduyla en fazla tekrarlanan koddur. YDABS'de rastlanılmayan, saç-baş dağınık olma, giyiminin değişik olması başlangıç kodları *dış görünüş* odaklı kodu altında birleştirilmiştir. Çantası olması *nesne* odaklı kodu olarak tanımlanmıştır. Bu şubelerde iki başlangıç kodu diğer kodlarla ilişkilendirilemediği için odaklı koda dâhil edilmemiştir. Bu başlangıç kodları, içeri girene bakma ve metinde geçtiği içindir. Bu sınıf düzeyinde de insanı öne çıkaran iyi niyet ve tanıma odaklı kodları bulunmakla birlikte farklı sebeplerle de kim cevabının verildiği odaklı kodlardan anlaşılmaktadır.

6-E ve 6-A şubelerinde *yabancı olma* odaklı kodu, 9 başlangıç kodunun bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. *Duygu ve tepki* odaklı kodu, *zamansız gelme* odaklı kodu 4 başlangıç kodunun birleştirilmesinden oluşmuştur. 6. sınıflarda insanı öne çıkaran iyi niyet koduna rastlanılmamıştır.

7. ve 8. sınıfların başlangıç kodlarından görünüşünün değişik olması, kılık-kıyafetiyle ilgilenme gibi 6 başlangıç kodu *dış gör*ünüş odaklı kodu altında bir araya getirilmiştir. Kapının birden açılması, gece geç vakitte gelme gibi 4 başlangıç kodu *zamansız gelme* odaklı kodu altında birleştirilmiştir. Tanımaya çalışma, tanımama gibi 3 başlangıç kodu *yabancı olma* odaklı kodu olarak belirlenmiştir. İçeri giren kişinin kim olduğunun merak edilmesinin nedenini; kişinin sırt çantası olması, sırt çantası taşıması başlangıç koduyla ifade edilmesinden *nesne* odaklı kodu oluşturulmuştur. *Soru sormama* ve *tarif etme* başlangıç kodları, herhangi bir kodla ilişkilendirilemediği için odaklı kodlara dâhil edilmemiştir. Genel olarak kim cevabını veren öğrencilerin farklı sebeplerle bu cevaba yöneldikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 41

Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar

Alt Tema	Kodlar	Sıklık
Yabancı olma	Yabancı olma, tanımama, turist olma, ilk defa karşılaşma, daha önce görmeme	24
Zamansız gelme	Geç saatte gelme, farklı niyetle gelme, kapının ansızın açılması	13
Dış görünüş	Saç- baş dağınık olma, sakallı olma, kılık kıyafet, korkunç olma	11
Nesne	Sırt çantası olması	10
Duygu ve Tepki	Ürperme, korkma, şüphe	8
Mekân	Kahvehane olması, Kahve almaya gelmesi, kahveye geliş amacı belli	5
Bakışlar	Garip bakma, içeri garip girme	4
Tanıma	Başka birine benzetme, eski iş arkadaşı olma, tanıdık olma, orada yaşayan biri olma	4
İyi niyet	Yardımcı olma, yardım etme, iyi biri olduğunu anlamaya çalışma	2
Hava koşulları	Fırtınalı, havanın ayaz olması	2

Tablo 41'de, başlangıç kodlarından hareketle oluşturulan odaklı kodlara yer verilmiştir. 83 kod odaklı koda dönüştürülmüş, 6 kod ise dışarıda bırakılmıştır. Bunun sebebi herhangi bir kodla ilişkilendirilememiş olmasıdır. Öğrenciler, içeri giren kişinin yabancı olabileceğinden hareketle Kahveci Hacı Kadir'in içeri giren kişinin kim olduğunu merak ettiğini ifade etmişlerdir. En fazla tekrarlanan kod olup *yabancı olma* alt teması oluşturulmuştur. Geç saatte gelindiği, dış görünüş, sırt çantası taşıması en fazla tekrarlanan başlangıç kodlarındandır. Öğrencilerin zihin dünyasında kim cevabı verilirken bu sebeplere dayandırılmıştır. Bununla birlikte kodlarda insanın önde tutulduğu görülmektedir. Yardım etme, yardımcı olma başlangıç kodlarından, iyi niyet odaklı koduna ulaşılmış olup insanın öne çıktığı odaklı bir koddur.

Tablo 41'den de anlaşılacağı üzere öğrenciler, kim cevabına farklı sebeplerle yönelmişlerdir. Bu sebepleri iki başlık altında toplamak mümkündür. Birincisi insanî değerlerden yola çıkılarak kim cevabının verilmesi; ikincisi insanî özellikler dışında kim cevabının verilmesidir.

Kahveci Hacı Kadir'in içeriye giren kişinin "geliş nedenini" merak edeceğini söyleyen cevaplardan hareketle 20 başlangıç koduna ulaşılmıştır. 3 başlangıç kodu herhangi bir kodla ilişkilendirilemediği için odaklı kodlamaya dâhil edilmemiştir. Bu başlangıç kodları 7 odaklı kod etrafında bir araya getirilmiştir.

Tablo 42

Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait neden cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar

Alt Tema	Kodlar	Sıklık
Yabancı olma	İlk defa görme, yabancı olma, turist olma, daha önce görmeme	5
Zamansız gelme	Gecenin bir vakti	3
Dış görünüş	Saç- baş dağınık olma	3
Duygu ve Tepki	Ürperme	2
Kötü niyet	Kötü niyetli olma, farklı niyetle gelme	2
Nesne	Çantası olması	1
Mekân	Kahvehane olması, Kahve almaya gelmesi, kahveye geliş amacı belli	1

Tablo 42'de, içeri giren kişinin geliş nedeniyle ilgili odaklı kodlara yer verilmiştir. İçeri giren kötü niyetli olup zarar verebileceği başlangıç kodu önemlidir. *Kötü niyet* alt teması altında birleştirilmiştir. Kim cevaplarında yer alan alt temalarla benzerlik göstermesine rağmen neden cevaplarında insan unsurunun ikinci planda tutulduğu, öncelikle geliş nedeninin öne çıkarıldığı dikkati çekmektedir.

Kahveci Hacı Kadir'in içeriye giren kişinin "hem kim olduğunu hem de geliş nedenini" birlikte merak edeceğini söyleyen cevaplardan hareketle 13 başlangıç koduna ulaşılmıştır. Bu başlangıç kodları 7 odaklı kod etrafında bir araya getirilmiştir.

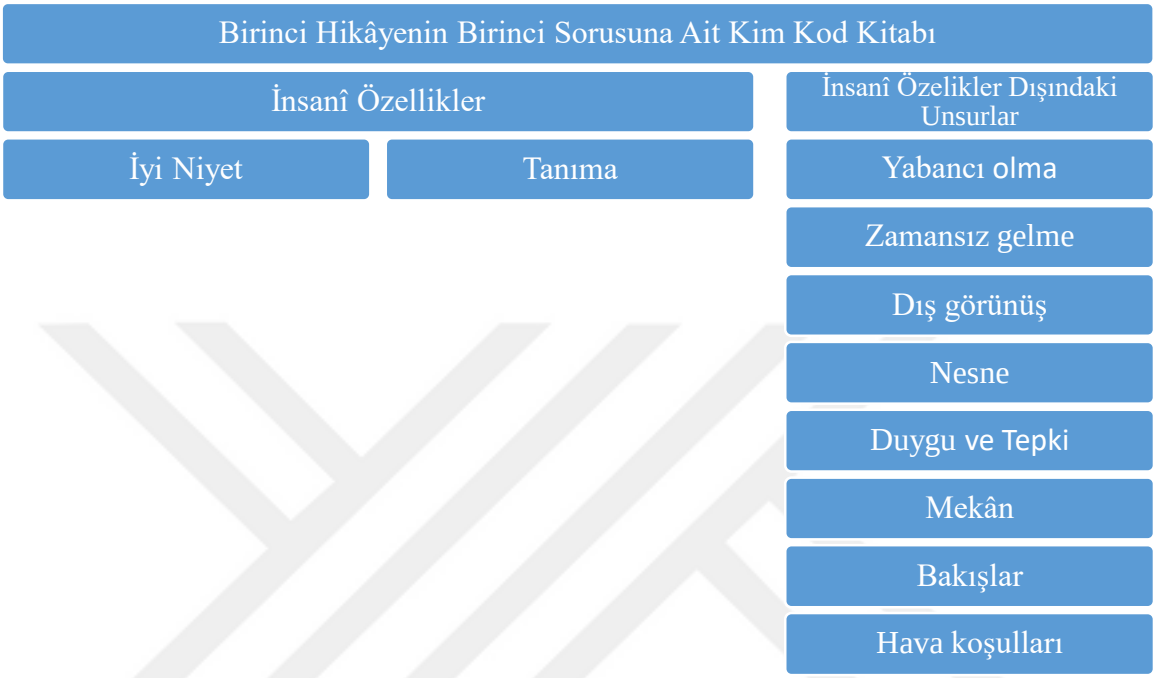
Tablo 43

Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim ve neden cevabının birlikte kullanılmasından hareketle oluşturulan odaklı kodlar

Alt Tema	Kodlar	Sıklık
Yabancı olma	Yabancı olma, daha önceden tanımama	3
Duygu ve tepki	Korkma, ürperme	3
Bilinmezlik	Bilmeme	2
Kötü niyet	Tehlikeli olma	1
Dış görünüş	Dış görünüş	1
Nesne	Çantası olması	1
Zamansız gelme	Gecenin bir vaktinde gelmesi	1

Tablo 43'te, sık tekrarlanan başlangıç kodlarının bir araya getirilmesiyle odaklı kodlara ulaşılmış ve bu kodlardan yola çıkılarak alt temalar belirlenmiştir. Buna göre belirlenen alt temalar, kim ve neden cevaplarındaki alt temalarla benzerlik göstermektedir. Yabancı olma, duygu ve tepki odaklı kodu en sık tekrarlanan başlangıç kodlarının bir araya getirilmesiyle oluşmuştur.

Araştırmanın bu bölümünde birinci hikâyenin birinci sorusuna verilen cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kod kitabına yer verilecektir. Kod kitabında oluşturulan alt tema ve temalar yer alacaktır.

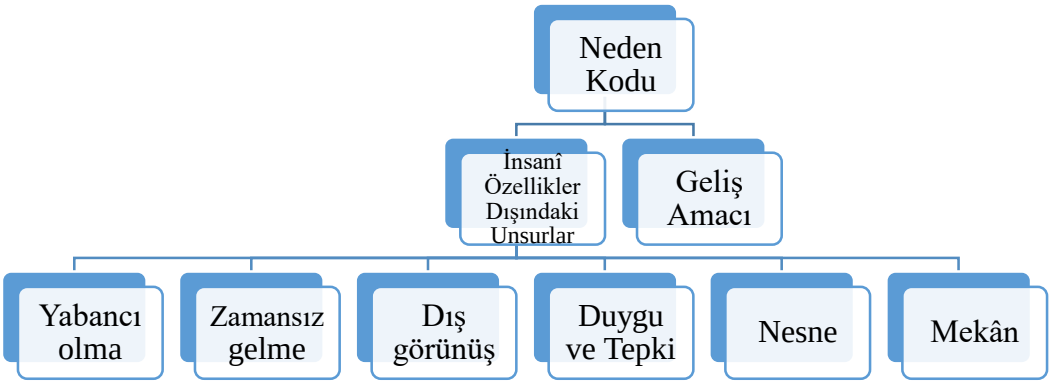

Şekil 3. Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim kod kitabı

Şekil 3'te Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili araştırmamızda iki farklı boyutta öğrencilerin insanı öne çıkaran "kim" sorusuna yöneldikleri anlaşılmaktadır. Bu boyutlar araştırmanın iki teması olduğunu ortaya koymuştur.

Bunlar:

a. İnsanî Özellikler Dışındaki Unsurlar,
b. İnsanî Özellikler.

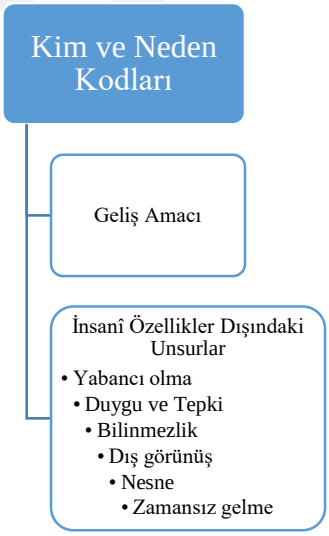

Şekil 4. Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait neden kod kitabı

Şekil 4'te, Neden cevabına yönelen öğrencilerin de kodlamaları iki tema altında birleştirilmiştir. Bunlar:

a. Geliş amacı,

b. İnsanî Özellikler Dışındaki Unsurlar.

Şekil 5. Birinci hikâyenin birinci sorusuna ait kim ve neden kod kitabı

Şekil 5'te Neden cevabını veren öğrencilerle kim/neden cevabını birlikte veren öğrencilerle aynı temalara ulaşıldığı görülmektedir. Buradan hareketle ikisini de merak etmiştir diyen öğrencilerin daha çok neden cevabından hareket ettikleri söylenebilir.

Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuyla İlgili Bulgular

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 5. Sınıf B ve A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Yabancı Dil Ağırlıklı 5. Sınıf B Şubesi

Tablo 44

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	6	7	13
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	4	3	7
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	0	1

Tablo 44'te, birinci hikâyenin ikinci sorusunda öğrencilerin neden cevabına daha fazla gittikleri görülmektedir. Bu durumun iki sebebi olduğu düşünülebilir. İlk olarak değerlendirmeye alınan cevap sayısı artmıştır. İkinci olarak da öğrencilerin cevapları, başkalarına ve kendilerine göre farklı cevaplama eğilimleriyle ilgili olduğu düşünülebilir. Kim cevabını verenlerin oranı ilk hikâyeye verilen cevaplarla aynıdır. Cevaplarda kız ve erkek dağılımında bir denge olduğu görülmektedir.

Yabancı Dil Ağırlıklı 5. Sınıf A Şubesi

Tablo 45

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	7	7	14
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	5	6
Farklı cevap veren	0	1	1

Tablo 45'te, kim cevabını veren öğrenci sayısı bir farkla birinci soruya verilen cevabın önündedir. Kız ve erkeklerin cevap oranı birbirine eşittir. Neden cevabını veren öğrenci sayısında, birinci sorunun cevaplarına göre bir artış olduğu görülmektedir. Bir öğrenci, bu cevaplardan farklı bir değerlendirmede bulunmuştur. Bu farklı cevapta öğrenci, içeri giren kişiyi merak etmeyeceğini, adamın başını sokacak bir yer aramış olabileceğini ifade etmiştir. Bu cevapta öğrencinin kişiyle de geliş nedeniyle de ilgilenmediği dikkatten kaçmamıştır.

Yabancı dil ağırlıklı iki şubeyi karşılaştırdığımızda, insanı öne çıkaran cevapların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Neden cevabına yönelen öğrencilerin oranı da birbirine yakındır. Yabancı dil ağırlıklı eğitim alınmasına rağmen insanı öne çıkaran cevapların her iki şube düzeyinde ağırlıkta olması anlamlıdır.

Araştırmanın bu kısmında herhangi bir cevap vermeyip sadece kim ve neden şeklinde cevap verenlerle kâğıtları değerlendirmeye alınmayan öğrencilerle ilgili bulgulara yer verilecektir. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini azaltmaması için bu cevaplar kodlamaya dâhil edilmemiştir.

YDABS B Şubesi

Tablo 46

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	2	3
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	3	4
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	0	1

Tablo 46'da, birinci hikâyenin ikinci sorusuna hikâye dışında cevap veren öğrenci bulunmamaktadır. Erkek öğrencilerin ağırlıklı olarak soruyla ilgili açıklama yapmadıkları görülmektedir.

Ben hem neden içeri girdiğini hem de içeri girenin kim olduğunu (Ö22)

Ben' de Kahveci hacı gibi kim olduğunu merak ederim. (Ö26)

Ben neden geldiğini merak ederdim (Ö29)

YDABS A Şubesi

Tablo 47

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	2	3
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	0	0
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	2	2
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	3	1	4

Tablo 47'de, ikinci soruyla ilgili olmayan cevapların verildiği görülmektedir. Neden cevabını verip açıklama yapmayan öğrenci bulunmamaktadır. 3 öğrenci kim

cevabını verip açıklama yapmamış olup aynı şekilde iki öğrencide her ikisini merak etmiştir deyip açıklamada bulunmamıştır.

Neden geldiğinide kim olduğunuda merak ederim (Ö12)

Evet merak ederim (Ö23)

Ben olsaydım girenin kim olduğunu sorardım. (Ö24)

Her iki tablo incelendiğinde kodlamaya dâhil edilmeyecek öğrenci sayılarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Birinci soruda 27 öğrencinin cevapları kodlamaya dâhil edilmezken ikinci soruda bu sayı 17'ye düşmüştür. YDABS öğrencilerinin; birinci hikâyenin ikinci sorusunu, birinci soruya göre daha doğru cevapladıkları anlaşılmaktadır.

5. Sınıflarda Öğrenim Gören 5-D ve 5-E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

5. Sınıf D Şubesi

Tablo 48

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	2	6	8
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	6	7
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	0	1

Tablo 48'de, kim ve neden cevabını veren öğrencilerin oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı insanı öne çıkaran cevaplara yönelirken diğer bir kısmı içeriye giren kişinin geliş nedenini öne çıkarmışlardır. Erkek öğrenciler her iki cevapta da kızların önünde yer almaktadır. Her ikisini de merak etmiştir diyen öğrenci sayısı 1'dir.

5. Sınıf E Şubesi

Tablo 49

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	5	0	5
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	5	3	8
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	0	1
Farklı cevap veren	1	0	1

Tablo 49'da, kodlamaya dâhil edilecek cevapları veren öğrencilerin çoğunluğunun kız öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Erkek öğrencilerden kim cevabını verip açıklama yapan öğrenci bulunmamaktadır. Ağırlıklı olarak neden cevabına öğrenciler yönelmiştir. Bir öğrenci Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini yansıtan farklı bir cevap vermiştir.

5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin verdikleri cevaplara baktığımızda öğrencilerin ağırlıklı olarak neden cevabına yöneldikleri, kahveye gelenin neden geldiğine daha çok önem verdikleri dikkati çekmektedir.

Çalışmanın bu kısmında 5-D ve 5-E sınıflarında herhangi bir cevap vermeyip sadece kim ve neden şeklinde cevap verenlerle kâğıtları değerlendirmeye alınmayan öğrencilerle ilgili bulgulara yer verilecektir.

5. Sınıf D Şubesi

Tablo 50

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	4	0	4
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	2	3	5
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	0	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	1	1	2

Tablo 50'de, sadece kim ve neden şeklinde cevap verip herhangi bir açıklamada bulunmayan öğrenci sayılarında birinci soruya göre artış olduğu gözlemlenmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla cevap verip açıklamada bulunmamada önde oldukları anlaşılmaktadır. Soruyla ilgisiz cevap veren 2 öğrenci bulunmaktadır.

Ben olsam neden buraya geldiğini sorarım. (Ö21)

İçeri girenin kim olduğunu merak ederdim. (Ö25)

Ben olsaydım çiftçilik yapardım. (Ö27)

5. Sınıf E Şubesi

Tablo 51

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	4	4
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	4	4
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	1	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	0	4	4

Tablo 51'de, açıklama yapmayan öğrencilerin tamamının erkeklerden oluşması dikkati çekmektedir. Bu öğrenciler soruya cevap vermekle birlikte cevapların nedenlerini açıklayamamışlardır.

Ben olsam neden geldiğini ve kim olduğunu merak ederdim. (Ö3)

Bence içeri gireni merak etmiştir (Ö15)

İkinci hikaye birinci cevap? (Ö23)

Ben olsaydım neden geldiğini merak etiğim. (Ö26)

Beşinci sınıf düzeyinde yer alan öğrencilerin verdikleri cevaplarla ilgili karşılaştırmanın yer aldığı genel bir tablo aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 52

Yabancı dil ağırlıklı öğrenim gören 5. sınıflarla diğer 5. sınıfların karşılaştırılması

	YDABSB		YDABSA		Sıklık		Toplam	5-D		5-E		Sıklık		Toplam
Cinsiyet	K	E	K	E	K	E		K	E	K	E	K	E	
Kim	6	7	7	7	13	14	27	2	6	5	0	7	6	13
Neden	4	3	1	5	5	8	13	1	6	5	3	6	9	15
Kim-Neden	1	0	0	0	1	0	1	1	0	1	0	1	1	2

Tablo 52'de, yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerle aynı sınıf düzeyinde olup normal öğrenim gören öğrencilerin, birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Buna göre; yabancı dil ağırlıklı eğitim gören sınıflarda kim cevabı ağırlıklı olarak verilirken yabancı dil ağırlıklı olmayan sınıflarda neden cevabı ağırlıklı olarak verilmiştir. Bu, yabancı dil eğitiminin öğrencilerin düşünce dünyaları üzerinde henüz önemli bir etki oluşturmadığı sebebine bağlanabilir. Kız ve erkek öğrencilerin birbirlerine yakın cevaplar verdikleri görülmektedir.

Bir Önceki Yıl Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıfta Öğrenim Gören 6-E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 53

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	4	6	10
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	1	5	6
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	1	2

Tablo 53'te, öğrencilerin ağırlıklı olarak insanı öne çıkaran kim sorusuna yöneldikleri görülmektedir. Yabancı dil ağırlıklı eğitim gören öğrencilerin ağırlıklı olarak kim cevabına yönelmeleri yabancı dil eğitiminin öğrencilerin düşünce dünyalarını çok fazla etkilemediğinin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Birinci soruya göre neden cevaplarında bir artış olması da dikkat çekicidir. Bu durum, öğrencilerin kendi bakış açılarından cevap verdikleri zaman nesnel düşünceye kaymakta oldukları şeklinde yorumlanabilir.

6-A Sınıfında Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 54

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	5	4	9
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	2	2	4
Farklı cevap verenler	0	1	1

Tablo 54'te, hikâyenin birinci sorusuna verilen cevaplara oranla neden cevabının arttığı görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin insanı öne çıkaran cevapları, neden cevabının önünde yer almıştır. Kız öğrenciler, kim cevabını daha çok vermişlerdir.

Çalışmanın bu kısmında 6-E ve 6-A sınıflarında herhangi bir cevap vermeyip sadece kim ve neden şeklinde cevap verenlerle kâğıtları değerlendirmeye alınmayan öğrencilerle ilgili bulgulara yer verilecektir.

6-E Şubesi

Tablo 55

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	3	3	6
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	0	1
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	0	1	1
Soruyu cevaplamayanlar	0	1	1

Tablo 55'te, birinci hikâyenin ikinci sorusunda, açıklamada bulunmayan öğrencilerin ağırlıklı olarak insanı öne çıkaran cevaplar verdiği anlaşılmaktadır. Neden cevabına gidip açıklama yapmayan öğrenci sayısının çok az olması Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Ben içeriye gelenin neden geldiğini merak ederdim onun gibi düşünürdüm. (Ö16)

Ben olsaydım içeriye girenin kim olduğunu merak ederdim. (Ö22)

Hiç merak etmezdim. (Ö27)

6-A Şubesi

Tablo 56

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	3	3	6
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	0	0	0
Soruyla ilgisi olmayan cevap verenler	3	2	5

Tablo 56'da, Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin öğrencilerin düşünce dünyalarında öne çıktığı söylenebilir. Soruyla ilgisi olmayan cevap verenlerin, cevaplarının kim cevabına yakın çıkması da üzerinde durulması gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu öğrencilerin düşüncelerini, ana dilleri aracılığıyla düzgün bir şekilde ortaya koyamadıkları söylenebilir.

Ben olsaydım içeri girenin kim olup olmadığını merak ederdim. (Ö1)

Biraz ürperdi. Gecenin bir vaktinde saç baş birbirine karışmış Sırt çantası taşıyan bir adam ya yaban ya da turist. (Ö23)

Verdikleri cevaplar değerlendirmeye alınmayan iki sınıfın durumuna bakıldığında kodlamaya dâhil edilmeyen öğrencilerin A şubesinde daha fazla olduğu; E şubesinde cevabı kodlamaya dâhil edilmeyecek sadece 1 öğrenci cevabı olduğu görülmektedir.

Tablo 57

Yabancı dil ağırlıklı öğrenim görmüş olan 6-E sınıfıyla normal öğrenim gören 6-A sınıfının karşılaştırılması

	6-E		6-A		Sıklık		Toplam
Cinsiyet	K	E	K	E	K	E	
Kim	4	6	5	4	9	10	19
Neden	1	5	2	2	3	7	10
Kim- Neden	1	1	0	1	1	2	3

Tablo 57'de bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerle normal öğrenim gören öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Buna göre, bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı eğitim gören 6-E sınıfı öğrencilerinin 6-A sınıfına göre kim cevabını daha çok verdikleri; neden cevabının her iki sınıf düzeyinde de verilen cevapların birbirine yakın olduğu görülmektedir. 6-A sınıfında kim ve neden cevabını veren öğrenci sayılarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır.

7-A Sınıfında Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 58

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	6	4	10
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	2	2	4
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	1	0	1

Tablo 58'de, kim cevabını veren öğrencilerin ağırlıkta olduğu, başka bir ifadeyle Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin öğrencilerde bulunduğu yorumu yapılabilir. Birinci soruya göre neden cevabını veren öğrenci sayısında artış olduğu görülmektedir. Öğrencilerin her iki soruyu farklı değerlendirdikleri ortaya çıkmaktadır.

7-A sınıfında değerlendirmeye alınmayan öğrencilerle ilgili bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 59

Değerlendirmeye alınmayan öğrenci cevaplarıyla ilgili bulgular

Sorulara verilen cevap durumu	Kız	Erkek	Sıklık
Kim cevabını verip açıklama yapmayanlar	1	2	3
Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	2	1	3
Kim/ Neden cevabını verip açıklama yapmayanlar	2	0	2

Tablo 59'da, neden cevabını veren öğrenci sayısında birinci soruya göre artış olduğu görülmektedir. Öğrenciler açıklama yapmamakla beraber neden cevabına yönelmişlerdir. Bu cevaplar, kodlamaya dâhil edilseydi kim cevaplarına yaklaşacakları tabloların incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Ben içeri girenin kim olduğunu merak ederim.(Ö2)

Ben olsam ikisini de merak ederdim ama en çok ne istediğini merak ederdim. (Ö16)

Ben olsaydım içeri neden geldiğini merak ederdim. (Ö17)

8-A Sınıfında Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Tablo 60

Öğrencilerin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri cevaplar

Sorulara verilen cevaplar	Kız	Erkek	Sıklık
İçeri girenin kim olduğunu merak etti diyenler	8	4	12
İçeri girenin neden geldiğini merak etti diyenler	5	5	10
Kimin geldiğini ve neden geldiğini merak etmiştir diyenler	2	0	2

Tablo 60'da, kim ve neden cevabını veren öğrenci sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Sınıf seviyesi yükseldikçe öğrencilerin neden cevabına daha fazla yöneldikleri dikkati çekmektedir.

8-A sınıfında değerlendirmeye alınmayan bir öğrenci cevabı olduğu için tablo oluşturulmamıştır. Bu öğrenci ikinci soruya cevap vermemiştir.

Başlangıç Kodları

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 5. Sınıf B ve A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim)

Tablo 61

Yabancı dil ağırlıklı 5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-B Sınıfı Kim	5-A Sınıfı Kim
Yardımcı olma	Nasıl birisi olduğunu anlamaya çalışma
Yardımcı olma	Onu görmeye çalışma
Arkadaş olma	Gecenin bir vaktinde gelme
Kapının açık olması	Geliş amacını öğrenebilme
Garip olması	Tanımaya çalışma
Korkma	Tanımaya çalışma
Havanın fırtınalı olması	Kim olduğunu öğrenmeye çalışma
Geç saatte gelme	Ürpertici olma
Niyetini öğrenme	Gecenin vaktinde gelme
Tanıdık olma	Yardımcı olma
Turist olmasını merak etme	Niyetini bilememe
İlk defa görme	Gece vakti gelme
Geç saatte gelme	Yabancı birisi olma
	Kötü niyetli olma

Tablo 61'de, iki yabancı dil ağırlıklı sınıfta öğrenim gören 5.sınıf öğrencilerinin verdikleri cevaplara ait başlangıç kodları birleştirilerek sunulmuştur. Öğrencilerin cevaplarından hareketle oluşturulan başlangıç kodları hakkında şu yorumlar yapılabilir:

a. Yardımcı olma, tanımaya çalışma, kim olduğunu öğrenmeye çalışma, arkadaş olmayı gündeme getirme gibi doğrudan insanı öne çıkaran cevaplar.

b. Kim cevabını vermekle beraber olumsuz durumları öne çıkaran cevaplar.

Hikâyede ortaya konan olumsuz betimlemelere karşın öğrencilerin yardıma ihtiyacı olabileceği, bu sebeple kim cevabını verdiklerini ifade etmeleri Türkçenin insanı öne çıkaran bir dil olduğunun işareti olarak görülebilir. Bununla birlikte kim olduğunu merak ederim diyerek kötü niyetli olabileceğini, içeri giren kişinin ürpertici olduğunu, gecenin bir vaktinde gelmeyi öne çıkaran cevaplar vardır. YDABS B şubesinin A şubesine göre kim cevabında insanı öne daha çok çıkardığı, olumsuz durumları çok fazla dile getirmediği dikkati çekmektedir. Öğrencilerin, çoğunluklu kim cevabına yönelmeleri Türkçenin insanı öne çıkaran bir sistemi olduğunun işareti olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin “kim” cevabıyla ilgili yazdıkları bazı cümleler aşağıda sunulmuştur:

Ben içeri girenin kim olduğunu merak ederdim bana ihtiyacı filan vardır belki (Ö1)

Kim olduğunu merak ederim, çünkü ihtiyacı mı var onun için (Ö3)

Bana göre ben kim olduğunu sorardım ve onunla tanışıp arkadaş olurum. (Ö4)

İçeri girenin kim olduğunu merak ederdim çünkü eğer birşeye ihtiyacı varsa bir yerin yolunu bilmiyorsa yardım ederdim.(Ö26)

Bu cümlelerde görüldüğü gibi Türkçenin insanı öne çıkaran özelliği kendisini göstermektedir. Öğrencilerin düşünce dünyalarında insan ön plândadır.

Ben olsaydım içeri girenin kim olduğunu merak ederdim. Çünkü kim olduğunu bilmek isterdim. (Ö4)

Kim olduğunu çünkü ilk defa öyle birini görsem sadece kim olduğunu merak ederdim. (Ö5)

Kim olduğunu merak ederdim. Çünkü garip bir adam görseydim; kim olduğunu, nereli olduğunu merak ederdim. (Ö14)

Bu cümlelerde de öğrencilerin olumlu özellikleri öne çıkararak kim cevabını verdikleri görülmektedir. Bu cevaplarda da insan ön plândadır.

Bir gurup öğrenci de aşağıdaki örneklerde olduğu gibi kim cevabını vermekle birlikte olumsuz sayılabilecek bazı durumlardan hareketle bu cevaplara yönelmişlerdir:

Ben içeri girenin kim olduğunu merak ederdim çünkü sırt çantalı, sakallı, saç- baş birbirine girmiş ürpertici olabilirdi. (Ö5)

İçeri girenin kim olduğunu. Çünkü çok karanlıkmış ve yağmur yağıyor ben korkardım. (Ö6)

Kim olduğunu merak ederdim çünkü gecenin bi vakti kahveme gelmiş. (Ö11)

Ben içeri girenin kim olduğunu merak ederim çünkü hırsızda olabilir tanıdıkta. (Ö13)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 5. Sınıf B ve A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Neden)

Tablo 62

Yabancı dil ağırlıklı 5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-B Sınıfı Neden	5-A Sınıfı Neden
Geliş şekli	Farklı niyetle gelme
Gecenin bir vakti gelme	Gecenin bir vakti gelme
Meraklı olma	Farklı niyetle gelme
Dik dik bakma	Zarar verme
Tanımama	Birçok insan gelmesi
Geliş amacını bilmeme	Sırt çantası olması
Farklı niyetle gelme	

Tablo 62'de, birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait neden cevabını veren öğrencilerle ilgili başlangıç kodları yer almaktadır. Neden cevabını veren öğrencilerin, öncelikle geliş amacının kötü olabileceğinden hareketle kişiden çok; geliş nedenini sorguladıkları başlangıç kodlarından anlaşılmaktadır. Gecenin bir vakti gelmesi, çanta taşıması, bakışları da kişinin ikinci plânda değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda neden cevabını veren öğrencilerde Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin tam oturmadığı söylenebilir.

Neden geldiğini merak ederdim. Çünkü çoğu kişi böyle gelmezdi (Ö7)

Neden geldiğini merak ederdim çünkü o zamanlar sırt çantası yokmuş (Ö9)

Neden geldiğini merak ederim belkide bana zarar verebilir. (Ö10)

Bence neden gelmiş olduğuna bakardım. İyi bir amaçla yada kötü bir amaçla gelmiş olabilir. (Ö20)

Bu cümlelerle öğrenciler, kahvehaneye giren kişinin kendinden ziyade geliş nedeninin daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu cümleler, Türkçenin düşünce sisteminin bazı öğrenciler tarafından tam olarak benimsenmediğinin bir ifadesi olarak okunabilir.

Yabancı Dil Ağırlıklı 5-B Şubesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim ve Neden)

Tablo 63

Yabancı dil ağırlıklı 5-B sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri her ikisini de merak etmiştir cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-B Sınıfı Kim ve Neden
Kuşatıcılık

Tablo 63'te kahvehaneye gelen kişinin kim olduğu ve neden geldiğini merak ederdim diyen öğrencinin verdiği cevap yer almaktadır. Buna göre her ikisini merak edersem bütün sorularımın cevabını veririm mantığından hareketle öğrenci bu cevabı vermiştir.

Hem kim olduğunu hem de neden geldiğini merak ederdim. Çünkü bi soruyu sorsan herşeyi tam bir şekilde anlamazdım. (Ö2)

5-D ve E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim)

Tablo 64

5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-D Sınıfı Kim	5-E Sınıfı Kim
Gecenin bir vakti gelme	Tanıma isteği
Tanıma isteği	Garip görünme
Geliş amacının belli olması	Gecenin bir vakti gelme
Garip şekilde girme	Jest ve mimiklere dikkat etme
Yabancı olma	Davranışını ayarlama
Tanıma isteği	
Dış görünüş, yabancı olma	
Geliş nedenini merak etme	

Tablo 64'te yabancı dil ağırlıklı öğrenim görmeyen 5-D ve 5-E sınıfı öğrencilerinin birinci sorunun ikinci hikâyesine verdikleri cevaplar kodlanmıştır. Kahvehaneye gelen kişinin kim olduğunu merak eden bazı öğrenciler, gelen kişiyi tanımak istediklerini ifade etmişlerdir. Gecenin bir vaktinde gelmesi, yabancı olması, dış görünüş gibi hususlarla

öğrenciler kim cevabına yönelmişlerdir. Türkçenin insanı öne çıkaran özelliği burada da karşımıza çıkmaktadır.

İçeri girenin kim olduğunu sorardım. Neden: tanımadığım birine adını sorardım ve kim olduğunu öğrenirdim. (Ö2)

Kim olduğunu merak ederdim. Onu tanımak ve bilmek isterdim. (Ö5)

Yukarıdaki iki cümlede görüldüğü gibi öğrenciler gelen kişiyi tanıma isteğini dile getirerek Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini ortaya koymuşlardır.

Kim olduğunu merak ederdim. Ona göre nasıl davranacağımı belirlerdim. (Ö6)

Ben içeri gireni merak ederdim. Çünki içeri girenin yüzünden ve bakışlarından ne yapacağını anlardım. (Ö7)

İçeri girenin kim olduğunu merak ederdim. Neden. Çünkü gece saatinde hiç görmedihim tanımadığım bir adam. (Ö9)

Kim cevabını farklı gerekçelerle cevaplandıran öğrencilerse genel olarak olumlu durumları ön plâna çıkarmışlardır. Geç bir vakitte gelmesine işaret edilse bile öğrenci, bunu farklı sebeplere bağlamamıştır.

Ben kimin geldiğine bakardım çünkü. Nedenim: Kahvehanesine çay vb. şeyler içmek için gelirler, başka ne için gelecek.(Ö12)

Öğrenci bu cümlesiyle zaten geliş nedeninin belli olduğunu önceliğin kim olması gerektiğini ifade etmiştir.

Kahvehaneye gelen kişinin garip bir şekilde girmesine, dış görünüşüne göre kim cevabını veren öğrencilerin de bu durumu olumsuz yönden algılamadıkları görülmektedir.

Ben kim olduğunu merak ederdim Çünkü hiç görmediğim garip giyimli birisini görsem kim olduğunu merak ederdim. (Ö2)

Ben adamın kim olduğunu merak ederdim çünkü adam garip görünüyor. (Ö4)

Kim olduğunu merak ederdim çünkü garip girmesinin nedenini sorardım. (Ö11)

5-D ve E Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Neden)

Tablo 65

5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-D Sınıfı Neden	5-E Sınıfı Neden
Gecenin bir vakti gelme	Geliş nedenini öğrenme
Tanıma isteği	Geliş nedenini öğrenme
Yardım etme	Gece gelme
Tanıma isteği	Geç vakitte gelme
Farklı niyete sahip olma	Beklentisi olması
Hava koşulları	Hava koşulları
Tanıma isteği	Geliş nedenini öğrenme
	Geliş nedenini merak etme

Tablo 65'te, kahvehaneye gelen kişinin geliş nedenini merak eden öğrenciler arasında; insanı öne çıkaran cevapların verildiği de görülmektedir. Türk düşünce sisteminin bu öğrencilerin düşünce yapılarında bulunduğu söylenebilir. Burada dikkati çeken husus "neden" i merak edip öğrencilerin insani özellikleri öne çıkaran cevaplar vermesidir.

Öğrencilerin özellikle geliş nedenini öğrenmeyi öne çıkardıkları görülmektedir. Neden cevabını veren öğrenciler genelde bu geliş nedenini olumsuz sebeplere bağlamışlardır. Havanın yağmurlu, fırtınalı olması da öğrencilerin böyle bir havada neden dışarı çıksın ki şeklindeki cevabı vermelerini sağladığı düşünülmektedir.

Ben olsam neden geldiğine bakardım Yabancıysa tanışır tanıdığımsa davet ederdim. (Ö13)

Neden geldiğini merak çünkü yardım ederdim. (Ö19)

Ben neden geldiğini merak ederdim çünkü bir sebebi olucağını düşünürdüm (Ö1)

Neden geldiğini merak ederdim (çünkü ne yapacağı belli olmayan birisi) (Ö4)

Neden geldini çünkü bu hada kim gelir yani (Ö6)

5-D ve 5-E Şubesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim ve Neden)

Tablo 66

5. Sınıf öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim/neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

5-D Sınıfı	5-E Sınıfı
Kim ve Neden	Kim ve Neden
Turist olma, yabancı olma	Turist olması, dış görünüş

Tablo 66'da kahveye gelen kişinin hem kim olduğu hem neden geldiğini merak ederim diyen öğrencilerin cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları yer almaktadır. Gelen kişinin turist olması öne çıkmakla birlikte bir öğrenci gelen kişinin fiziğini öne çıkararak nesnel düşünceden izler taşıdığını belli etmiştir.

Hem kim olduğunu hem de neden geldiğini merak ederdim çünki turist olduğu için nasıl birisi olduğu, fiziği nasıl bence ben merak ederdim. (Ö19)

Hem kim olduğuna bakarım ve nedenini sorarım çünki turist nasıl olsa oranın yabancısı (Ö1)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 6-E Şubesiyle Normal Öğrenim Gören 6-A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim)

Tablo 67

Bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı 6-E sınıfında öğrenim gören öğrencilerle normal öğrenim gören 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

6-E Sınıfı	6-A Sınıfı
Kim	Kim
Yardımcı olma	İçeri girmesi
Gecenin bir vaktinde gelme	Saç-baş dağınık olma
Gecenin bir vaktinde gelme	İçeri gireni tanımama
Hava koşulları	Geliş nedenini öğrenme
Kimliğini öne çıkarma	Tanımama, ne yapacağını bilememe
Sırt çantası taşıma, daha önce görmeme	Zarar verme
Dış görünüş, ilk defa görme	Geliş nedeninin belli olması
Gecenin bir vaktinde gelme, gizemli gelme	Yabancı olması
Ürperme	Yardıma ihtiyacı olma
Tanımama, zamansız geliş, hava koşulları	

Tablo 67'de yer alan başlangıç kodlarında, Yabancı Dil Ağırlıklı öğrenim gören 6-E şubesi öğrencilerinin önemli bir kısmının kahvehaneye giren kişinin kim olduğunu daha çok olumsuz sebeplere bağlayarak merak ettikleri anlaşılmaktadır. 6-A sınıfında ise insanı öne çıkaran cevaplarla kim cevabını verip olumsuz sebeplere bağlayan öğrencilerin sayısının eşit olduğu görülmektedir. Bu durum Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin farklı boyutlarının olduğunun bir işareti olarak okunabilir.

Kim cevabını veren öğrencilerden sadece iki öğrencinin yardımcı olmayı dile getirmesi dikkati çekmektedir. Türk düşünce sistemine göre insanı öne çıkaran öğrenci cevaplarında bu tür yaklaşımın olması beklenmektedir.

Ben emin olmak ve belki ona yardım edebilmek için ona kim olduğunu sorardım. (Ö17)

Ben olsaydım kim olduğunu merak ederdim. Çünkü Belki sokakta kalan yardım isteyen birisi olabilir. (Ö4)

Aşağıda örnek cümleleri sunulan iki öğrencinin cevabında da Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini ortaya çıkaran unsurların olduğu düşünülebilir. Bu iki cümleye dikkat ettiğimizde öğrencinin aklına ilk olarak kim cevabı gelmesi, kim olduğunu görünce geliş nedeninin ortaya çıktığını düşünmesi anlamlıdır.

Bende kim olduğunu merak ederdim çünkü dükkânıma bir kişinin neden girdiğini sorgulamam. (Ö2)

Ben olsam ilk önce Kimin geldiğini merak ederim Kimin geldiğini görünce neden geldiğini merak ederim.(Ö10)

Kim cevabını verip farklı sebepler öne süren öğrencilerin cümleleri aşağıda sunulmuştur. Öğrencinin insana yönelmesi olumlu olmakla birlikte bunu farklı sebeplere bağlayarak cevaplamaları üzerinde durulması gereken bir husustur. Özellikle 6-E şubesinde; içeri giren kişinin zarar verebileceği, dış görünüşü, gecenin bir vaktinde gelmesi gibi cevapların ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Kim olduğunu merak ederdim çünkü gördüğünde ürperseydim illaki o adamı merak ederdim. (Ö3)

Ben olsaydım kim olduğunu daha çok merak ederdim. Tanımadığım bir insanın gece yarısı ve yağmur yağarken kahveme gelmiş olmasının nedenini öğrenmek için önce içeri girenin kim olduğunu öğrenmem gereklidir. (Ö4)

Ben içeri girenin Kim olduğunu daha çok merak ederim çünkü ilk defa gördüğüm bir kişi ve görünüşününde garip olduğu için. (Ö12)

Ben olsaydım o insanın kim olduğunu merak ederdim çünkü tanımadığım bir insanın bana ne yapacağını bilmezdim. (Ö2)

Ben olsaydım içeri girenin kim olduğunu merak ederdim çünkü gelen kişi bana zarar da verebilir diye içeri girenin kim olduğunu merak ederdim. (Ö7)

Kim cevabı verip olumsuz yaklaşmayan bununla birlikte farklı sebepler ileri süren cümlelerden bazıları aşağıda örnek olarak sunulmuştur:

Ben kim olduğunu merak ederdim çünkü birisi kahveciye gidiyorsa kahve alacağı bellidir (Ö6)

Kim olduğunu merak ederim çünki durup içeri girdiği için (Ö20)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 6-E Şubesiyle Normal Öğrenim Gören 6-A Şubesi Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Neden)

Tablo 68

Bir önceki yıl yabancı dil ağırlıklı 6-E sınıfında öğrenim gören öğrencilerle normal öğrenim gören 6-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

6-E Sınıfı Neden	6-A Sınıfı Neden
Geliş nedenine göre davranma	Tanıma isteği, zarar verme
İşe devam etme	Gecenin bir vakti gelme, niyetini bilememe
Boş kahveye gelme	Gecenin bir vakti gelme, hava koşulları
Hava koşulları	Geliş nedenini öğrenme
Korkunç gözükme	
Akşam akşam gelme	

Tablo 68'de "neden geldiğini merak etmiştir" ile ilgili oluşan başlangıç kodlarına baktığımızda, öğrencilerin 6-E sınıfında farklı sebeplerle neden cevabına yöneldikleri görülmektedir. İkinci bir sebep belirtilmekle birlikte akşam gelmenin, gecenin bir vakti gelmenin üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Havanın yağmurlu ve fırtınalı olmasına, gelen kişinin korkunç olmasına yönelik cevaplar da vardır. 6-A sınıfında da gecenin bir vakti gelmesine, kötü niyetli olabileceğine dair açıklamalar yapılmıştır.

6-E sınıfında, bir öğrenci neden cevabı verip insanı öne çıkaran bir açıklamada bulunmuştur. 6-A sınıfında da öğrenciler neden cevabı verip insanı öne çıkaran açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu durum öğrencinin zihninde bu iki soru arasında bir ayrım yapamadığının bir göstergesi olarak okunabilir.

Neden geldiğini merak ederdim çünkü niye gelmiş üşümüşmü acıkmışmı diye (Ö9)

Ben neden geldiğini merak ederdim çünkü gece vakti olduğu için merak ederdim. İhtiyacı için mi geldi? Yoksa benden yardım istiyor diye meraklanıp neden geldiğini merak ederdim. (Ö13)

Kahveye neden geldiğini merak ettiğini açıklayan öğrencilerin cevaplarını incelediğimizde insanı ikinci plânda gösteren cevaplara kanıt olarak gösterilebilecek örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir:

Ben olsam neden geldiğini merak ederdim. Çünkü çok korkunç gözüküyor (Ö1)

Ben ne için geldiğini merak ederim çünkü tanımıyorum bana zarar verebilir. (Ö3)

Ben neden geldiğini merak ederdim yani çünkü gecenin bir vaktinde kötü biriside olabilir iyi birisi olabilir. (Ö13)

İçeriye girenin neden geldiğini merak ederdim. Çünkü ona göre işimi yaparım. (Ö15)

Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıflarda Öğrenim Gören 6-E Sınıfı Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim ve Neden)

Tablo 69

Yabancı dil ağırlıklı 6-E sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri her ikisini de merak etmiştir cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

6-E Sınıfı Kim ve Neden
Garip ve kötü niyetli olma
Geliş nedenini öğrenme, zamansız gelme

Tablo 69'da her ikisini de merak etmiştir diyen cevaplar kodlanmıştır. Öğrenciler, her ikisini de merak ederdim diye düşünmüşler bununla birlikte cevaplarında kötü niyetli olması, içeride kötü şeyler yapabileceği üzerinde durmuşlardır. Bu cevaplarda görüldüğü üzere daha çok olumsuz durumlar ön plâna çıkarılmıştır.

Bence ben olsaydım yine ikisi derdim. Cevabımda şu: İçeriye gelen katil mi yoksa evsiz barksız bir adam mı? belki de o yüzdendir derdim ama sorun şu o zaman neden bir gecenin yarısında geldi? Diğe düşünürdüm. (Ö18)

Ben kim olduğunu merak ederdim. Çünkü garip bir adammış. İçeri girme nedeninide merak ederdim aslında içerde kötü şeyler yapabilir. (Ö19)

7. ve 8. sınıflar düzeyinde tek şubeden öğrenciler belirlendiği için cevaplar tek tablo şeklinde verilerek bulguları alt alta sıralanmıştır.

7-A Sınıfı Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim, Neden, Kim ve Neden)

Tablo 70

7-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim, neden, kim/neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

7-A Sınıfı Kim	7-A Sınıfı Neden	7-A Sınıfı Kim ve Neden
Tanıma isteği	Dış görünüş, farklı niyeti olma	Yabancı olması
Farklı niyetle gelme	Acele gelmesi	
Turist olması	Yabancı olması	
Dış görünüş	Dış görünüş	
Dış görünüş		
Şaşırma, korkma		
Tanıma isteği		
Sırt çantası taşıması		
Geliş nedenini bilme		
Kim olduğunu öğrenme		

Tablo 70'te birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait her üç cevabın yer aldığı başlangıç kodları sunulmuştur. Kim olduğunu öğrenme ve tanıma isteğinin kodlarda ön plânda olduğu görülmektedir. Gelen kişiyi tanıma isteğinin akla gelmesi insanın öne çıktığının bir göstergesidir. Bazı öğrenciler; dış görünüş, sırt çantası, şaşırma ve korkma ve içeri girince zarar verebileceği gibi açıklamalarda bulunarak olumsuz sayılabilecek cevaplar vermişlerdir. Bu cevaplar, insanı öne çıkaran kim sorusunun farklı boyutları olduğunun bir işareti olarak okunabilir.

Ben olsam içeri girenin kim olduğunu merak ederdim. Çünkü içeri giren adamın nasıl biri olduğunu merak ederdim. (Ö5)

Bende içeri girenin kim olduğunu merak ederdim. Çünkü birden bir kapım açılsa şaşırır ve korkardım. (Ö7)

Ben olsam içeri girenin kim olduğunu merak ederdim. Çünkü saç-baş birbirine karışmış, sırt çantası taşıyan garip bir adamın kim olduğunu merak ederdim. (Ö8)

Ben olsaydım içeri kimin girdiğini merak ederdim çünkü benim için neden girdiği değil o kişinin kim olduğu önemli. Zaten o kişi kötü biriyse neden geldiği bellidir. (Ö13)

Tablo 70'te neden cevabının daha çok dış görünüşten hareketle verildiği görülür. Kişinin kim olduğundan ziyade dış görünüşü, kötü bir niyet taşıyabileceği üzerinde durulmuştur. Bu cevaplardan hareketle insanın öne çıkarılmadığını söyleyebiliriz. Cevapların bütününü değerlendirdiğimizde davranışlarının ve kahvehaneye geliş niyetinin ön plânda tutulduğunu görmekteyiz.

Neden geldiğini merak ederdim çünkü giyinişi farklı birisi (Ö1)

Buraya neden bu kadar aceleyle geldiğini merak ederdim (Ö12)

Ben olsaydım neden girdiğini merak ederdim çünkü hırsız olabilir. Hem sırt çantasıda var. (Ö14)

Tablo 70'te her ikisini de merak etmiştir diyen bir koda rastlamaktayız. Bu kodda yabancı olmaya dayandırılmıştır. Cevapta dikkat çeken nokta öğrencinin öncelikle neden geldiğini merak ettiğini vurgulamasıdır. Cevabın devamında tekrar neden ve niçin kelimelerine vurgu yaparak insanı öne çıkarmadığını ortaya koymuştur.

Ben olsaydım neden geldiğinide kim olduğunuda merak ederdim Çünkü sonuçta tanımadığım birinin benim dükkanıma girmesini neden ve niçin olduğunuda merak ederdim. (Ö9)

8-A Sınıfı Öğrencilerinin Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verdikleri Cevaplarla İlgili Başlangıç Kodları (Kim, Neden, Kim ve Neden)

Tablo 71

8-A sınıfı öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim, neden, kim/neden cevaplarıyla ilgili başlangıç kodları

8-A Sınıfı Kim	8-A Sınıfı Neden	8-A Kim ve Neden
Gecenin bir vakti gelmesi	Gecenin bir vakti gelme	Daha önceden tanımama
Geliş nedenini bilme	Nedeni önemseme	Tanımama, yabancı olma
Kötü niyetle gelme	Tanıyor olma	
Farklı kişinin gelmesi	Gecenin bir vakti gelme	
Niyetini bilme	Nedeni önemseme	
Yabancı olması	Gecenin bir vakti gelme	
Geliş nedeninin farkında olma	Yardımcı olma, destek olma	
Geliş nedeninin farkında olma	Sırt çantası olması	
Niyetini bilme	Geliş nedenini öğrenme	
Yabancı olması	Gecenin bir vakti gelme	
Turist olması		
Dış görünüş, tanıma isteği		

Tablo 71'de, "kim" cevabıyla ilgili başlangıç kodlarına baktığımızda geliş nedeninin farkında olmanın öne çıktığı; cevaplarla insan ön plâna çıkarılmışsa da bunun farklı sebeplere dayandırıldığı anlaşılmaktadır.

Ben olsaydım ilk içeri girenin kim olduğunu merak ederdim. Çünkü içeri girme sebebi belli yağmurdan korunmak için girmiş (Ö3)

Ben olsam kim geldiğini merak ederim. Benim kavehaneme kim geliyor. Hırlımı hırsızmı diye kim olduğuna bakarım. (Ö7)

Kim olduğunu. Hırsızmı, evsizmi bilemem o yüzden kim olduğunu (Ö21)

Kimin girdiğini çünkü zaten müşteri gelmeli o yüzden kimin geldiği (Ö23)

Ö14 rumuzlu öğrencinin aşağıda yer verilen cevabında, kim ve neden cevaplarının birbirine karıştığı görülmektedir. İçeri giren kişinin kim olduğunu merak ettiğini yazdığı yerde, geliş nedeni üzerinde de durmuştur. İnsanı öne çıkaran bir cevaptan ziyade nedenler üzerinde durduğu görülmektedir.

Ben olsam kim olduğunu merak ederdim. Çünkü yabancı bir insanın Türkiye' de saç- baş karışmış, garip şekilde dolaşmasını ve kahvehaneye girmesini merak ederdim. Hangi turist

yabancı bir ülkede böyle dolaşabilirdi ki? Böyle dolaşmasının belli bir nedeni vardır. Bu yüzden kim olduğunu merak ederdim.(Ö14)

Tablo 71'de kahvehaneye gelen kişinin geliş nedenini merak ettiklerini ifade eden öğrenci cevaplarına baktığımızda insanı öne çıkaran iki cevap dikkatimizi çeker. Öğrenciler aslında cevaplarıyla insanı öne çıkarmışlardır.

Ben neden geldiğini merak ederdim. Nedeni ise insanların dış görünüşleriyle yargılamak yerine neden, ne sebeple geldiğini merak ettiğim için. (Ö2)

Ben neden geldiğini merak ederdim. Çünkü yardıma ihtiyacı varsa ve yardım edebiliyorsam önce yardım edip ihtiyaçlarıyla ilgilenirdim. (Ö9)

Bazı öğrenciler de kendileri için neden geldiğinin daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ifadeler, öğrencilerin Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinden uzak düştüklerinin ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Neden geldiğini merak ederdim. Çünkü bana göre niye geldiği çok daha önemli (Ö11)

Neden geldiğini merak ederdim. Çünkü benim için neden geldiği önemlidir. (Ö25)

Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuyla İlgili Odaklı Kodlar

Birinci hikâyenin ikinci sorusuna verilen cevaplardan hareketle; kim cevabını veren öğrencilerden yola çıkılarak oluşturulan başlangıç kodları, neden cevabını veren öğrencilerden yola çıkılarak oluşturulan başlangıç kodları, içeri giren kişinin kim olduğunun ve neden geldiğinin birlikte cevaplanmasıyla oluşan başlangıç kodları olmak üzere üç farklı koda ulaşılmıştır. Bütün sınıflar düzeyinde 141 başlangıç kodu yer almaktadır. Araştırmanın bu bölümünde başlangıç kodlarından hareket edilerek odaklı kodlara ulaşılıp alt temalar belirlenecektir.

Kahvehaneye giren kişinin kim olduğunu merak edeceğini söyleyen cevaplardan hareketle 81 başlangıç koduna ulaşılmıştır. Bu başlangıç kodları 10 odaklı kod etrafında bir araya getirilmiştir. Bu kodlar oluşturulurken benzer başlangıç kodları birleştirilerek yeniden adlandırılmıştır. Odaklı kodlardan yola çıkılarak alt temalar belirlenmiştir.

YDABS'de öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin içeri giren kişinin niyetini, geliş amacını öğrenme üzerinde durdukları sıklıkla tekrarlanan başlangıç kodlarından anlaşılmaktadır. Niyetini bilme, niyetini öğrenme, nasıl biri olduğunu anlamaya çalışma şeklindeki 7 başlangıç kodu, *geliş amacı* odaklı kodu altında birleştirilmiştir. Öğrenciler,

ikinci olarak gecenin bir vakti gelme, geç gelme üzerinde durmuşlardır. Bu 5 başlangıç kodu da *zamansız gelme* şeklinde odaklı koda dönüştürülmüştür. Az tekrarlanan başlangıç kodları da *duyu ve tepki, hava koşulları, mekân* odaklı kodları olarak bir araya getirilmiştir.

Yukarıda adları geçen odaklı kodlar, içeri giren kişinin kim olduğunu merak edeceklerini söyleyen öğrencilerin cevaplarından elde edilmiştir. Burada dikkati çeken nokta, bu cevaplarda da insanın ön plânda tutulduğu fakat bunun farklı sebeplere dayandırıldığıdır. Bununla birlikte öğrencilerin, yardımcı olma, arkadaş olma başlangıç kodları *iyi niyet* odaklı kodu başlığı altında; tanımaya çalışma, tanıdık olma gibi başlangıç kodları da *tanıma* odaklı kodu altında birleştirilmiştir. Bu odaklı kodların Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini birebir yansıttığı ifade edilebilir.

5.sınıf D ve E şube öğrencilerinin cevaplarından elde edilen başlangıç kodlarına bakıldığında tanıma isteği, geliş amacının belli olması, dış görünüşü en fazla tekrarlanan kodlardandır. Bu kodlar sırasıyla *tanıma, geliş amacı ve dış görünüş* başlıkları altında birleştirilerek odaklı kodlara dönüştürülmüştür. İkinci olarak gece geç vakitte gelme başlangıç kodu tekrarlanmış ve bu kodlar *zamansız gelme* başlığı altında birleştirilmiştir. Kahvehane olmasından dolayı geliş amacının belli olması, yabancı olması başlangıç kodları az tekrarlanmıştır. Bu sınıf düzeyinde de insanı öne çıkaran iyi niyet ve tanıma odaklı kodları bulunmakla birlikte farklı sebeplerle de kim cevabının verildiği odaklı kodlardan anlaşılmaktadır.

6-E ve 6-A şubelerinde birinci hikâyenin birinci sorusunda olduğu gibi *yabancı olma* odaklı kodunun, *zamansız gelme* odaklı kodunun öğrenciler tarafından öne çıkartıldığı görülmektedir. *Geliş amacı* odaklı kodunda öğrenciler kim sorusuna yönelmekle birlikte, içeri gelenin kötü niyetle de gelebileceği üzerinde durmuşlardır. İnsanı öne çıkarıp yardımcı olma isteği, tanımaya çalışma gibi *iyi niyet* ve *tanıma* odaklı kodlarına da ulaşılmıştır. Bu kodlar Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini tam anlamıyla yansıtan kodlar olarak değerlendirilebilir.

7. sınıfların başlangıç kodlarında kim olduğunu öğrenme, tanıma isteği; *tanıma* odaklı kodu altında birleştirilmiştir. Bu başlangıç kodları 3 kez tekrar edilmiştir. Bu kodla insan unsuru öne çıkartılmıştır. İkinci olarak *dış görünüş* odaklı kodu altında birleştirilen başlangıç kodları bulunmaktadır. 8. sınıfların başlangıç kodlarını incelediğimizde, geliş nedeninin farkında olma, geliş nedenini bilmenin 6 kez tekrarlandığı görülmektedir. Bu kodlar, *geliş amacı* odaklı kodu başlığı altında birleştirilmiştir. Başlangıç kodları

incelendiğinde, öğrencilerin kim cevabını verdikleri hâlde, içeri giren kişinin geliş amacı üzerinde durdukları görülmektedir. Sınıf seviyesi yükseldikçe Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinden uzaklaşıldığı ileri sürülebilir. Geliş amacı odaklı kodundan sonra en fazla tekrarlanan başlangıç kodları yabancı olma odaklı kodu altında birleştirilmiştir.

Tablo 72

Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar

Alt Tema	Kodlar	Sıklık
Geliş amacı	İyi- kötü niyetli olma, hırsızlık yapma, polis mi suçlu mu olduğunu öğrenme, kötü niyetli olabilme, geliş nedenini merak etme, zarar verme, ne yapacağını bilememe, farklı niyetle gelme	20
Yabancı olma	Turist olmasını merak etme, ilk defa görme, yabancı birisi olma, içeri gireni tanımama, tanımama, farklı kişinin gelmesi	12
Zamansız gelme	Geç saatte gelme, gecenin bir vaktinde gelme	11
Tanıma	Tanıdık olma, onu görmeye çalışma, kim olduğunu öğrenme, tanımaya çalışma	11
Dış görünüş	Saç- baş dağınık olma, kılık kıyafet, garip görünme	9
İyi niyet	Yardımcı olma, arkadaş olma	6
Mekân	Kahveye geliş amacı belli, kapının herkese açık olması, geliş nedenini bilme	4
Duygu ve Tepki	Ürperme, korkma, şaşırma	4
Nesne	Sırt çantası olması	2
Hava koşulları	Fırtınalı, havanın ayaz olması	2

Tablo 72'de, başlangıç kodlarının bir araya getirilmesiyle elde edilen alt temalar sunulmuştur. Buna göre 81 başlangıç kodu 10 odaklı kod altında birleştirilmiş ve alt temalara bu yolla ulaşılmıştır. Öğrenciler, insanı öne çıkaran kim cevabını vermekle birlikte farklı sebeplerle bu cevabı verdiklerini açıklamışlardır. Bu durum, Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin farklı boyutları olduğunu düşündürmektedir. Yardımcı olma, arkadaş olma gibi doğrudan insanı öne çıkaran cevapların varlığı da Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Siz olsaydınız içeri girenin kim mi olduğunu yoksa kahvehaneye neden geldiğini mi merak ederdiniz, sorusuna; içeriye giren kişinin "geliş nedenini" merak edeceğini söyleyen cevaplardan hareketle 52 başlangıç koduna ulaşılmıştır. Bu başlangıç kodları 10 odaklı kod etrafında bir araya getirilmiştir.

Tablo 73

Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait neden cevabından hareketle oluşturulan odaklı kodlar

Alt Tema	Kodlar	Sıklık
Geliş amacı	Zarar verme, farklı niyetle gelme, farklı niyete sahip olma, niyetini bilememe, geliş amacını bilmeme, geliş niyetini öğrenmeye çalışma, acele gelmesi, beklentisi olması	19
Zamansız gelme	Gecenin bir vakti gelme, gece gelme, geç vakitte gelme, akşam akşam gelme	11
Dış görünüş	Saç- baş dağınık olma, geliş şekli	4
Tanıma	Tanıma isteği, tanıyor olma	4
Hava koşulları	Havanın fırtınalı, ayaz olması	3
Mekân	Birçok insanın gelmesi, boş kahveye gelme	3
Nesne	Sırt çantası olması	2
Yabancı olma	Yabancı olması	2
İyi niyet	Yardım etme, destek olma	2
Duygu ve Tepki	Ürperme	1
Bakışlar	Dik dik bakma	1

Tablo 73'te, *geliş amacı* alt temasında birleştirilen kodların en fazla tekrarlanan başlangıç kodları olduğu görülmektedir. İkinci dikkat çeken odaklı kod *zamansız gelmedir*. Neden cevabına yönelen öğrencilerin, farklı sebepler ileri sürmelerine rağmen gelen kişinin kahvehaneye neden geldiğiyle ilgilendikleri; insan unsurunu ikinci plânda değerlendirdikleri dikkati çekmektedir.

Neden cevabını veren 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin, kahvehaneye gelen kişinin geliş amacını öne çıkarttıkları anlaşılmaktadır. Zamansız gelme alt temasında birleştirilen başlangıç kodları da en fazla tekrarlanan kodlar olmuştur. Neden cevabını verip yardımcı olma, tanımaya çalışma gibi insanı öne çıkaran kodlarla da 5- D sınıfında karşılaşılmıştır. 7. ve 8. Sınıflarda ise dış görünüş ve geliş amacı sık tekrarlanan kodlardandır.

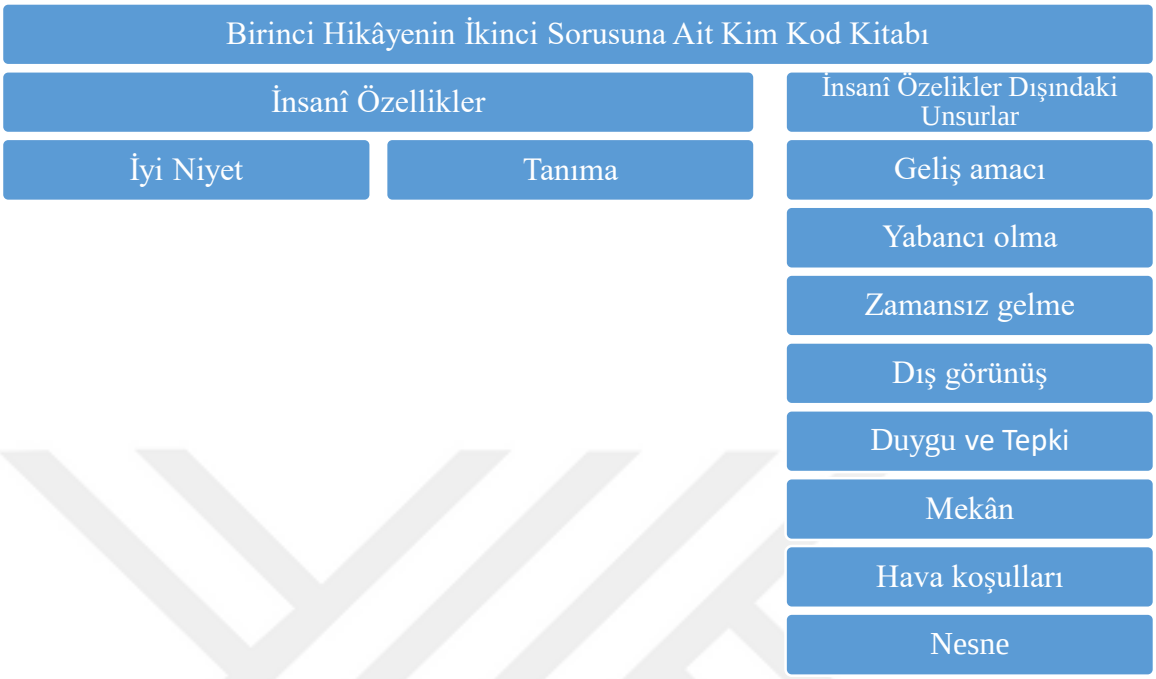
Tablo 74

Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim ve neden cevabının birlikte kullanılmasından hareketle oluşturulan odaklı kodlar

Alt Tema	Kodlar	Sıklık
Yabancı olma	Turist olma, yabancı olma, daha önceden tanımama, tanımama.	5
Geliş amacı	Garip ve kötü niyetli olma	2

Tablo 74'te, birinci hikâyenin ikinci sorusuna kim ve neden cevabını bir arada veren başlangıç kodları gösterilmektedir. 8 başlangıç kodu, 2 alt tema etrafında birleştirilmiştir. Kuşatıcılık kodu diğer başlangıç kodlarıyla ilişkilendirilemediği için odaklı kodlara dâhil edilmemiştir. En fazla tekrarlanan kodlar *yabancı olma* alt teması

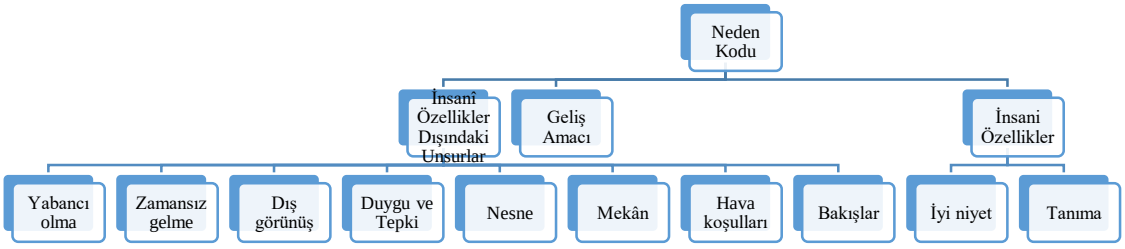
etrafında birleştirilmiştir. İkinci olarak garip ve kötü niyetli olma başlangıç kodları *geliş amacı* odaklı kodu olarak bir araya getirilmiştir.

Şekil 6. Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim kod kitabı

Şekil 6'da, Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili araştırmamızda iki farklı boyutta öğrencilerin insanı öne çıkaran "kim" sorusuna yöneldikleri anlaşılmaktadır. Bunlar:

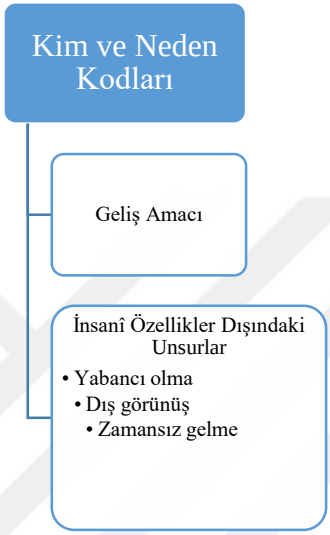
a. İnsanî Özellikler Dışındaki Unsurlar,
b. İnsanî Özellikler.

Şekil 7. Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait neden kod kitabı

Şekil 7'de, neden cevabına yönelen öğrencilerin kodlamaları üç tema altında birleştirilmiştir. Bunlar:

a. Geliş amacı,
b. İnsanî Özellikler Dışındaki Unsurlar,
c. İnsanî Özellikler.

Şekil 8. Birinci hikâyenin ikinci sorusuna ait kim ve neden kod kitabı

Kim/neden cevabını birlikte veren öğrencilerin kodlarından hareketle iki tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar:

a. Geliş amacı
b. İnsanî Özellikler Dışındaki Unsurlar.

Hikâyeye verilen cevaplarla ilgili kuramsal not örneği aşağıda sunulmuştur:

Kim ve Neden

Hikâyeye ait ilk sorunun, öğrenciler tarafından Kahveci Hacı Kadir'in gözünden cevaplanması bekleniyor. Hikâyenin geçtiği ortamı şu şekilde resmedebiliriz: *Yağmurlu, fırtınalı bir hava. Gecenin bir vakti, saçı- sakalı birbirine karışmış, sırt çantası taşıyan garip bir adam kahveye geliyor. Kahveci Hacı Kadir, ürpererek gelen kişiye bakıyor.* Böyle bir ortamda Kahveci Hacı Kadir'in içeri giren kişinin kim olduğunu mu yoksa neden geldiğini mi merak edebileceğini öğrencilere soruyoruz. Hikâyenin ikinci sorusunda da öğrencilerin, aynı soruya kendilerine göre cevap vermelerini bekliyoruz. Burada amacımız, öğrencilerin düşünce dünyalarında insanın mı yoksa insan dışında unsurların mı öne çıktığını tespit etmek. Kim ve neden sorularıyla öğrencilerin, düşünce dünyalarında Türkçenin insan merkezli sisteminden izler taşıyıp taşımadıkları belirlenmeye çalışılacak.

Öğrenciler, içeri giren kişinin yabancı olması, tanımama gibi sebeplerle kim cevabını vermişlerdir. İçeri giren kişi, Kahveci Hacı Kadir'in tanıdığı biri olsaydı öğrenciler tarafından kim cevabı verilir miydi, şeklinde bir soru aklıma geldi. 5. sınıflardan Ö2 rumuzlu öğrencinin şu cevabı da bu sorumu destekledi: *Kahveci Hacı kim olduğunu merak etmiştir. Çünkü tanımadığı birine neden geldin diye soramaz.* Fakat öğrencilerin cevaplarında, gelen kişinin yabancı olması dışında birçok sebep ortaya koymaları; hikâyede olumsuz bir tablo çizilmesine rağmen insanı öne çıkaran cevapların varlığı, kim sorusunun yine cevap olarak verilebileceği sonucuna ulaşmam için yeterli bir kanıttı.

Ö10 rumuzlu 6. sınıf öğrencisi, cevabında Kahveci Hacı Kadir'in içeri giren kişiyi zaman yolcusu sandığını ifade etmiştir. Bu cevap okuduklarımızın zihnimizi etkilediğinin bir göstergesidir. Öğrenci cevabının devamında sırt çantasına atıfta bulunarak içeri giren kişinin derici de sanılabileceği üzerinde durmuştur. Bu ve benzeri cevaplarda insanın ikinci plânda olduğu düşünülebilir.

4.3.2 İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Hikâyelerle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ikinci, üçüncü ve dördüncü hikâyelerle ilgili açıklamalara yer verilecektir. Bu hikâyeler, araştırmanın inandırıcılık ve tutarlılığını güçlendirmek amacıyla değerlendirilmiştir. Öğrenciler, hikâyelerin sorularına cevap verirken insan merkezli bir yaklaşım mı sergilemişler yoksa Türkçenin düşünce sisteminden uzakta bir cevaplamada mı bulunmuşlar, bu noktalar bu hikâyeler yoluyla tespit edilmeye çalışılacaktır. Öğrencilerin hikâyelerin bütününe nasıl cevap verdikleri ortaya konulacaktır. Her sınıf düzeyinde, öğrencilerin hikâyelere verdikleri cevaplar aşağıda paylaşılacaktır.

Hikâyelerin konusu kısaca şöyledir:

İkinci hikâyede, kendilerinin de bilmedikleri bir ortamda bulunan yedi çocuktan biri olan Korcan'ın yanındakilerin öncelikle ismini sorması; esmer, zayıf ve uzun boylu çocuğun tepkisini çekmiş ve senin ilk merak ettiğin adımız mı, şeklinde tepki göstermiştir. Buradan hareketle öğrencilerin çocuğun tepkisini nasıl buldukları, siz o çocukların yerinde olsaydınız ilk merak edecekleri ve hikâyenin serim bölümünde kişilerin mi, yerin mi ön plânda olduğuyla ilgili üç soru yöneltilmiştir. Dikkat edilirse Korcan'ın ilk olarak yanında bulunan çocukların ismini sorması Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Üçüncü hikâyede, Sançar'ın at üstünde gelen yaralıya kimsin, diye sorması; ikinci olarak burada ne aradığını sorması Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini yansıtması bakımından önemlidir. Bu hikâyede öğrencilere iki soru yöneltilmiştir. Bunlardan biri, siz Sançar'ın yerinde olsaydınız; yaralının kim olduğunu mu sorardınız? Yaralanmasına neden olan olayı mı sorardınız? Diğer soru ise hikâyede at mı, insan mı öndedir?

Son hikâyede ise, simit satan çocuklarla ilgili hikâyeden hareketle öğrencilere üç soru yöneltilmiştir. Simit satan çocukların yanlarından kendi yaşıtları ellerinde sucuk ekmeklerle geçmektedir. Öğrencilerden siz olsaydınız, ekmeğinizi simit satan çocuklarla paylaşır mıydınız ya da onlara aldırış etmeden gider miydiniz, şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Diğer sorularda ise simit satan çocukların kendi aralarındaki durumdan yola çıkılarak sorular oluşturulmuştur.

YDABS B ve A Şubesi Öğrencilerinin Hikâyelere Verdikleri Cevaplarla İlgili Genel Bulgular

Ö12 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Kimin geldiğini merak etmiş. Çünkü yabancı birisiymiş.

İkinci hikâye: Bence doğru değil. Çünkü kendilerini garip bir yerde buluyorlar birbirinin ismini öğrendiklerinde birbirlerine daha çok yardım edebilirler. Öncelikle diğer çocuklarla tanışırdım.

Üçüncü hikâye: Sançar'ın yanında olsaydım bende yaralının kim olduğunu sorardım…

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arka tarafından ufak bir parça koparırdım. Çünkü canları çeker.

Ö13 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Bence Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etti…Ben olsam içeriye kimin girdiğini merak ederim.

İkinci hikâye: Bence bu çocuğun böyle davranması yanlış çünkü Korcan'ın sorusuna düzgünce cevap verebilir.

Üçüncü hikâye: Ben Sançar'ın yerinde olsam yaralıya ilk kim olduğunu sorardım.

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arka tarafından bir parça alım simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö26 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Kahveci Hacı kim olduğunu merak etmiştir. Ben'de Kahveci hacı gibi kim olduğunu merak ederim.

İkinci hikâye: Bence zayıf ve uzun boylu olan çocuğun yaptığı hareket yanlıştır. Bende Korcan gibi isimlerini merak ederdim.

Üçüncü hikâye: Bende Sancar gibi isimlerini sorardım.

Dördüncü hikâye: Ben olsam 2.şıkı işaret ederdim.

Ö1 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Bence neden geldiğini merak etmiştir. Çünkü…

İkinci hikâye: Benim ilk merak edeceğim neden gece gece 1 ateş yakıp…

Üçüncü hikâye: Hayır, neden yaralı olduğunu sorarım.

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arka tarafından bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö9 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Kahvehanesine neden geldiğini merak etmiştir.

İkinci hikâye: Nasıl kaçacağımız.

Üçüncü hikâye: Nasıl yaralandığını sorardım. Çünkü olayı merak ederim.

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arka tarafından parça koparıp ikram ederdim.

Ö30 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Ben neden geldiğini merak ederdim.

İkinci hikâye: Ben buranın neresi olduğunu sorarım.

Üçüncü hikâye: Neden yaralandığını sorarım.

Dördüncü hikâye: Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim.

5-D ve 5-E Şubesi Öğrencilerinin Hikâyelere Verdikleri Cevaplarla İlgili Genel Bulgular

Ö1 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Kim olduğunu merak eder.

İkinci hikâye: Acaba diğerleri ile arkadaş olsam beni severler mi?

Üçüncü hikâye: Adını sorardım.

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arka tarafından bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö6 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: İçeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Kim olduğunu merak ederdim.

İkinci hikâye: Bence değil. Çünkü eğer başlarına bir şey gelirse, az önce tanıştığı kişilerin ses tonundan kime güveneceğini anlayabilirdi.

Üçüncü hikâye: Sançar'ın yerinde olsaydım ilk önce kim onu bu hâle getirdi diye sorardım.

Dördüncü hikâye: Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim. Çünkü ya ben de onlar gibiysem ve bu sandviçi iki gün boyunca çalışıp aldıysam?

Ö8 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Girenin kim olduğunu merak etmiş…Ben olsam kim olduğunu merak ederim.

İkinci hikâye: Ben yedi çocuktan biri olsaydım hepsinin hobilerini merak ederdim.

Üçüncü hikâye: Ben olsam yaralının kim olduğunu merak ederdim.

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arkasından verirdim çünkü çok aç görünüyorlardı.

Ö10 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Bence neden geldiğini söylemeli…

İkinci hikâye: Ben doğru bulmadım sade adını sormayabilirdi. Benim merak ettiğim dolunay olurdu.

Üçüncü hikâye: Bence ben yaralının durumunu sorardım…

Dördüncü hikâye: Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim.

Ö1 rumuzlu öğrenci, "*hem kim hem neden cevaplarını"* bir arada verdiği görülmektedir. Bu durum öğrencinin düşünce dünyasını yansıtması bakımından önemlidir:

Birinci hikâye: Bana göre kimin olduğunu merak etti…Ben neden geldiğini merak ederdim…

İkinci hikâye: Bende ilk adını sorardım.

Üçüncü hikâye: Ben kim olduğunu sormazdım.

Dördüncü hikâye: Ben olsam bir tane simit alırdım çünkü satış yapamayan çocuklara üzülürdüm.

Ö8 rumuzlu öğrenci, "*hem kim hem neden cevaplarını"* bir arada verdiği görülmektedir. Bu durum öğrencinin düşünce dünyasını yansıtması bakımından önemlidir:

Birinci hikâye: Bence Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir…ben olsam neden geldiğini merak ederdim…

İkinci hikâye: Benim ilk merak ettiğim şey onların kim olmasıdır…

Üçüncü hikâye: Ben yaralının kim olduğunu sorardım.

Dördüncü hikâye: Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim.

6-E ve 6-A Şubesi Öğrencilerinin Hikâyelere Verdikleri Cevaplarla İlgili Genel Bulgular

Ö2 rumuzlu öğrenci, "*hem kim hem neden cevaplarını"* bir arada verdiği görülmektedir. Cevaplarında, hem insanı öne çıkartıcı cevaplara yer verdiği hem de nedenleri öne çıkartıcı cevaplar verdiği görülmektedir:

Birinci hikâye: Bence adamın kim olduğunu merak etmiştir…Ben de kim olduğunu merak ederdim.

İkinci hikâye: Bence doğru çünkü böyle bir yerdeyken yanımdaki çocuğun bana ismimi sorması mantıksız gelirdi.

Üçüncü hikâye: Ben yaralıya hemen yardım ederdim çünkü onun durumu acil.

Dördüncü hikâye: Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim.

Ö7 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: İçeri girenin kim olduğunu merak ederdim

İkinci hikâye: Bence doğru değil bu tavrı çünkü Korcan tanışmak istiyor.

Üçüncü hikâye: Evet ilk kim olduğunu sorarım…

Dördüncü hikâye: Sandviçimden verirdim.

Ö11 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Kim olduğuna bakmaktadır. Kim olduğunu merak ederdim.

İkinci hikâye: Hayır doğru değildir. Adlarını merak etmiş olabilir.

Üçüncü hikâye: Ben kim olduğunu sorardım.

Dördüncü hikâye: Sandviçimin arka tarafından bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö12 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Neden geldiğini merak ederdim.

İkinci hikâye: Esmer, zayıf çocuk bence çok gerilmiştir.

Üçüncü hikâye: Yaralının kim olduğunu değil ona ne olduğunu sorardım.

Dördüncü hikâye: Büfenin önünden iki iri sandviç ve ayran alıp onlara verirdim.

Ö16 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Niye geldi diye merak etmiş…Neden geldiğini merak ederdim çünkü…

İkinci hikâye: Niye buraya geldiğimi merak ederdim.

Üçüncü hikâye: Evet yarasına ne oldu diye nasıl oldu diye

Dördüncü hikâye: Sandiviçin arka tarafından onlara verirdim.

7-A ve 8-A Şubesi Öğrencilerinin Hikâyelere Verdikleri Cevaplarla İlgili Genel Bulgular

Ö1 rumuzlu öğrenci, "*hem kim hem neden cevaplarını"* bir arada verdiği görülmektedir:

Birinci hikâye: Kim olduğunu merak etmiştir. Neden geldiğini merak ederdim.

İkinci hikâye: Bence doğru çünkü tanışmadan önce nerede olduklarını öğrenmeleri lazım

Üçüncü hikâye: Evet çünkü yardım edebilmem için kim olduğunu öğrenmem gerekir.

Dördüncü hikâye: Sandiviçimin arka tarafından bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö2 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Ben neden geldiğini merak ederdim.

İkinci hikâye: Bence bu davranışı doğru…

Üçüncü hikâye: Hayır ilk kim olduğunu sormazdım.

Dördüncü hikâye: Sandiviçin arka tarafından onlara bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö5 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Bence içeri girenin kim olduğunu merak etmiştir. Ben olsam içeri girenin kim olduğunu merak ederdim.

İkinci hikâye: Esmer zayıf ve uzun boylu çocuğun tavrı bence doğru değil.

Üçüncü hikâye: Ben olsam ilk olarak yaralının kim olduğunu sorardım.

Dördüncü hikâye: Ben olsaydım Sandviçimin arka tarafından bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

Ö10 rumuzlu öğrencinin, "*neden*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Ben neden olduğunu merak ederdim.

İkinci hikâye: Bence doğru. İsimlerinden daha önemli olan şey nerede oldukları..

Üçüncü hikâye: Neden yaralandığını sorardım

Dördüncü hikâye: Sandiviçin arka tarafından onlara bir parça alıp onlara verirdim.

Ö20 rumuzlu öğrencinin, "*kim*" cevapları üzerinde durduğu görülmektedir:

Birinci hikâye: Ben kim olduğunu merak ederdim.

İkinci hikâye: Bence çocuğun tavrı doğru değil.

Üçüncü hikâye: İlk olarak yaralının kim olduğunu sorardım

Dördüncü hikâye: Eğer fark edersem tabikide ikram ederim.

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, 2019 TDÖP'de, Ortaokul Türkçe ders kitaplarında ve öğrencilerin hikâyelere verdikleri cevaplarda Türkçenin Öznellik Özelliğinin nasıl bulunduğunu tespit etmeye yönelik yapılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde araştırma problemine yönelik ulaşılan sonuçlar sunulacaktır. Bulunan sonuçlar alanyazındaki araştırmalrla ele alınıp tartışma ortaya konacaktır. Son olarak da önerilere yer verilecektir. Sonuç ve tartışma ve öneriler bölümü bulgulardaki sıraya göre verilecektir.

5.1. 2019 TDÖP ile İlgili Ulaşılan Sonuçlar

2019 Ortaokul TDÖP, dört başlık altında incelenmiştir. Öğretim programlarının genel açıklamalarının yapıldığı bölümde, Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili doğrudan bir sonuca ulaşılmamıştır. Bununla birlikte, kararlı olma, kendisini başkasının yerine koyma, iletişim becerisine sahip olma gibi açıklamalarda; Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilişkilendirilebilecek bulgulara da rastlanılmıştır. Kök değerler, yeterlilikler çerçevesinden bakıldığında da açık bir ifade bulunmamakla birlikte ilişki kurulabilecek bulgulara ulaşılmıştır.

Türkçe dersinin özel amaçlarında, dil bilincine sahip olma, millî duygu ve düşünceleri güçlendirme gibi ifadeler Türkçenin Öznellik Özelliğiyle yakın ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Bu özel amaçların öğrencilere benimsetilmesinde Türkçenin düşünce sistemine göre bir eğitim yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Programda yer alan, "erdemler, millî kültürümüz, millî mücadele ve Atatürk, birey ve toplum, okuma kültürü, iletişim, hak ve özgürlükler, kişisel gelişim, vatandaşlık" temaları Türkçenin Öznellik Özelliğiyle doğrudan ilgilidir. Bu temalara uygun metinler seçilirken Türkçenin bu özelliğinden istifade edilebilir sonucu ortaya çıkmaktadır. Programda yer verilen, "bilim ve teknoloji, sağlık ve spor, zaman ve mekân, duygular, doğa ve evren, sanat, çocuk dünyası" temalarında Türkçenin Öznellik Özelliğiyle ilgili bulgulara rastlanılmadığı ifade edilebilir. Programda ders kitaplarına seçilecek metinlerin özellikleriyle ilgili açıklamalarda Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili bulgular bulunmadığı görülmüştür.

Kazanımlarla ilgili bulgulara bakıldığında 6. sınıf düzeyinde Türkçenin bu özelliğini gösterecek bulguya rastlanmamıştır. Şahıs eklerinin anlatıldığı 7. sınıf ve cümle bilgisinin verildiği 8. sınıf dil bilgisi konularında, Türkçenin Öznellik Özelliğiyle doğrudan ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte sınıf düzeyindeki açıklamalarda Türkçenin

bu özelliğiyle ilgili açık bir ifadeye rastlanmamıştır. Yapım eklerinin işlevini açıklar, kazanımı dilin anlam boyutuna gönderme yaptığı için Türkçenin bu özelliğiyle ilgili ilişkili bulunmuştur. Temel dil becerileri yönüyle herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

5.1.1 2019 TDÖP ile İlgili Tartışma

2019 TDÖP ile ilgili çalışmaların belli alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Temalar, anahtar yetkinlikler, metinler, ölçme değerlendirme yaklaşımı, öğretmen görüşleri ve kazanımlar başlıca çalışılan alanlardır (Büyükalan Filiz ve Yıldırım, 2019; Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019; Direkçi ve diğerleri, 2019; Güzel ve Demirel, 2023; Kırmızı ve Yurdakal, 2019).

Bu araştırma, Türk düşünce sisteminin bir özelliğinden hareketle yapılmıştır. Bu özellik, dil, düşünce ve kültür ögelerini içinde barındırır. Yukarıda da ifade edildiği üzere program üzerine yapılan çalışmalar belli alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmayla program üzerine, Türkçenin düşünce sistemi çerçevesinden bakılması hedeflenmiştir. Bu yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmakta olduğu ifade edilebilir.

Bu çalışmalar dışında, bir toplumu toplum yapan en önemli unsurun, dil olduğunun unutulmaması gerektiğinin vurgulandığı çalışma, Türkçe dersi öğretim programları üzerine yapılmıştır (Kalaycı ve Yıldırım, 2020). Türkçe programı yoluyla millî kültür de nesillere aktarılmaktadır. Bunun ne şekilde yapılacağının açık bir şekilde belirtilmediği sonucuyla, Türkçenin insanı öne çıkaran ve kültürle de bağlantısı olan bu araştırmanın sonuçları arasında bir uyum görülmektedir (Melanlıoğlu, 2008). Türkçe ve Türk kültürü dersine dair ihtiyaç analiziyle ilgili yapılan çalışmada öğretmenlerin; programın millî şuur ve millî bir bilinç aşılaması, herkes tarafından kabul edebilir bir tarih anlayışına sahip olması ve tarih ve kültürden izlerin de bulunması gibi görüşleri içeren sonuçlara ulaşmışlardır (Karadağ ve Baş, 2019). TDÖP'de, Türkçenin Öznellik Özelliği bağlamında ilişki kurulacak kazanım sayısının az olduğu sonucuyla millî egemenlik ve demokrasi kavramlarının kazanımlarda az yer bulduğu sonucu birbiriyle örtüşmektedir (Taşkın ve Sallabaş, 2023).

5.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesiyle Ulaşılan Sonuçlar

Beşinci sınıf ders kitaplarında yer alan 8 temanın, 5'inde Türkçenin Öznellik Özelliğiyle bağlantı kurulabilecek metinlere rastlanılmıştır. Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili en fazla bulgu 5. sınıf Türkçe ders kitabında olduğu görülmüştür. İkinci olarak en fazla metnin 6. sınıf ders kitabında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sınıf

düzeyinde 4 tema bulunmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça ilişki kurulabilecek metin sayısında azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 7. sınıf düzeyinde 3 temaya verilmiş olup 8 sınıflarda Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili ilişki kurulabilecek 5 temaya yer verilmiştir. Burada dikkat çeken nokta 8. sınıflar düzeyinde tema sayısının artmasına karşılık ilişki kurulabilecek metin sayısının az olmasıdır.

5.2.1 Türkçe Ders Kitaplarıyla İlgili Tartışma

Millî Egemenlik ve Demokrasi kavramlarının Türkçe ders kitaplarında nasıl yer aldığı üzerine yapılan çalışmada 8. Sınıflarda daha az metin yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer sınıf düzeylerinde de genel bakıldığında metin sayısının az olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Taşkın ve Sallabaş, 2023). Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili metin sayılarının azlığıyla bu çalışma örtüşmektedir.

Ders kitaplarında, kültürle ilgili unsurların kitabın bütününde yer aldığı ifade edilen çalışma bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmada; dil, kültür, dil bilinci konularına da değinilmiştir (Ünveren Kapanadze, 2018). Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğiyle ilgili yapılan bu çalışma; Türk düşünce sisteminden hareketle yapılmış olup dil bilinciyle ilgilidir. Ders kitaplarında kültürle ilgili ifadeler bulunmakla birlikte, bu ifadelerin Türk düşünce sistemi benimsetilmeden davranışa dönüştürülemeyeceği söylenebilir.

Ders kitaplarının değerleri iletmesiyle ilgili yapılan çalışmada; ders kitabında yer alan temalarla, ders kitabına seçilen metinlerin uyumlu olmadığı tespit edilmiştir. Değerlerin tam anlamıyla benimsetilemediği sonucu ortaya konulmuştur (Ekinci Çelikpazu ve Aktaş, 2011). Bu araştırmada da ders kitaplarında yer alan temalarla metinlerin uyumlu olmadığı, tema isminin, açıklamalarının Türkçenin Öznellik Özelliğine uyduğu ama metinlerin ilgisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan başka bir çalışmada da kitaplarda yer alan metinlerin, dil şuuru kazandırmada, Türkçenin inceliklerini kavratmada çok etkili olamayacağı ifade edilmiştir (Çalışkan, 2016). Ders kitaplarını kültür ve folklor açısından inceleyen çalışmada, bu ögelere ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucu ortaya koymuştur (Okur, 2013).

Türkçe dersi öğretim programı ve ders kitapları; öğrencilerin düşünce dünyalarının şekillenmesinde, onların dil bilinci kazanmalarında önemli etkiye sahip araçlardan biridir. Araştırmanın bundan sonraki bölümünde öğretim programı ve ders kitabıyla yetişen öğrencilerin hikâyelere nasıl cevap verdikleriyle ilgili sonuçlara yer verilecektir.

5.3. Öğrencilerin Hikâyelere Verdileri Cevaplarla İlgili Sonuçlar

5.3.1. Birinci Hikâyenin Birinci Sorusuna Verilen Cevaplarla İlgili Sonuçlar

a. YDABS öğrencilerinin birinci hikâyenin birinci sorusuna verdikleri kim cevapları, bu eğitimi almayan öğrencilere göre daha azdır. Neden cevapları YDABS'de daha fazla çıkmıştır. Her ikisini merak etmiştir diye cevap veren öğrenciler sadece YDABS A şubesinde çıkmıştır.

b. Birinci hikâyenin birinci sorusunda cinsiyet açısından beşinci sınıf öğrencilerinin cevaplarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

c. Bir önceki yıl YDABS öğrenim görmüş olan 6-E sınıfıyla 6-A sınıfının kim cevaplarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İki sınıfın neden cevapları da birbirine yakındır. Her ikisini merak etmiştir diye cevap veren öğrenciler sadece 6-E şubesinde çıkmıştır.

ç. 6. sınıf düzeyinde de cinsiyet açısından birbirine yakın cevaplar verilmiştir.

d. 7-A'dan 10 öğrenci kim cevabını vermiştir. Neden cevabını veren öğrenci sayısı azdır.

e. 7- A sınıfında, kim ve neden cevabını en fazla kız öğrenciler vermiştir.

f. 8-A'dan 10 öğrenci kim cevabını vermiştir. Neden cevabını veren öğrenci sayısı azdır. Her ikisini de merak etmiştir diyen öğrenci sayısı 6 olup en fazla bu şubededir.

g. 8-A sınıfında, kim cevabını en fazla kız öğrenciler vermiştir. Neden cevapları birbirine eşittir. Her ikisini de merak etmiştir diyen öğrencilerin tamamı kızdır

5.3.2. Birinci Hikâyenin İkinci Sorusuna Verilen Cevaplarla İlgili Sonuçlar

a. YDABS öğrencilerinin birinci hikâyenin ikinci sorusuna verdikleri kim cevaplarının, bu eğitimi almayan öğrencilere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Neden cevaplarında, yabancı dil eğitimi görmeyen beşinci sınıfların neden cevabının yabancı dil sınıflarının önünde olduğu görülmüştür. Her ikisini merak etmiştir diye cevap veren öğrencilerin oranı birbirine yakındır.

b. Birinci hikâyenin ikinci sorusunda, cinsiyet açısından beşinci sınıf öğrencilerinin sınıf düzeyinde, cevaplarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

c. Bir önceki yıl YDABS öğrenim görmüş olan 6-E sınıfıyla 6-A sınıfının kim cevaplarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İki sınıfın neden cevapları da birbirine yakındır. Her ikisini merak etmiştir diye cevap veren öğrencilerin oranları da birbirine yakındır.

ç. 6. sınıf düzeyinde de cinsiyet açısından birbirine yakın cevaplar verilmiştir.

d. 7-A'dan 10 öğrenci kim cevabını vermiştir. Neden cevabını veren öğrenci sayısı azdır. Bir öğrenci her ikisini de merak etmiştir, şeklinde cevap vermiştir.

e. 7- A sınıfında, kim cevabını en fazla kız öğrenciler vermiştir. Cinsiyet açısından neden cevapları birbirine eşittir.

f. 8-A'dan 12 öğrenci kim cevabını vermiştir. Neden cevabını veren öğrenci sayısı 10 olup kim cevabını veren öğrenci sayısına yaklaşmıştır. Her ikisini de merak etmiştir diyen öğrenci sayısı 2'dir. Sınıf seviyesi yükseldikçe neden cevaplarının arttığı görülmüştür.

g. 8-A sınıfında, kim cevabını en fazla kız öğrenciler vermiştir. Neden cevapları birbirine eşittir. Her ikisini de merak etmiştir diyen öğrencilerin tamamı kızdır.

Birinci hikâyenin ilk iki sorusuna, öğrencilerin tutarlı cevap verdikleri; her iki soruya da birbirine yakın cevap vermelerinden anlaşılmıştır.

Başlangıç ve Odaklı Kodlarıyla İlgili Sonuçlar

Öğrencilerin, hikâyeye verdikleri cevaplardan Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini düşünce dünyalarında taşıdıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler bu cevaplarıyla öznel düşünce sistemini taşıdıkları görülmüştür. Bunun tersi olarak öğrenci cevaplarından nesnel düşünceye kayan öğrencilerin de bulunduğu bulguların incelenmesinden anlaşılmıştır.

Kim sorusunun insanı yansıttığı, neden sorusunun da nesnel düşünceyi öne çıkardığı bulgulardan anlaşılmıştır. Neden sorusuyla birlikte, nasıl, nerede gibi soruların da nesnel düşünceyi öne çıkaran sorular olduğu tespit edilmiştir. Her ikisini de merak etmiştir diyen öğrencilerin, her iki durumu da merak ettikleri ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin kim ve neden cevabını farklı sebeplere bağladıkları ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın hikâyenin etkisiyle olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte kim ve neden cevaplarının hikâyeye rağmen farklı cevaplanması öğrencilerin düşünce dünyalarında öznellik ve nesnellik düşüncesinden izler bulunduğunun göstergesidir.

Cevaplarla ilgili bulgular incelendiğinde iki ana temanın ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bunlardan biri insanî özellikler kapsamında cevap verenler, diğeri insanî özellikler dışındaki unsurları öne çıkaranlardır. Kim ve neden kodlarında benzer temalar ortaya çıkmasına rağmen insanî özellikler teması sadece kim cevaplarında görülmüştür. Neden cevaplarındaki temalarla kim ve neden cevaplarındaki temaların birbirine yakın olduğu görülmüştür.

İkinci soruyla ilgili başlangıç ve odaklı kodlardaki bulgular değerlendirildiğinde, öğrencilerin; yardımcı olma, arkadaş olma, tanımaya çalışma gibi cevaplarıyla Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinin düşünce dünyalarında bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunu neden cevabı verip insanı öne çıkaran cevaplardan da anlamak mümkündür.

Araştırma sonucunda iki ana tema ortaya çıkmıştır. Kim cevaplarında insanî özellikler dışındaki unsurlara geliş amacı da eklendiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin kim cevabını verip olumsuz durumlara da gittiği ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin öznellik ve nesnellik düşünce sistemini taşıdıklarını göstermektedir. Neden cevaplarından hareketle oluşturulan temalarda insanı öne çıkaran cevaplar da verilmiştir.

Öğrencilerin hikâyelerin bütününe verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, öğrenci kim cevabı verdiyse bütün cevaplarında kim; neden cevabı verdiyse bütün cevaplarda neden şeklinde tutarlı cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Bir üçüncü gurup olarak hem kim hem de neden cevabını birlikte veren öğrencilere de rastlanılmıştır.

Yabancı dil eğitimi alan beşinci sınıf öğrencilerinin düşüncelerinde öznellikten uzaklaşma tespit edilmemiştir.

5.3.3 Tartışma

Öğrencilerin düşünce sistemlerinde öznellik ve nesnellik kodlarının bulunduğu ve nesnelliğe doğru kaydıkları yönünde araştırmalar bulunmaktadır (Avcı ve Satılmış, 2020). Ortaokul öğrencilerinde böyle bir duruma rastlanılmamakla birlikte sınıf seviyesi yükseldikçe neden cevaplarında artış olduğu tespit edilmiştir.

Öznellik ve nesnellik bağlamında, üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada; öğrencilerin Türk düşünce sistemini tam anlamıyla benimseyemedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Avcı ve Vatansever, 2023). Ortaokul öğrencileriyle yapılan bu araştırmada da öğretim programının, ders kitaplarının bu bilinci tam olarak öğrenciye yansıtamadığı görülmüş olup iki araştırmanın sonucunun birbiriyle uyumlu olduğu görülmüştür.

Atasözlerinin öznellik ve nesnelliği üzerine yapılan araştırmada, cümlenin nesnel olmasına rağmen öznel anlam taşıdığı tespit edilmiştir (Avcı ve Satılmış, 2023). Bu araştırmada da neden cevabı verip öznel düşünce sistemini yansıtan cevapların olduğu görülmüştür. Bu açıdan da iki çalışmanın sonuçları birbirini destekler niteliktedir.

5.4. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, sonuçlardan yola çıkılarak öneriler sunulacaktır.

a. Öğretim programlarının genel amaçlarında yer verilen millî ve manevî değerler gibi ifadelerin yanına, Türk'ün düşünce sisteminden ortaya çıkan ve somut olarak öğrencilere kazandırılacak açıklamalar eklenmelidir.

b. Türkçe dersinin özel amaçlarında ifadesini bulan hususların nasıl kazandırılacağı üzerinde durulmalıdır. Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğinden istifade edilmelidir.

c. Temalar ve temalara ait açıklamalar uygun olmakla birlikte Türkçenin insanı öne çıkaran özelliğini daha fazla yansıtmalıdır.

ç. Şahıs eklerinin anlatıldığı 7. sınıflarda, mutlaka şahıs ekinin insanı işaret ettiği; cümlenin en temel ögesinin sonunda yer aldığı anlayış olarak vurgulanmalıdır. Türkçenin Öznellik Özelliğiyle bu kazanımın ilgisi öğrenciye hissettirilmelidir.

d. Cümlenin düşüncelerimizi yansıttığı ve bizi etkilediği vurgulanmalı, Türkçenin düşünce sisteminde cümlenin yeri öğrenciye hissettirilmelidir.

e. Öğrencilerin kurdukları cümlelerden hareketle dilin sosyal gelişimi takip edilmelidir.

f. Fiil çatısı konusunun Türkçenin insanı öne çıkaran yönü belirtilmelidir. Etken- edilgenlik kavramları Türk düşünce sistemi üzerinden benimsetilmelidir.

g. Dil becerilerinde de Türkçenin bu özelliğinden yararlanılmalı. Öğrencilerin konuşmaları, yazıları üzerinden dilde yozlaşma olup olmadığı tespit edilmelidir.

ğ. Ders kitaplarına seçilecek metinler, Türkçenin düşünce sistemini yansıtan metinler olmalıdır. Metinler ve metinlerle ilgili sorular, etkinlikler bir bütün hâlinde Türkçenin düşünce sistemini yansıtmalıdır.

h. Ortaokul öğrencileri için yapılan bu çalışma ilkokul ve lise düzeyinde de gerçekleştirilebilir.

ı. Yabancı dil ağırlıklı sınıflarda, öğrenim gören öğrencilere yönelik dil-kültür araştırmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acar, İ. (2012). *Yozlaşma ve Yabancılaşma Karşısında Türkçecilik Hareketleri veya Dilde Türkçülük*. Liva Yayınevi: Balıkesir.

Adsoy, Ş. (2020). "Necati Öner'e göre dil-düşünce ilişkisi". *E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 12 (2), 356-368. https://doi.org/10.26791/sarkiat.689924

Akar, A. (2015). "Dede Korkut hikâyelerinde dil-düşünce ilişkileri". *III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi "Dede Korkut ve Türk Dünyası"*, 19-23 Ekim 2015, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir. 81-93.

Akar, A. (2020). "Medeniyet ve Dil İlişkisine Türkçe Üzerinden Bir Bakış". A. Doğrucan (ed.), içinde *Medeniyet Tartışmaları*. (s. 41-52). Altınordu Yayınları: Ankara.

Akarsu, B. (1955). *Wilhelm Von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul Matbaası: İstanbul.

Akarsu, B. (1984). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Savaş Yayınları: Ankara.

Aksan, D. (1979). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle DilBilim 1*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Alacaklı, H. (1999). "Yabancı dil eğitim ve öğretimi dil ve düşünce ilişkileri ve sorunları". *Marmara İletişim Dergisi*, 10 (10), 113-118.

Asiltürk, C. (2007). "Düşünce, insan dili ve sanat dili". *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 191-213.

Aslan, V. U. (2016). "Simmel'in toplum ve öznellik kavramları üzerine". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 197-216.

Atsız, H. N. (2020). *Bozkurtlar* (132. Basım.). Ötüken Neşriyat: İstanbul.

Avcı, Y. (2012). "Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-düşünce analizi teorisi". *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (3), 1-15.

Avcı, Y. (2013). "Türkçede cümle öğretiminde ortaya çıkan sorunlar". *11. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, 10- 16 Haziran 2013, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Celalabat-Kırgızistan. 701-708.

Avcı, Y. (2019). "Türk dilinde kuram ve edilgenlik sorunu". *International Journal of Language Academy*, 7 (3), 125-131. https://doi.org/10.29228/ijla.25855.

Avcı, Y. (2020). "Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Bengü'nün disipliner özellik incelemesi". *Route Educational and Social Science Journal*, 7 (46), 632-640. https://doi.org/10.17121/ressjournal.2556.

Avcı, Y. (2022). "Türkçenin dilbilgisi öğreniminde öznellik vurgusu". *Dijitalleşme ve Pandemi Sürecinde Sosyal Bilimler Panelleri*, 3 Mart- 26 Mayıs 2021, Düzce Üniversitesi, Düzce. 5-26.

Avcı, Y. ve Akgün, M. A. (2018). "Türk düşünce sistemindeki ikili yapının sosyolojik yansımaları". *Future Visions Journal*, 2 (3), 33-39. https://doi.org/10.29345/futvis.53.

Avcı, Y. ve Gümüş, M. (2014). "Çevirilerde görülen dil-düşünce ilişkisiyle ilgili sorunlar". *Вестник Бишкекского гуманитарного университета*, 2 (28), 62-64.

Avcı, Y. ve Küçük, S. (2017). "Türk dili öğretimi sorunları". *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3 (3), 981-989. https://doi.org/10.24289/ijsser.314163.

Avcı, Y. ve Polatöz, G. (2023). "Dilin Nesnellik Öznellik Özelliği Çerçevesinde Mavisel Yener'in "Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde" adlı Romanının İncelenmesi". F. Kana ve H. Geçgel (ed.). içinde *Türkçe Eğitimi Araştırmaları-VI-*. (s.27-41). Holistence Publications: Çanakkale.

Avcı, Y. ve Satılmış, A. (2020). "Dilin öznellik ve nesnellik özelliği çerçevesinde yabancı dil eğitiminin Türk toplum yapısına etkileri". *Route Educational & Social Science Journal*, 7 (11), 217-226. https://doi.org/10.17121/ressjournal.2833.

Avcı, Y. ve Satılmış, A. (2023). "Atasözleri Üzerinden Öznellik ve Nesnellik Algısı". F. Kana ve H. Geçgel (ed.). içinde *Türkçe Eğitimi Araştırmaları-VI-*. (s.43-58). Holistence Publications: Çanakkale.

Avcı, Y. ve Vatansever, Y. Y. (2023). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Aldıkları Eğitimin Ana Dilin Yapısındaki Düşünce Genetiğinin Öznelliğine Etkisi". F. Kana ve H.

Geçgel (ed.), içinde *Türkçe Eğitimi Araştırmaları-V-*. (s.151-170). Holistence Publications: Çanakkale.

Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri*. Baha Matbaası: İstanbul.

Başok Diş, S. (2021). "Kierkegaard'a göre nesnel ve öznel hakikat ayrımı bağlaminda varoluşun neliği". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 21 (2), 705-732.

Baydoğan, M. (2020). *Zaman Yolcuları Dede Korkut ve Yağmur Taşı*. Ötüken Neşriyat: İstanbul.

Bor, İ. (2011). *Analitik Dil Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam*. Elis Yayınları: Ankara.

Büyükalan Filiz, S. ve Yıldırım, N. (2019). "Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının revize edilmiş bloom taksonomisine göre analizi". *İlköğretim Online*, 1550-1573. https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.632521

Charmaz, K. (2015). *Gömülü (Grounded) Teori Yapılandırması*. Rabia Hoş (çev.). Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Condon, J. C. (2000). *Kelimelerin Büyülü Dünyası*. Murat Çiftkaya (çev.). İnsan Yayınları: İstanbul.

Coşkun, S. (2014). "Dil-düşünce ve dünya ilişkisi bakımından öznellik, bireysellik ve kimlik". *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (23), 87-102.

Creswell, J. W. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Bceri*. Hasan Özcan (çev.). Anı Yayıncılık: Ankara.

Çalışkan, G. (2016). "Türkçe dersi öğretim programı ve Türkçe ders kitapları: 5. Sınıf Türkçe ders kitabına yönelik bir inceleme". *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4 (2), 200-214.

Çapraz Baran, Ş. ve Diren, E. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5.Sınıf Ders Kitabı*. Anıttepe Yayıncılık: Ankara.

Çelebi, E. (2011). "Öznellik ve nesnellik dengesi bakımından varoluşçuluk J. P. Sartre üzerinden bir inceleme". *EKEV Akademi Dergisi*, 46, 17-30.

Çelik, H. ve Ekşi, H. (2018). *Gömülü Teori*. Edam Yayınları: İstanbul.

Dellaloğlu, B. (2012). "İnsan bilimleri, özne ve öznellik". *İstanbul University Journal of Sociology*, 3 (16), 1-10.

Dilâçar, A. (1969). *Türkiyede Dil Özleşmesi*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Dilâçar, A. (1978). *Anadili İlkeleri ve Türkiye Dışında Başlıca Uygulamalar*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Direkçi, B., Akbulut, S. ve Şimşek, B. (2019). "Türkçe dersi öğretim programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarinin dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (16), 797-813. https://doi.org/10.33692/avrasyad.543868.

Doğru, S. G. ve Dombaycı, M. A. (2023). "Dünya ve dil: dilsel görelilik düşüncesinin felsefi değerlendirmesi". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (35), 87-112. https://doi.org/10.53844/flsf.1244176.

Doğrucan, F. (2020). *Medeniyet Dili Olarak Türkçe*. Altınordu Yayınları: Ankara.

Ediskun, H. (1999). *Türk Dilbilgisi Sesbilgisi Biçimbilgisi Cümlebilgisi*. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Ekinci Çelikpazu, E. ve Aktaş, E. (2011). "Meb 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarInda yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi". *Turkish Studies*, 6 (2), 413-424.

Emre, A. C. (1945). *Türk Dilbilgisi Türkçenin Bugünkü ve Geçmişteki Gelişmeleri Üzerine Gramer Denemesi*. Türk Dil Kurumu: İstanbul.

Ercilasun, A. B. (2020). *Türklük Bilimi Yazıları*. Bilge Kültür Sanat: İstanbul.

Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları: İstanbul.

Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7.Sınıf Ders Kitabı*. Özgün Yayınları: Ankara.

Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8.Sınıf Ders Kitabı*. MEB Devlet Kitapları: İstanbul.

Gül, F. ve Soysal, B. (2009). "Dil ve düşünce ilişkisi üzerine". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7 (13), 65-76.

Gülensoy, T. (2019). *Türkçe El Kitabı*. Akçağ Yayınları: Ankara.

Gümüş, İ. (2021). "Türk düşünce sisteminde çoban, koyun ve kurt metaforlarının soykütüksel analizi: eski Türk yazıtlarından eski Anadolu Türkçesine". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (2), 1394-1414. https://doi.org/10.34083/akaded.937492.

Güzel, Ü. ve Demirel, S. (2023). "Ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında (1924-2019) bilgilendirici metinler". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (1), 505-523. https://doi.org/10.37217/tebd.1168630.

İlhan, N. (2012). "Toplumsal ve ferdi düşüncenin dile yansımaları (dil-düşünce ilişkisi)". *Journal of Turkish Studies*, 7 (3), 1517-1525. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3277.

İmer, K. (1987). "Toplum dil biliminin kimi kavramlarına kuramsal bir bakış ve dil türleri". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 31 (1-2), 213-230.

Kafesoğlu, İ. (2007). *Türk Millî Kültürü*. Ötüken Neşriyat: Ankara.

Kalaycı, N. ve Yıldırım, N. (2020). "Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2009-2017-2019)". *Trakya Eğitim Dergisi*, 10 (1), 238-262. https://doi.org/10.24315/tred.580427.

Kaplan, M. (2020). *Kültür ve Dil*. Dergâh Yayınları: İstanbul.

Karaağaç, G. (2017). *Dil Tarih ve İnsan*. Kesit Yayınları: İstanbul.

Karadağ, Ö. ve Baş, B. (2019). "Türkçe ve Türk kültürü dersine dair ihtiyaç analizi". *Sakarya University Journal of Education*, 9 (3), 434-454. https://doi.org/10.19126/suje.644826.

Karahan, L. (2011). *Türk Dili Üzerine İncelemeler* (1. Baskı.). Akçağ Yayınları: Ankara.

Karahisar, T. (2013). "Dijital nesil, dijital iletişim ve dijitalleşen (!) Türkçe". *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 4 (12), 71-83. https://doi.org/10.5824/1309-1581.2013.3.006.x.

Kırmızı, F. S. ve Yurdakal, İ. H. (2019). "Sınıf öğretmenlerinin 2018 Türkçe dersi öğretim programına ilişkin görüşleri". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 64-76.

Korkmaz, Z. (2007). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar III*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Korkmaz, Z. (2015). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar IV*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Korkmaz, Z. (2017). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1-2*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

König, G. Ç. (1991). "Toplumdilbilim açısından dil ve dil türleri". *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 59-70.

Kutlu, M. (2012). *Hayat Güzeldir*. Dergâh Yayınları: İstanbul.

Kutlu, M. (2016). *İyiler Ölmez*. Dergâh Yayınları: İstanbul.

Manav, F. (2022). "Hermeneutik ve sanat felsefesi: Gadamer'de sanat ve sanat eseri üzerine". *Akademik Sanat*, (16), 110-116.

MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıfları). (Erişim Tarihi: 20.06.2023)

http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663

Melanlıoğlu, D. (2008). "Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları". *Eğitim ve Bilim*, 33 (150), 64-73.

Merriam, S. B. (2018), *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* Erkan Dinç (çev.). Selahattin Turan (çev.ed.). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Merriam, S. B. (2018), *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* Engin Karadağ (çev.). Selahattin Turan (çev.ed.). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Okur, A. (2013). "Millî kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 877-904.

Onan, B. (2020). *Anlama Sürecinde Türkçenin Yapısal İşlevleri*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Öner, N. (2013). *Dil Üzerine*. Divan Kitap: Ankara.

Özakpınar, Y. (2014). *İnsan Düşüncesinin Boyutları*. Ötüken Neşriyat: Ankara.

Öztürk, E. (2019). "Nesnelliğin yükselişi ve düşüşü: Nesnelliğin neliği ve mahiyeti üzerine tarihsel bir okuma". *Tarih Okulu Dergisi*, 12 (41), 821-852.

Saldana, J. (2022). *Nitel Araştırmalar İçin Kodlama El Kitabı*. Süleyman Nihat Şad (çev.). Pegem Akademi: Ankara.

Sarıboyacı, M. O. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabı*. Ata Yayıncılık: Ankara.

Sever, M. (2023). "Türk kültüründe iki ilkeli sistem: Kararıg ve Yaruk". *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (17), 188-196. https://doi.org/10.46250/kulturder.1260998.

Sinanoğlu, F. (2009). *Dil Bilgi ve Toplum Üzerine Düşünceler*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık: İstanbul.

Songar, A. (1986). *Dil ve Düşünce*. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı Yayınları No:7: İstanbul.

Taşkın, Y. ve Sallabaş, M. E. (2023). "Türkçe eğitiminde millî egemenlik ve demokrasi kavramlarının kullanımı". *Folklor Akademi Dergisi*, 6 (1), 186-207. https://doi.org/10.55666/folklor.1195282.

Uçan, S. (2021). "Durum Çalışması Araştırması". S. Şen ve İ. Yıldırım (ed.). içinde *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Urquhart, C. (2018). *Nitel Araştırmalar İçin Temellendirilmiş Kuram Uygulama Rehberi*. Züleyha Ünlü ve Erkan Külekçi (çev.). Anı Yayıncılık: Ankara.

Üner, A. (2014). "Kavramsal açıdan nesnellik". *Mavi Atlas*, (2), 54-61.

Ünveren Kapanadze, D. (2018). "Dil ve kültür aktarımında işlevsel bir araç olarak ders kitapları: Türkçe ders kitaplari örneği". *Turkish Studies*, 13 (27), 1575-1592.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Zülfikar, H. (2015). *Söz Varlığı, Yazım ve Anlatım Açısından Türkçedeki Gelişmeler*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

EKLER

EK 1

ETİK KURUL ONAY BELGESİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2100198777
Konu : Başvuru İncelenmesi

21.10.2021

Sayın Alper COŞKUN

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2021-YÖNP-0726 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 14.10.2021 tarih ve 18/31 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR:31- Alper COŞKUN'un sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Ortaokul Türkçe Derslerinde Müfredat, Ders Kitabı ve Öğrenci Bileşenlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği Bağlamında İncelenmesi" başlıklı araştırmasının, ilgili kurumun izninin alınması ve Bilimsel Araştırmalar Etik Kuruluna sunulması koşulu ile Etik Kurul ilkelerine **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

EK 2

ARAŞTIRMA İZİNLERİ

T.C.
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-43996270-44-38448189
Konu : Anket Uygulaması

07.12.2021

ÇORLU İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 07.12.2021 tarih ve 38420653sayılı Valilik Oluru.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Alper ÇOŞKUN'un "Ortaokul Türkçe Derslerinde Müfredat, Ders Kitabı ve Öğrenci Bileşenlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği Bağlamında İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, ilimiz çorlu ilçesinde bulunan resmi ortaokullardaki gönüllü öğrencilere uygulama isteği, Valilik Makamının ilgili oluru ile uygun görülmüş olup ekte gönderilmiştir.

Araştırmanın; ilgili okul müdürlüklerinin koordinesinde ve kontrolünde, gönüllülük esas olmak üzere, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan, Covid-19 tedbirleri kapsamında, **Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelgesine** göre gerçekleştirilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Gürcan AYVAZ
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek:
1-Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Uygulama Ölçekleri (3 Sayfa)

T.C.
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-43996270-44-38420653 07/12/2021
Konu : Araştırma İzni (Alper ÇOŞKUN)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğünün 08.11.2021 tarih ve 2100215469 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Alper ÇOŞKUN'un "Ortaokul Türkçe Derslerinde Müfredat, Ders Kitabı ve Öğrenci Bileşenlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği Bağlamında İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, ilimiz çorlu ilçesinde bulunan resmi ortaokullardaki gönüllü öğrencilere uygulama isteği, ilgi yazı ile Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Söz konusu araştırma uygulaması, Rehberlik ve Araştırma Merkezinin 29.11.2021 tarih ve 37802594 sayılı yazısı ile uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş ve anketin uygulanmasında bir sakınca görülmediği, yapılacak çalışmalar sonucunda hazırlanacak raporun Müdürlüğümüze gönderilmesinin uygun olacağı bildirilmiştir.

Bu kapsamda onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan anket sorularının eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, okul/kurum müdürünün koordinesinde ve kontrolünde, gönüllülük esas olmak kaydıyla, yukarıda belirtilen söz konusu İlçedeki gönüllü Ortaokul öğrencilerine yönelik, Covid-19 tedbirleri kapsamında, **Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelgesine** göre gerçekleştirilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlaranızca da uygun görülmesi halinde Olurlarınıza arz ederim.

Ersan ULUSAN
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
Asalet KARABULUT
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-Ram Görüş Yazısı ve Uygulama Ölçekler (4 Sayfa)
2- İl İnceleme Raporu (1 Sayfa)

T.C.
ÇORLU KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-55588119-605.01-38693421 09.12.2021
Konu : Araştırma İzni
(Alper ÇOŞKUN)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 07.12.2021 tarih ve 38448189 sayılı yazısı.

İlgi yazı gereği; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Alper ÇOŞKUN'un "Ortaokul Türkçe Derslerinde Müfredat, Ders Kitabı ve Öğrenci Bileşenlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği Bağlamında İncelenmesi" konulu tez çalışmasını ilişkin yazı ve ekleri Valilik Makamının Oluru ile uygun görülmüş olup ekte gönderilmiştir.

Öğrencilere yönelik yapılması planlanan uygulamanın Covid 19 tedbirlerine uyulması ve denetimleri Müdürlüğünüz tarafından takip edilmesi, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre yapılması ile ilgili ilgi yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiş olup, gerekli iş ve işlemlerin bu doğrultuda yapılması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Halil VARDI
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek:
1-Resmi Yazı ve Ekler (5 Sayfa)

Dağıtım :
1-Tüm Resmi Ortaokul Müdürlüklerine

EK 3

VELİ ONAM FORMU

Ek-1
Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Ortaokul Türkçe Derslerinde Müfredat, Ders Kitabı ve Öğrenci Bileşenlerinin Türkçenin Öznellik Özelliği Bağlamında İncelenmesi" adıyla; Kasım 2021- Mart 2022 tarihleri arasında öğrencilerin sınav tarihleri göz önünde bulundurularak bir defaya mahsus olmak üzere yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Öğrencilerin ortaya koyduğu yazılı ürünlerde Türkçenin düşünce sistemini ne kadar yansıttıklarını, Türkçenin öznelliği bağlamında ne durumda bulunulduğunu ortaya koymaktır.

Araştırma Uygulaması: Belirli hikâyelerden alınan sorulara yazılı olarak cevap vermek suretiyle uygulama yapılacaktır.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :

İletişim bilgileri :

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi .....
.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

..../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 4

HİKÂYELER

BÖLÜM III:

ARAŞTIRMA METEDOLOJİSİ/ MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

3.3 Veri Toplama Araçları

3.4 Verilerin Analizi

BÖLÜM IV:

ARAŞTIRMA BULGULARI

BÖLÜM V:

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

5.2. Öneriler

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

II. EKLER: Araştırmada yapılandırılmış görüşme için sorulacak sorular, kullanılacak hikâyeler aşağıda yer almaktadır:

Kapı açıldı, biri içeri girdi. Onunla beraber yağmurun kokusu, fırtınanın ayazı. Kahveci Hacı Kadir uzun süpürgenin sapına dayanarak gelene baktı. Biraz ürperdi ama renk vermedi. Ne de olsa gecenin bir vakti. Saç- baş birbirine karışmış, sırt çantası taşıyan garip bir adam. Üstelik sakallı. O yıllarda memlekette sırt çantası yoktu. Demek bu adam yaban ya da turist. Orada öylece gözlerini kısmış duruyor, dimdik Hacı' ya bakıyor.

1. Size göre Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu mu yoksa kahvesine neden geldiğini mi merak etmiştir? Siz olsaydınız bu iki durumdan hangisini merak ederdiniz? Nedenleriyle kısaca açıklayınız.
2. Hikâyenin devamında sizce neler olmuştur?

(Mustafa Kutlu, İyiler Ölmez, s.7)

Yedi çocuk bir ateşin etrafında halka olmuşlardı. Gökte kocaman bir dolunay vardı ve dolunayın parlaklığı başlarını kaldırdıklarında çevrelerinde kümelenmiş yüksek ağaçların tepelerindeki dal ve yaprakları sokak lambası gibi aydınlatıyordu. Ağaçların arasından aralıklı olarak cırcır böceklerinin sesi geliyordu. Yedi çocuk. Bu çocuklardan biri Korcan' dı. Korcan' ın aklına birlikte ateşin başında halka halinde oturduğu diğer çocuklara bakmak geldi. Öne doğru uzanıp Oğuzhan' a ve esmer çocuğa:

-Benim adım Korcan. Sizinki ne?

Oğuzhan tam ona cevap verecekken, yanındaki esmer, zayıf ve uzun boylu çocuk araya girdi:

-Kendimizi böyle garip bir yerde buluyoruz ve senin ilk merak ettiğin adımız mı?

1. Siz yedi çocuktan biri olsaydınız, ilk merak ettiğiniz ne olurdu?

2. Serim bölümü verilen hikâyede sizce kişiler mi bulundukları yer mi ön plandadır? Nedeni nedenleriyle birlikte açıklayınız.

(Zaman Yolcuları, Misli Baydoğan, s. 15)

Bir parkta iki simitçi çocuk. İkisi de yorgun ve aç. Vakit öğle üzeri. Parkın çeşitli noktalarında bulunan büfelerden döner, sucuk kokuları geliyor. Önlerinden iri sandviçlerini ısıra ısıra kendi yaşlarında çocuklar geçiyor. Bezgin gözlerle etrafa bakıyor, bakmaktan usanıyorlar. Sonunda biri dayanamayıp: -Hadi bir simit yiyelim diyor. Simitler alüminyum tepside dizilmiş duruyor. Her zaman yaptıkları gibi kimin tepsisinden simit alınacak diye çöp çekiyorlar. Sonunda "ya şundadır ya bunda" yapıp birini seçiyor. Kısa çıktı, kaybetti. Hiç tasalanmadan yanındaki kendi tepsisinden bir simit seçip "Hadi" diyor. Simidin bir ucundan biri, öbür ucundan öteki tutup "Bir, iki, üç" deyip asılıyorlar. Simit aynı anda iki parçaya bölünüyor. Birine az, ötekine çok düşüyor ama ikisi de hakkına razı. Bu defa öyle olmadı. Simidin bir parçası bayağı büyük kaldı. Büyüğü kazanan, arkadaşının payına baktı. "Olmadı" dedi. "Benimki çok." Öteki "Şans işte, boşver" dedi ve kendi payını yemeğe başladı. Büyük parçayı kazanan bir türlü yiyemiyor.

1. Simitçi çocukların önlerinden geçen siz olsaydınız aşağıdaki durumlardan hangisini yapardınız?

   - Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim.
   - Sandviçimin arka tarafından bir parça alıp onlara ikram ederdim.

İkindi üzeri oğlan telefon açtı.

-Ne oldu baba?

Baba umutlandı, raporu, hastaneyi soracak sandı.

-Ne, ne oldu?

-Canım dükkânı diyorum, çıkmıyoruz değil mi?

Maçası sıkıyorsa mahkemeye gitsin.

Kalbinde bir kristal kırıldı. Bir an sessiz kaldı. Bir an. Çabuk atlattı. Cevap verdi:

-Tersine. Boşaltıyoruz dükkânı. Bir hafta süre aldım. Daha geride daha küçük bir dükkân bakacağız.

Oğlan sıkıntı ile yükseltti sesini:

-Yahu baba, eller her geçen gün büyüyor, biz küçülüyoruz. Oldu mu yani.

Babası acıyla gülümsedi.

-Oldu, oldu. Küçük güzeldir.

-Hıh! Küçük güzelmiş. Ne yani, laf mı bu şimdi.

-Sen bırak dükkânı, bir şey soracağım.

-Buyur.

-Laleler açmış, gördün mü?

-Ne lâlesi ya!

Sançar' ın keskin gözleri yanılmamıştı. Atın yanına vardıkları zaman bunun üzerinde yaralı bir adamın bulunduğunu, atın yelesine kapanarak düşmemeye çalıştığını, pek güçlükle atın üstünde durabildiğini gördüler. At, sahibini düşürmemek için pek yavaş, sarsıntısız gidiyordu. Sançar yaralıya sordu:

- Kimsin? Burada ne arıyorsun?

Birinci Hikâye ve Oluşturulan Sorular

Kapı açıldı, biri içeri girdi. Onunla beraber yağmurun kokusu, fırtınanın ayazı da kapıdan içeri girdi. Kahveci Hacı Kadir uzun süpürgenin sapına dayanarak gelene baktı. Biraz ürperdi ama renk vermedi. Ne de olsa gecenin bir vakti. Saç- baş birbirine karışmış, sırt çantası taşıyan garip bir adam. Üstelik sakallı. O yıllarda memlekette sırt çantası yoktu. Demek bu adam yaban ya da turist. Orada öylece gözlerini kısmış duruyor, dimdik Hacı' ya bakıyor.

1. Size göre Kahveci Hacı Kadir içeri girenin kim olduğunu mu yoksa kahvehanesine neden geldiğini mi merak etmiştir? Nedenleriyle kısaca açıklayınız.
2. Siz olsaydınız içeri girenin kim olduğunu mu yoksa neden geldiğini mi merak ederdiniz? Nedenleriyle kısaca açıklayınız.

İkinci Parça (romandan alınmıştır) ve Oluşturulan Sorular

Yedi çocuk bir ateşin etrafında halka olmuşlardı. Gökte kocaman bir dolunay vardı. Başlarını kaldırdıklarında çevrelerinde kümelenmiş yüksek ağaçların tepelerindeki dal ve yapraklar sokak lambası gibi aydınlatılıyordu. Ağaçların arasından aralıklı olarak cırcır böceklerinin sesi işitiliyordu. Yedi çocuk. Bu çocuklardan biri Korcan' dı. Korcan' ın aklına birlikte ateşin başında halka halinde oturduğu diğer çocuklara bakmak geldi. Öne doğru uzanıp Oğuzhan' a ve esmer çocuğa:

-Benim adım Korcan. Sizinki ne?

Oğuzhan tam ona cevap verecekken, yanındaki esmer, zayıf ve uzun boylu çocuk araya girdi:

-Kendimizi böyle garip bir yerde buluyoruz ve senin ilk merak ettiğin adımız mı?

1. Esmer, zayıf ve uzun boylu olan çocuğun bu tavrı sizce doğru mu? Nedenleriyle birlikte yazınız.
2. Siz yedi çocuktan biri olsaydınız, ilk merak ettiğiniz ne olurdu?
3. Serim bölümü verilen hikâyede sizce kişiler mi bulundukları yer mi ön plandadır? Nedeni/ nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Üçüncü Parça (romandan alınmıştır) ve Oluşturulan Sorular

Sançar' ın keskin gözleri yanılmamıştı. Atın yanına varıldığı zaman bunun üzerinde yaralı bir adamın bulunduğu, atın yelesine kapanarak düşmemeye çalıştığı, pek güçlükle atın üstünde durabildiği görüldü. At, sahibini düşürmemek için pek yavaş, sarsıntısız gidiyordu. Sançar yaralıya sordu:

Kimsin? Burada ne arıyorsun?

Soruları cevaplandırırken size uygun seçeneği cevaplandırınız.

1. Siz Sançar' ın yerinde olsaydınız ilk olarak yaralının kim olduğunu mu sorardınız? Cevabınızı nedeniyle birlikte yazınız.
2. Siz Sançar' ın yerinde olsaydınız ilk olarak yaralının yaralanmasına neden olan olayı mı sorardınız? Nedeniyle birlikte yazınız.
3. Size göre bu parçada olayda at mı ön plana çıkarılmıştır yoksa yaralı mı? Nedeniyle birlikte yazınız.

Dördüncü Hikâye ve Oluşturulan Sorular

Bir parkta iki simitçi çocuk iki simitçi çocuğun elinde iki tepsi bulunuyordu. İkisi de yorgun ve açtı. Vakit öğle üzeriydi. Parkın çeşitli noktalarında bulunan büfelerden döner, sucuk kokuları geliyor. Önlerinden iri sandviçlerini ısıra ısıra kendi yaşlarında çocuklar geçiyor. Bezgin gözlerle etrafa bakıyor, bakmaktan usanıyorlar. Sonunda biri dayanamayıp: -Hadi bir simit yiyelim diyor. Simitler alüminyum tepside dizilmiş duruyor. Her zaman yaptıkları gibi kimin tepsisinden simit alınacak diye çöp çekiyorlar. Sonunda "ya şundadır ya bunda" yapıp birini seçiyor. Kısa çıktı, kaybetti. Hiç tasalanmadan yanındaki kendi tepsisinden bir simit seçip "Hadi" diyor. Simidin bir ucundan biri, öbür ucundan öteki tutup "Bir, iki, üç" deyip asılıyorlar. Simit aynı anda iki parçaya bölünüyor. Birine az, ötekine çok düşüyor ama ikisi de hakkına razı. Her seferinde bu böyle oluyordu. Bu defa öyle olmadı. Simidin bir parçası bayağı büyük kaldı. Büyüğü kazanan, arkadaşının payına baktı. "Olmadı!" dedi. "Benimki çok!" Öteki "Şans işte, boşver!" dedi ve kendi payını yemeğe başladı. Büyük parçayı kazanan bir türlü yiyemiyor.

1. Simitçi çocukların önlerinden geçen siz olsaydınız aşağıdaki davranışlardan hangisini yapardınız? Nedenini de belirtiniz.
   - Onlara aldırış etmeden yanlarından geçerdim.
   - Sandviçimin arka tarafından bir parça alıp simit yiyenlere ikram ederdim.

2. Hikâyenin devamında sizce simidin büyük parçasını kazanan çocuk nasıl davranmış olabilir?

3. Hikâyenin devamında sizce simidin küçük parçasını kazanan çocuk nasıl davranmış olabilir?